

САНИЧКА ЖУПА
у БОСАНСКОЈ КРАЈИНИ

од
МИЛАНА КАРАНОВИЋА

Насеља, књ. 26.

2004/01/01

ПРЕДГОВОР

Потпомогнут из „Аустралијанске Задужбине“ испитивао сам села Саничке Жупе 1924., 1926., 1927. и 1928. године. Много ми је олакшао рад стаца Стеван Ђопић, који ме је пратио по области, и мој пријатељ Ђорђо Младеновић, трговац у Кључу, а родом из Српских Биљани, који ми је слао потребна обавештења. Њихових се услуга са захвалношћу сећам. Поред тога што сам податке о пореклу родова добивао од њихових старијих претставника највише сам сазнао од стаца, а то су: Стеван Ђопић (60 год.) и Јовица Дашић (75 год.) из Српске Санице; Бећирбег Бећирбеговић (70 год.) и Осман Шулић (65 год.) из Турске Санице; Мустафа Кожанић (90 год.) и Мухо Шљивар (70 год.) из Доње Санице; Јусо Коњевић (60 год.) из Горњег Будеља; Мехо Керановић (70 год.) и Сулејман Селман Карић (60 год.) из Доњег Будеља; Иле Млађен-Мршић (86 год.), Ђуро Бранковић (70 год.), Стојко Марјановић (90 год.) и Вујо Лакић (65 год.) из Српских Биљани; Османоџа Ботоњић (65 год.), Џафер Џаферовић и Омер Омеровић (65 год.) из Турских Биљани; Миле Шикман (60 год.) и Симо Илић из Мухамедбегове Присјеке; Стеван Племић (80 год.), Јово Деспот (75 год.) и Обрад Самарција (60 год.) из Смаилбегове Присјеке; Миле Золак (90 год.) из Корјенова; Никола Ковачевић (70 год.) и Јово Јандрић (65 год.) из Пиштенице; Мухо Мердановић (70 год.) и Шабан Мешић (80 год.) из Хрустова.

2004/01/01
16

ОПШТИ ДЕО

I. ОБЛАСТ И ЊЕНО ИМЕ.

Испитана област, Саница или Саничка Жупа, саставни је део северозападне Босне која је позната под именом Босанске Крајине. Сва су њена насеља у сливу реке Санице, која се слева у Сану. Становништво Саничке Жупе сматра, да је Саница простор ових насеља: Српске Санице, Горње Санице или Турске Санице и Доње Санице. Али у околини, у по-границним ужим областима, сматрају да Саницу чине сва села у долини реке Санице, која оивичавају висови Грмеч Планине, Гологлаве и Ошљака. У том обиму смо је узели и у овом раду.

Границе. — Област је нагнута од југоистока према северозападу и скреће на север према долини реке Сане. Граници са више мањих суседних области. Са југа је гранична област Бравско. Са југозапада оивичују Саничку Долину косе и повијарци масива Грмеч Планине, чији знатни делови спадају катастарној општини Српске Санице. На југоистоку и истоку је виша, планинска зараван, Подгорја, са више насеља, све до долине реке Сане, која ту има правац од југоистока према северозападу. Од севера је граница река Сане и од Сане почиње област Змијање. Од села Кљеваца раставља Саничку Жупу поток Глибаја, који извире испод Хрустовачке Пећине. На северозападу је везана Саничка Жупа са Лушчи-пољем, чија насеља сматрају као засебну, мању, обласну целину.

Овако ограничена област Саничке Жупе има 15 насеља, а то су: Српска Саница, Горња Саница или Турска Саница, Доња Саница, Горњи Будељ, Доњи Будељ, Српски Будељ, Српски Биљани, Турски Биљани, Мухамед бегова Присена,

2004/01/01

Смаилбегова Присјека, Међеђе Брдо, Корјеново, Пиштеница, Врхпоље и Хрустово. Сва ова насеља припадају кључком, срезу а бихаћкој жупанији.

Име. — Област је добила име реке Санице, која је притока реке Сане. Интересантно је, да у Босанској Крајини има више текућих вода које се, као притоке, зову у деминутиву именом реке, у коју се слевају. Таке су: Унац, притока реке Уне; Глиница реке Глине; Јаприца, приточица речице Јапре; Врбања реке Врбаса и Саница реке Сане.

Најстарији писани спомен о називу Саница имамо из 1305. год. То је пресуда жупана Вукослава у спору између Обрадова сина Вука са својом родбином ради Санице, а овог кратког садржаја: Хрватинов син Вукослав објављује да Вук, син Обрадов, има парницу са својом породицом ради Санице (quod quidam Vlk filius Obradi (h)abuit causam cum generatione sua de Zanicha ante nobiles viros¹⁾... Према томе, изгледа, да је постојало племе саничко и да је длина реке Санице била саничка племенска жупа.

Однос према суседним областима. — Саничка Жупа је у привредном контакту са неколико мањих обласних целина. Бравско, њена гранична област, висока је карсна депресија са оштротом климом. Изнад те скаршћене вале уздиже се масив Грмече са климом алпске оштрине. Од Саничке Жупе нешто виша њена гранична област Лушци-поље са надморском висином око 380 м. У истој висини је (око 400 м.) и мања област Подгорја. То је цео низ насеља испод планине Пауновца, огранка Срнотице, па све до долине Сане. Ти контрасти висински и климатски, у смени годишњих доба, истичу још више обласни индивидуалитет долине Санице и њене питоме и плодне Жупе.

Долина и жупа Саница везана је саобраћајно са суседним пограничним областима и лонгитудинално и трансверзално: уздужно у правцу тока реке према Сани и Сави и попречно везујући те речне долине уседлинама и преко коса. За Бравско је Саничка Жупа везана пешачким, коњским и колским путем преко Горњег Будеља и Српског Будеља. Зове се млинарски пут Бравска. Саобраћајна је веза жупе Санице са долином реке

¹⁾ Dr. Lj. Thallóczy: Istraživanja o postanku bosanske banovine sa naročitim obzirom na povelje kormendskog arhiva. Glasnik Žemaljskog Muzeja za 1906, c. 436.

Сане низ реку Саницу, преко терасе Доње Санице и Хрустова. Та саобраћајна веза Саничке Жупе са морем и са крајевима друга шумско-индустријског предузећа Шипад за експлоатисање шума. Она веже Добрлин—Приједор са Дрваром—Книном и морем. Прво време служила је само шумској индустрији. За време рата њом је Аустрија возила војску из Далмације и додремала жито у њу. Сада служи и шумској индустрији предузећа и путничком и поштанском саобраћају у овим крајевима. Полазне су им станице Книн и Приједор. Пруга иде почевши од Врхпоља, прве железничке станице у области, уском клисурастом долином Санице. Хвата се изнад Турске Санице, па преко терасама, вијугајући се испод Тарбука, засеока Српске Санице, па преко усеклине и засеока Ријеке пење се на завалску терасу, испод грмечких коса, за Бравско.

Цеста од железничке станице Горње Санице до Кључа, србске вароши, попречна је саобраћајна веза Саничке Жупе с административним средиштем. Служи за колски саобраћај и иде између насеља Биљани и Присјека преко села Рамића у Кључ. Према Лушци-пољу је пешачки и коњанички пут уз Ријеку, испод Ђорића Главице, па између Подова и Метле излази у Лужачко Поље. Поред ових главних путева воде више споредних сеоских „ногоступа“ тој уздужно и попречној саобраћајној вези Санице са суседним областима.

II. ПОЛОЖАЈИ СЕЛА.

Однос насеља према земљишним облицима и водама у области. — Саничка Жупа, посматрана у целини са Мулежа изнад тока Сане, има ове пластичне разноликости: проширена речна зараван, која је растављена од долине Сане и њене проширених заравни уском клисурастом долином Санице. Од дна Саничке Долине види се више таванастих тераса, а међу њима нарочито се истиче завалска тераса када излази жељезница за Бравско. Изнад Заваља уздижу се косе и повијарци Грмеч Планине у целом низу, а завршавају се највишим висовима Грмечград (1555 м.) и Црни Врх (1604 м.). Масив је Грмеч између четири карсне депресије: Бјелајског Поља, Бравског, Лушци-поља и Саничке Долине.

Разнолики су земљишни облици Саничке Жупе. Ту је најпре зараван од речних наноса. Изнад је речна тераса,

2004/01/01

Хрустовачка Пећина. Опште је мишљење становништва у области, да је у вези са Лушци-пољем и са увором њених понорница. То објашњавају разним причама. Једна је од њих: девојка са воловима пала је у увор Лушци-поља, а изашла је, велено са воловима у Хрустовачкој Пећини. По другима који је вода износила у врелу Глибаје ниже Хрустовачке Пећине. Стари људи причају, да су као чобани залазили у Хрустовачку Пећину три сата хода далеко и да су наилазили знакове неке усахнуле реке и пресушеног језера.

Иза Хрустовачке Пећине највише је позната Врана Пећина у Челићкој Коси, где има снега о Илиндану. Позната је Двогрла Пећина у планинском пропланку Равним Заноглијама. У Заваљу је Лисина Пећина и Звечак-пећина коју још зову и Бездан-пећина. Мањих пећина има изнад тока Санице у селима Доњој Саници и Врхпољу.

Највећа је вода ове области река Саница. Извире из Пећине под заваљском терасом. Врело је толико јако, да у млину гони више витлова, а одмах ниже млина и пилану. Више јаког пећинског врела, у ували стрмих страна, јавља се низ врела: Варда, Јасен и Јасенак. Јасен отиче из дубоког језера. Сва три поточића састају се више извора Санице из Пећине. Сва је прилика да је извор Санице у вези са увором понорница у Смольани и Грмечу, вероватно и са још којом, а можда и са свим уворима понорница у Бјелајском Пољу. Саница има већу речну зараван између махала Здјенићи у Хрустову и Кадирићи у Врхпољу. У саставу са Саном, који је длетаста облика са три разлева, развила се већа речна зараван, а изнад ње тераса Врхпоља.

С десне стране слевају се у Саницу неколике приточице, већином кратка тока. Главна је Коричаница. Извире из Пећине са толиком количином воде, да твори овеће језеро. Кад је „вријеме“ и велики „поводањ“ у Бравску где се завршава низ увала вртачастог облика, рекне се за Коричаничко Врело, да „рикне“ или „кљукне“ толиком количином воде, да све сноси. Због тога и зову врело Коричанице: Коричаничко Језеро, Временито Језеро или Вилено Језеро, ретко и Вилено Врело. У том језеру, веле, да се може наћи и покоја видра. Коричаница се слева у Саницу ниже садашњег насеља Доњег Будеља. Нешто ниже Саница прима приточицу коју окружује

косе, косењци и повијарци. Местимично избија оголићен карст. Изнад оголићених стена је карсна зараван и превија између Бравска и Саничке Дoline. Између три депресије карсног порекла: Бравског (скаршћене вале са низом вртацима и карсног облика), долине Санице са заравни од речних на- и повијарци Грмеч Планине.

Дно је долине Санице проширена зараван од речних наноса. Зове се: Саничко Поље, Саничке Луке и Саничке Баре. Изнад Саничког Поља долази заваљско-будељска тераса и низови висова и косењака. Дно је ове долине око 200 m. надморске висине. Тераса и три реда висова оивичавају зараван Саничког Поља. Прва је тераса Заваља и Горњег Будеља са 400 m. надморске висине. У истој су висинској линији: Лончарско Брдо (399 m.), Биљанска Главица (395 m.), косе Доње Санице и Хрустова са Збориштем (394 m.). Нешто су ниже Јусића Бријег (320 m.) и врхпольанска зараван. За- ваљско-будељска тераса и сви ови висови у истој су надмор- ског висини са пограничним областима Лушци-поље и Под- горја испод планине Пауновица. Изнад наведених тераса и висовима: Доње Њиве (535 m.), Бучка Главица (550 m.), Руда Главица (528 m.), Балковац (469 m.), Вукова Главица (461 m.) и Касапница. С друге су стране: Бобића Главица изнад Горњег Будеља и Љуточ у Голаји. Трећи ред почиње са Челићком Косом, на којој су врхови: Грабовити Врх (823 m.), Саничка Коса (849 до 756 m.), Таванов Врх (888 m.), Кукљаста Греда (744 m.) изнад Тарбука, Оклинак (672 m.) изнад Ме- јеђег Брда, Метла (743 m.), Долњи Подови (702 m.), Миркова Главица (686 m.), Ђорића Главица (628 m.), с друге стране: Гологлава (591 m.) изнад Присјека и Ошљак (624 m.) са Ра- мићким Каменом (619 m.). Све су ове узвисине у истој над- морској висини са пољем Бравским. — Изнад изворишне че- ленке Саничине истиче се ред највиших висова грмечких. То су: Локвени Врх (916 m.), Дујмовац (1129 m.), Мајданске Увале (848 и 962 m.), Лисина (918 m.), Седло и Голи Грмеч (1028 m.), Мачија Греда (1342 m.), Курешевац (1487 m.). Завр- шава се са највишим врховима грмечког масива који се зову Грмечград (1555 m.) и Црни Врх (1604 m.).

Највећа је и најпознатија пећина у испитаној области

2004/01/01

сеља православног и уопште хришћанског становништва од насеља муслиманског становништва. Муслиманска су насеља делимично у низинама, ближе текуће воде, а делимично на највишим косама, док су села православног становништва на висинама ближе планини.

Однос насеља према климатским приликама. — Велика је и осетна разлика између Бравска с алпском оштрином и блаже климе у Саничкој Жупи. У становништву и Жупе и околних области има више узречица о питомости и плодности ове Жупе. Израз су општег мишљења, а међу се у уста знамените личности, да их је изговорила у усхићењу. По народном предању четовао је по Босанској Крајини сердар из Равних Котара, Стојан Јанковић. Он је, веле, пролазио преко Санице прогонећи плен за Равне Котаре и био је толико очаран питомошћу и плодношћу Саничке Жупе, да је певао:

„Ој Санице, ти Мало Приморје,
Ако буде у животу Столе,
У теби ћу саградити дворе.“

Други опет веле, да је рекао за речно проширење приставу Коричанице, Присјечке Ријеке, Требуња и Кричковића Ријеке са Саницом: „Да си дуго колико си широко, у теби бих саградио дворе.“ Кад је Стојан Јанковић дошао у Равне Котаре са пленом, питали су га остали котарски сердари за крајеве куда је пролазио. Он им је, веле, тада рекао: „Нема Санице до звезде Данице, а ни Унца до жаркога сунца“.

Најпре снег копни у Пиштеници. Ту се указује прва прошарица у белилу снегу коју зову „швракотина“, јер указивање земље у белилу снега сличи шаренилу птице швраке. О Ђурђевдане јечам класа у Саничкој Жупи, а зрела га има у четвртој недељи иза Ђурђевдане. Најпре јечам доспева у Горњој Саници. Дешава се, да је врх Грмеча под снегом у исто време кад у Саници сазрева јечам.

У главном разликују три ветра: Југ, Бура и Устока. Југ доноси кишу, а Бура кад лети духне расхлади. Устока душе од истока и хладнија је од југа, а слабија од Буре. Зими Бура проузрокује снежну мећаву.

Кукуруз почну сејати око Благовести и он врло добро успева у Саничким Лукама.

Терасе и ниже косе које слазе заравни Саничке Жупе подесне су за воћарство због блаже климе. Године: Јабуковић

православно становништво насеља Биљана и Присјека зове „Ријека“, а муслиманско становништво Биљана зове „Рика“, док се у Жупи чује за њу назив Присјека или Присјечка, Ријека. Састоји се из поточића Мрачаја и Булатовца у Смаилбеговој. Присјеци и Маслињака у Српским Биљанима под Ошљаком. У Јабуковцу ниже Градине слевају се у Саницу с десне стране поточићи Криваја, Црни Поток и Пиштеница која има мање пећивско врело.

Прва је приточица Санице с њене леве стране која се зове „Ријека“. Састоји се у Међеђем Брду од три врела (Рјечица, Дујановац и Кричковића Врела). Зову је у њеном горњем току и Кричковића Ријека, а при слазу у речну зараван Санице само Ријека. Слева се у Саницу ниже насеља Турске Санице. Вода није здрава за пиће и надима кад се пије. Због тога мисле да у себи има неке руде. Код жеље,ничке станице Горње Санице извире јаче пећинско врело да може гонити млин. Зове се и врело и поток Требуња. Тече испод насеља Турске Санице. Састав Коричанице, Присјечке Ријеке, Заваљске Ријеке и Требуња са Саницом твори већу зараван речних наноса која се зове Саничко Поље, Саничке Луке и Саничке Баре. Оно је центар све Саничке Жупе. У даљем своме току Саница прима с леве стране кратке поточиће: Црналића Поток, Скакавац, Долови Поток, Хубавинки Поток и Млински Поток, а при своме излазу из испитане области поток Глибају, који извире испод Хрустовачке Пећине.

У области има и два језера: у Јабуковцу, делу насеља Турски Биљани, и у Доњој Саници¹⁾.
Према пластичним разноликостима су различни и положаји села. У заравни речних наноса насеља су: Доњи Будељ, Турска Саница, делови Српске Санице и Пиштенице који су нешто у пристранку речних долина. Највећи је део насеља на терасама, затим на низким грмечким косама и њиним повијарцима. На терасама су: Заваље, заселак Српске Санице, Горњи Будељ, Доња Саница, Врхпоље и Хрустово. Изнад тих тераса на косама су: Корјеново, Међеђе Брдо, Српски Будељ, делови Смаилбегове и Мухамедбегове Присјеке и делови Српских Биљани. По своме положају разликују се на-

¹⁾ За језеро у Јабуковцу се прича, да је настало отуда што је један ранијо овцу из пушке, па се под тором „провалило“ језеро.

у Биљанима, Горњи Будељ и Турска Саница. Шљива успева у доњим крајевима Жупе. У Турским Биљанима има доста старих стабала: ашлама, крушака и јабука. Не зна се, ко их је укалемио. Без сумње је и Јабуковац, део насеља Турских Биљани, назван по јабуци која овде може нарочито да роди.

Има воћа и у средњим висинским косама Саничке Долине, али често „премеће“ са родом, јер се већ осећа оштрина грмечке климе. На врховима који оивичују Жупу нестаје свим воћем. Алпска оштрина грмечке климе није подесна за воћарство. Уде му у цветању ветрови који дувају са грмечких висова и позни мразеви. То су највиши делови насеља Пријека и Биљана, насеља Корјеново и Међеђе Брдо и завалски делови Српске Санице.

III. ТИПОВИ СЕЛА.

И по своме типу разликују се насеља муслиманског и хришћанског становништва, нарочито његова православног дела. Муслиманска су насеља поглавито збијеног типа, сашорена око ћамије, која је у средини села. Таквог су типа: Турска Саница, Горњи Будељ, Доњи Будељ, и сашорене махале као мала села ових насеља: Доња Саница, Хрустово, Врхпоље и Турски Биљани. Више муслиманских махала одају утисак мањих села, самих за себе. Такве су у Турским Биљанима: Јабуковац, Бркићи, Ботоњићи, Домазети, Техићи. Сашореног је типа и део Доње Санице Црналићи и део Хрустова Здјенићи. Центар насеља Врхпоља има тип друмског насеља уз цесту која води из Кључа у Сански Мост.

Јасно се види, да је муслиманско становништво упућено на збијени тип насеља. На то највише утичу верски прописи, по којима морају да иду клањати у ћамију пет пута у 24 сата. Чак и онде, где је сашоравање тешко изводљиво због тешких прилика, запажа се тежња сашоравању и нема пре лаза између сродничких група. Око цесте која води са же лезничке станице Горње Санице до Доњег Будеља развија се друмски тип насеља. Ту су: дућани, ковачнице, кафане као заметак центра општине Санице. Ту је с организовањем општинске самоуправе отворено и пазариште Саничке Жупе.

Насеља православног становништва поглавито су разбијеног типа: деле се на сродничке групе, које су настале на

сељавањем у искрчене планинске пропланке. Једва се запажа погдеде ред од сродничких кућа по ивици речне заравни под планинским косама или над врелом. Такви су делови Српске Санице: Заваље, Врело, Тарбуци и Ријека. И у Српским Биљанима, Пиштеници и Корјенову има неколико сродничких група у неком реду. И онде где је подеснији положај за збијенији тип насеља, ипак је стално јача етничка пред спозијација православног становништва за разбијени тип. Сматрају, да „кућа на крају села вреди пола села“.

Очига се види, колико су различите тежње православног и муслиманског становништва у избору подесног земљишта за насељавање. То изражавају овом узречицом: „Турчин бежи води, а Србин гори“. На различите начине тумаче ту узречицу, пастале и развиле се стицајем нарочитих прилика. Муслиманско становништво, као повлашћено у турској држави, могло је одабирати где ће се насељавати. Они су одабрали равнија места и плодније крајеве, а та су уз воду. Поред тога позната је тежња и верска потреба муслиманског становништва, да је ближе води. Кад је муслиманско становништво одабрало оно што је најбоље, хришћанском становништву, као рају, није преостајало ништа друго него да се задовољи са искрченим планинским пропланцима. Србин се бавио више сточарством него земљорадњом. Навикавао се на таке попољаје и привикавао се силом прилика на сточарски начин живота и заволео га. Кад се рекне, да Србин више тежи гори, мисли се, да је то због тога што је планина подеснија за хајдуковање и ближа је, да се одметне у хајдуке и да ради на своме ослобођењу. Каже се, ако се хоће да истакне тешко стање за турске владавине: „Ако у поље Турци, ако у гору вуци“. Србин је, веле, очеличио у борби са вуковима.

Осим Мухамедбегове Присјеке, Међеђег Брда и Пиштенице, у којима има по једно гробље, у осталим насељима их има по два, три и више. У Хрустову има осам гробаља. По четири гробља имају Српска и Горња Саница и Турски Биљани. По три гробља имају Српски Будељ и Врхпоље, а остала насеља имају по два. У Српској Саници су три гробља у близини стварничких родова и она су најстарија. Гробља су ређе код цркве или ћамије; већином су на местима која носе породична или топографска имена. Неколико слама

2004/01/01

старих, напуштених гробала. Тако једно старо и напуштено гробље у Српској Саници зову „Кужно Гробље“.

IV. КУЋА, ДВОР И ОКУЋНИЦА.

Као у Поуњу Босанске Крајине, и у Саничкој Жупи је осетна разлика између куће православног и мусиманског становништва. Оно што је о кући изложено у радовима о Кријеуши и Поуњу¹⁾, вреди и за Саничку Жупу. Томе ћемо додати још само ову допуну за Саничку Жупу.

Код старијаца православног становништва види се тип динарске брвнаре. Њен је најстарији облик кућа са подрумом под кућом а уз кућу је дроградак за ситну стоку да се уштеди на крову. — Лички досељеници, насељени у масама првих година Окупације, пренели су у насеља Саничке Жупе тип куће динарске брвнаре личког варијетета. — Има по која кућа православног становништва са неким утицајима мусиманске куће, као што је кућа Лазе Обрадовића у Српској Саници са „гањком“ (сл. 5.). — Новија кућа, нарочито у заравни Саничког Поља, све се више приближава типу варошке куће.

Изгледа, да је и у Саничкој Жупи првобитни облик куће једноћелична са огњиштем у средини и квадратног пресека. Око огњишта је кућна чељад спавала на креветима, просто изграђеним, који су били неколико „педљи“ одигнути од земље. Кад су почели преграђивати собе, кућа је почела добијати у пресеку облик паралелограма. Соба је била паралелограм у пресеку, а „кућа“ са огњиштем квадрат. Ако су биле преграђене две собе, све три просторије су имале облик паралелограма у пресеку.

Кућа се развијала и хоризонтално и вертикално: хоризонтално дограђивањем дроградака а вертикално са зидањем подрума (сл. 5.) и соба под кровом. Подруми су подзидани код кућа које су у странама, и то под доњим делом куће. Било је имућнијих православних породица које су по угледу на мусиманску кућу горњи део изградиле као чардак за госте. Мусиманска се кућа знатно разликује од куће православног становништва. У пресеку има облик квадрата. Има два дела: горњи и доњи. Има неких разлика између старих

¹⁾ „Насеља“ књ. 13. с. 164. и књ. 20. с. 299.

и нових кућа (сл. 3.). Старија је кућа од отесаних греда, а горњи део пространији. Новија кућа се прилагођава савременијим потребама и грађи до које је лакше доћи. Доњи је део зидан, а горњи је кућа са огњиштем од брвна и собе манска кућа у Саници, Заимбега Бећирбеговића, с алпским кровом на једној страни.

Куће католичког становништва не разликују се од кућа и босанског и становништва. Оне су брвнаре динарског типа, ринаца као код старијаца православног становништва, а код досељених католичких Личана као и код православних Личана. У засеку Курузовинама под брдом Гологлавом куће су мухацира, који су иза Анексије били одселили у Турску, па власници становништва само су мање и без икаквих споменика, који су отуда повратили. Динарског су типа и сличне кућама првог становништва у Саничкој Жупи је исти тип и распоред споредних зграда и код православног и код мусиманског становништва као и у Поуњу Босанске Крајине.¹⁾

V. ЗГРАДЕ У ПОЉУ И У ПЛАНИНИ.

Центар Жупе постаје све насељенији прираштајем са-
мога становништва, а према томе и груписаност зиратних
земаља и пољопривредних зграда око кућа. Само висински
делови Саничке Жупе имају пољопривредних зграда изван
кућнога обора, наиме насеља: Међеђе Брдо, Корјеново, За-
веље и Тарбуци, делови насеља Српске Санице, Српски Будељ
и обе Присјеке. Те су зграде торови од прошћа у љесама,
који су у њивама подаље од кућа са торарском колибом у
Бурђевадне, премештајући тор свака четири дана. Тор је поде-
љен на два и три дела: посебно за говеда, а посебно за овце
и козе, јањце и јарад. Сматрају, да се торењем поправља
слабија земља много боље вего посипањем ћубра у пролеће,
а и за „благо“ је здравије да летње ноћи проводе на чисту
ваздуху. Торови су на њивама све до првих мразева у јесен
о Лучиндану. Код тора је торарска колиба за чобане. Она је

¹⁾ „Насеља“ књ. 20. с. 299—306.

2004/01/01

модел сеоске куће само толике дуљине и ширине, да се могу два чобана увући и лећи, а не могу се исправити. Под којим је, Калиба је покривена даском. Код торова уз пла-нине, где је већа опасност од вукова, имају мање колибе за торарске псе. Увече их доведу и свежу код тора, а изјутра, кад музарице помузу овце и козе и понесу млеко, поведу и псе кући.

У старија времена, кад је била јача сточарска привреда него земљорадња, имали су Саничани ливаде у Бравску. Од Петровадне до Илинадне покосе траве и садену сену у којареве од прућа. У ливадама је био зимски стан за „благо“. Стан се састојао од једне зграде типа сеоске куће, у којој је стајао ожењен пар, и „наслона“ за „благо“. Наслон је ониска зграда, оплетена од прућа и покривена са бујадима. Између плотова је бујад. Наслон је ограђен плотом, а ограђени се простор зове „приторак“. Овце су за кишна времена у наслону а за лепих ноћи у приторку. Наслон је зато ониска зграда, да је „благу“ топлије зими за великих мењава. Ту је благо било целе зиме додод не потроше све сено. Тада Жупа озелени и пада јањење оваца. „Згоне“ овце кућама у Жупу на јањила. Било их је тада, којима су се хиљадиле овце. Таког наслона са приторком сачуван је у Међеђем Брду. И тог начина сточарске привреде нестаје, највише због тога што је Бравско насељено, ливаде измењане и испродајане, а у Жупи се задруге поизделиле. Поред тога је и земљорадња све интезивнија и рационалнија, а сточарство опада.

VI. ОСНИВАЊЕ СЕЛА, РАНИЈА НАСЕЉА И ЊИХОВИ ТРАГОВИ.

У Саничкој Жупи могу се насеља разврстати по старости у три групе. Најстарија су села: Горња Саница, Доња Саница, Српска Саница и Српски Биљани; иза њих долазе: Турски Биљани, Горњи Будељ, Доњи Будељ, Присјеке, Пиштица, Храстово и Врхпоље. Најмлађа су насеља: Корјеново, Српски Будељ, потпланински делови Српске Санице и Међеђе Брдо. То се изводи из предања о пореклу становништва.

По испитивањима Петра Коџића имало је становништво

веће граничне области, Змијања, своје баштине¹⁾). Они су, како сами кажу, „старовници и својаци од постања“. Назив области Змијање изгледа да се развио од турске речи зимије у значењу ред повлашћених хришћана у турском држави са неким војничким дужностима према држави. Одреди зимија, који су, изгледа, били чувари државног и војничког друма звали су се Зимијан Кол, Змијан Кол. Од тога је могао постати назив Змијање.

По усменом саопштењу Петра Рађеновића у Бјелајском би и оно спадало у област хришћана са специјалним повластицама. Нису познати подаци о томе, како је у почетку турске владавине била Саничка Жупа подељена на тимаре и вијамете. А нема ни спомена, где и како су даване те баштињске јединице турским војницима, спахијама, на доживотно уживавање. Зна се из историје, да су спахије побирале приход од становништва, у величини десетине, а султану шиљале неки број коњаника о свом трошку. Од тих спахијских лена одвајали су око државног друма комаде земље и давали зимијама као плату за чување друмова.

Трагови негдашњих насеља. — Данашње становништво кад оре и прекопава њиве наилази на трагове ранијег живота. Само за неке од њих сачувала су се тамна причања из далеке старине.

Из времена пре Турака има поуздан документат, из кога се види, да су се садашњих пет насеља Саничке Жупе још 1446. год. звали садашњим именом. То је повеља босанског краља Стјепана Томе Остојића, којом је дао Кључ и околину у баштину кнезовима: Павлу, Марку и Јурју, синовима војводе Иваниша Драгишића. Тај део повеље, који се односи на Саничку Жупу, гласи: „и село Присика и село Билани и село Корица с правими међми и котари и село Саница с правими међми и котари и на Бравсих, што имъ є било 8 држанию и село Пишћеница...“²⁾ Село Корица је било свакако више потока Коричанице, онде где је данашње насеље Горњи Будељ. Место Присика по икавском говору данас је по икавском Присјека. „Билани“ су садашњи Биљани а Пишћеници.

¹⁾ Петар Коџић: Јауци са Змијања, с. 8. и 9.

²⁾ Fr. Miklosich: Monumenta serbica, с. 439.
Насеља, књ. 26.

Лазара и да ту сада има пуна тивсова каца дуката и на њој
топ, кад једном пукне, све ће од живе да побаци пре вре-
мена, и стока и жене.

Остаци старих друмова. — У саобраћајној вези у са-
дашњости и прошлости има неких разлика. О томе сведоче
остаци старих друмова. А има помена о негдашњем саобраћају
и у писаним изворима.

Лонгитудинална је саобраћајна веза била од велике вред-
ности за римске епохе, кад је римски друм водио из Salona-е
(данашњи Солин код Сплита) за Панонију преко испитане
ског пут од Салоне до Бравска¹⁾. До Бравска је правац рим-
ског друма транверзalan преко планинских коса, а од Бравска
прима правац тока река Сане и Врбаса према Сави. Археолог
Радимски је открио цео низ римских насеља у долини Сане
и на својој скици означио²⁾. Према томе потребно је да се
покуша установити веза од Бравска до тих римских насеља
преко ове испитане области. Изгледа да се римски главни
друм од Бравска, где има миљоказ, рачвао и један му крак
ишao према долини Сане а други према данашњој Бањој
Луци, преко садашње области Змијања, јер је Балиф означио
у Раткову на својој карти: Римски Бунареви. Римски миљоказ
је на превији између Бравска и Санице. На Гологлави има у
једној долини миљоказ у правцу према Раткову. У Горњем
Будељу распознају се остаци добро очуване калдрме, за коју
веле да је "од Угра." Од Горњег Будеља слазио је калдр-
мисан пут потоку Коричаници, где се с обе стране потока
распознају остаци подзида од моста. Од потока Коричанице
водио је друм преко Лончара, засеока Присјеке, па преко
уседлине између Градине и Главице у Биљанима, изнад би-
љанског засеока Јабуковца, у зараван Биљана и Пиштенице.
Ту се распознају остаци римског насеља, од кога је водио
калдрмисан пут преко заравни на реку Саницу. Ниже желез-
ничке станице "Доња Саница" на реци Саници распознаје се
подзида од моста, а све доскора, веле, да је био и миљоказ.
Одатле је свакако ишао пут преко Доње Санице и Храстова
у долину Сане и даље за Панонију.

¹⁾ Phillip Ballif: Römische Strasse in Bosnien und Herzegovina, c. 12.

²⁾ Гласник Земаљског Музеја 1891., c. 434.

ница садашње село Пиштеница. „Котари“ су очевидно оно
што је сеоски хатар у предкумановској Србији.
Кarakтер старих насеља тешко је установити без паж-
љивог претраживања свих тих места чије име упућује на ста-
рину. Највиднији су остаци града на Градини у Биљанима,
више тока реке Санице. Ту су се очували темељи градских
живом сећању, да је месно становништво развлачило остатке
зида за зидање подрума под својим кућама. Више Саничког
Врела има остатака изломљених посуда, а исто тако на Цвите-
ковића Главици и Српском Будељу.

Више Саничког Врела, на Паланчини, налази се уломака
од великих цигала. Исто тако и у заравни више Турске Са-
нице и у Биљанима ниже махале Ботоњића има трагова ве-
ликог зидања са уломљеним великим циглама.

Више него видни трагови старих насеља, упућују на
негдашњу насељеност Саничке Жупе имена неких брда и
њива. То су: Градина, Црквина, Селиште, Кулиште, Палан-
чиште, Паланчина. Име „Градина“ имају њиве у Биљанима,
Пиштеници, између Биљана и Пиштенице, у Српском Будељу,
у Горњој Саници, Доњој Саници и Врхпољу. Назив „Црквина“
имају њиве у Мухамедбеговој Присјеци, Турским Биљанима,
Српској Саници, а „Клисина“ у Турској Саници. Име „Се-
лиште“ имају њиве у Турским Биљанима, Српском Будељу,
Српској Саници, Пиштеници, Турској Саници, Доњој Саници,
Хrustovу и Врхпољу. „Паланчина“ је у Турским Биљанима,
и Хrustovу, „Паланчиште“ у Српској Саници, а „Паланка“
у Врхпољу. Назив „Вигњиште“ има у Турским Биљанима и у Хrusto-
ству, „Виноградина“ у Турским Биљанима и у Хrustovу,
„Кулина“ у Присјеци, Турским Биљанима и Хrustovу.

На трагове старих насеља упућују и имена: „Мајданиште“
у Мухамедбеговој Присјеци; „Диваниште“ у Турским Биља-
ним; „Збориште“ у Турским Биљанима и Доњој Саници;
„Мартића Луке“ у Турским Биљанима; „Кућиште“ у Српском
Будељу; „Бањчев Харман“ и „Коњевићева Лазина“ у Српском
Будељу; „Мраморје“ и „Чардачиште“ у Хrustovу. За неке од
њих везују се фантастичне приче. Тако нпр. старац Јовица
Дашић из Врела у Српској Саници вели за „Паланчину“ на
Запољку више Саничког Врела, да су ту били двори Цара

2004/01/01
17*

Из времена Средњег Века пре Турака немамо непосредних података о саобраћајној вези ове области са суседним областима с једне стране, а с друге стране с морем и посавским крајевима.

За саобраћајне везе ове области у турско доба драгоцен је подatak у путопису познатог путника Бенедикта Курипештића, који је путовао у Цариград преко Балканског Полуострва, 1530. год., непосредно иза пада Јајца. Због важности тих путничких забележака Курепештићевих доносимо у целости место које се односи на испитану област. Оно гласи:

"Am Erichtag den dreissigsten Augusti vom Comengrad vasst Janng nach einer schönen eben, nachmall, in ein teuff tall zu einem wasser Mren über ein pruggen wider zu einem andern wasser, Ssanitza genant, auf ein claine höch. Alda zway öde zerstörte zchlösser Khamenatz und Listkhovatz; und auf der denkhen seiten enhalb des wassers Ssana ist ein vast hoher lannger und steiniger perg Khomenatz genant, und unnder dem perg ain ort gegen aufgang der sonen sind zway öde schlösser Greben und Ssokholovo Gnessdu (zway öde schlösser genannt Szekollour Gussen) dabei vill Martholosen und schofhirten wonen.

Nachmals nach dem gepürg gezogen in das tall zu dem wasser Ssana."¹⁾

Тим је путем за све време турске владавине у Босни била веза Турске Крајине са Травником, столицом босанског валије, и даље са Цариградом. Пошто је био и војнички друм, очевидно га је очувао напред поменути ред повлашћених хришћана, који су се звали: мартолози, зимије, дербенције.

За турске владавине оживела је и лонгитудинална саобраћајна веза с морем; то је био и миграциони пут од Далмације према Посавини. Та саобраћајна веза добија све већи значај иза Окупације изградњом пруге шумско-индустријске железнице предузећа Штајнбајс од Приједора до Книна, чиме је везана Славонија са морем.

Порекло становништва. — Саничка Жупа је била грачична област средњевековне босанске државе. Под турску власт потпала је у почетку 16. века. Зна се, да је северно од

¹⁾ Benedict Curipeschitz: Itinerarium der Botschaftsreise des Josef von Lamberg und Niclas Jurischitz durch Bosnien, Serbien, Bulgarien nach Konstantinopel 1530. (Innsbruck 1910.). Стр. 27. и 28.

области, на поменутом друму, Каменград постао седиште сандаката 1512 год., а 1530. спомињу се два пуста разорена грађених градићима и Listkhovatz.²⁾ Судећи по тим пустим разојездом Турака сва је прилика, да се старо становништво становништва не може се установити, да ли је која хришћанска породица из времена пре Турака остала и прешла на ислам. Писаних извора о томе нема. Не може се посве поуздано утврдити, који су од данашњих родова мусиманских и православних старији.

Порекло мусиманских родова. — По мутном предању, које се одржава у мусиманском становништву, за најстарије мусиманске родове у Саничкој Жупи сматрају бегове Саничиће у Горњој Саници и Кожаниће и Фазлиће у Доњој Саници. За њих рекну да су „од фета“ или „кад је султан Фатих Босну фет учинио“, то јест: „султан Освајач Босну освојио“. За те родове рекну, да су тада дошли од Анадола.

О пореклу беговског рода Саничића прича се ово. Од Анадола кренула су три брата. Један се уставио у Кључу, један у Камечку, а један у Саници. Овај у Саници добио је, веле, тимар који је био од Санице до Лужаца, од Кокоруша Хана у Бравску па до Грабовице и Кожанића у Доњој Саници. Миралембег је, веле, имао синове: Алагу, Карабега, Шећербега и Бећирбега. Од њих су огранци беговског рода Саничића: Алагићи, Карабеговићи, Шећербеговићи и Бећирбеговићи. Обраћамо особиту пажњу на приложену слику Бећирбега Бећирбеговића из Турске Санице. Његов тип јасно показује особине предњеазиске расе.

У Доњој Саници су Шљивари и Кожанићи од Анадола. Старац Мустафа Кожанић вели, да су се Кожанићи најпре звали Есмери, а после Мехоцићи. Из Анадола их је, веле, кренуло седам браће, све седам хоџа. Један се зауставио у Кључу, други у Камичку, трећи у Козарцу, четврти у Бјелају, пети у Доњој Саници. За осталу двојицу не зна се где су се зауставили.

За све остале мусиманске родове рекну, да су од Далмације и Лике, кад је отуда Стојан Јанковић истерао Турке. Чује се за неке родове, да су од „Унђуровине“ — тако му-

²⁾ Поменути Курипештићев путопис, стр. 27.

Порекло муслиманског становништва и његова старост

Доба насељавања	Од „Фета“			Од Карловачког Мира 1699.			Пре Окупације			С В Е Г А			
	Област порекла	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа		
Анадол	5	57						5	3%	57	10%		
Лика			42	270				42	28%	270	40%		
Далмација	3	20						3	2%	20	35%		
Угарска			1	9				1	9	15%			
Из осталих крајева Босне					31	76	31	20%	76	135%			
Бос. Крајина					6	13	6	4%	13	23%			
Унутарње сељакање							14	19	14	93%	19	33%	
Непознато порекло								49	32.6%	94	167%		
С В Е Г А	8	53%	77	137%	43	28%	279	49.8%	51	34%	108	19%	151
													559

слимани зову Угарску. По поузданним историским подацима знамо, да се мусиманско становништво повлачило у масама из крајева, који су отпали од турске државе иза ратова млетачко-турских и аустриско-турских. То је било у три периода: иза Кандијског Рата, после Бечког Пораза (1683. год.) и после Свиштовског Мира (1791. год.). Ко се од Турака у крајевима који су припадали Млетачкој Републици и Аустрији није хтео покрстити, морао је, пре него су постављене нове границе, селити у Турску.

Из приложених табела о кретању мусимanskог становништва и из колорисане карте тих кретања види се порекло мусимanskог становништва за свако насеље" (с. 266-267) види се, да је у Турској Саници највише

анадолца (45%), а у Доњој Саници 31%. Према томе су Ана. Жупе, Горњу и Доњу Саницу — Личана је највише у Турском Биљанима (74%), а иза тога у Горњем Будељу (63%), Храстову (50%), Турској Саници (47%), Доњој Саници (43%), и Врхпољу (32%). Према томе Турци Личани засновали су периферијска насеља у жупи, а појачали су и насеља њеног центра. — Из Далмације их је највише у Горњем Будељу (36%), а иза тога у Доњем Будељу (24%). — Из Угарске је 24% у Доњем Будељу. — Од осталих крајева Босне највише их је у Христову (26%), а од унутрашњег сељакања највише је у Врхпољу (11%).

Порекло православног становништва. — Врло су избљеничкој Жупи и она упуњују на њихову далеку историју. За Млађене у Срским Биљанима и за Дашиће, Кајише, Кордиће и Вучковиће у Српској Саници рекну, да су „старовници и својаци од постања“. Старац Јовица Дашић вели, да су овде чак од Цара Лазара и да нису никада давали трећину. Турска држава давала им је повластице, свакако за нарочите дужности. То је само могло бити, да су насељени као мартолози и зимије уз војнички и државни друм, који је спајао Цариград и Травник са Турском Крајином, како је називана Лика за турске владавине.

Поменуто је схватање у Бјелашком Пољу, по усменом саопштењу Петра Рађеновића, да и Саничка Жупа спада у

2004/01/01

Змијање. Змијање се зове тим именом зато што су његови православни становници били зимије.¹⁾ Они су се бринули за коначење и храну турском војсци. И доиста су групе кућа ових старијачких родова са својим баштинама управо око друма, који је водио од Травника и Кључа преко Саничке Жупе, испод брда Ошљака, преко реке Санице, испод Тарбуша, између група кућа Вучковића, Кајиша, Кордића и Дашића, уз Ријеку, па преко Међеђег Брда у Лушци-поље за Лину и Босанску Крајину.

О томе, како је старијачки род Млађени у Српским Биљанима добио баштину, има ово предање. Некакав паша, на пролазу с војском за Крајину, пане Млађену на конак, границе спахилуцима: тимарима и зијаметима. Изјутра, кад је полазио паша у ћенифу²⁾ (нужник), дода му домаћин жбан са водом и у њему жут дукат. Паша дирнут толиком пажњом, даде му тапије и удутлему на баштину од Ошљака до Срнецице. Петар Мирковић је ухватио првих година аустријске окупације предање, да се тај Млађен звао Младен Сандуљ и није јасно, које је име а које је презиме. — Саставни су делови Млађенове баштине били хатари данашњих насеља: Српски Биљани, Турски Биљани, Смаилбегова Присјека, Мухамедбегова Присјека, Копјеница, Горњи Будељ, Доњи Будељ, Српски Будељ и делови Бравска до Срнетице.

За начин насељавања православног становништва карактеристично је предање о пореклу рода Вучковића, који су насељени у Тарбуцима, засеоку Српске Санице, управо испод помињаног друма. По том предању три брата заробе Турци у некакву боју. Да истакну давнину тога заробљења, једни веле да је то било чак у боју косовском. Сва три су брата били у служби код сарајевског паше, који је имао тимаре у Крајини. Једнога од њих пошаље паша за гладних година у Крајину по жито са свога тимара. Том приликом кад је пролизо кроз Саничку Жупу, допане му се врло положај у Тарбуцима: горе планина, а долje равнина и све згоде за на-

¹⁾ Мој колега, Г. Дервиш Коркут, кустос источњачке збирке Сарајевског Музеја, био је љубазан па ми је превео значење зими из турског речника: *Kamus-i turki od S. Sami-a I. sv. str. 649. Carigrad, Stamparija „Ikdam“ 1317 (1901.)*, на што сам му захвалан. По томе речнику „зими“ је изведене од глаголске именице зимет и значи: немусиман, који је поданик и који заштитом мусиманске државе, раја. „Зимет“ је заштит, пристање уа не ију страву, „преузимање обавезе у погледу чувања начину искренност“.

Милан Кара новић

Преглед о доби насељавања мусиманског становништва за овако насеље

Добра насељавања и насеља.	Од „Фега“		Од Карловачког Мира 1699		Пре окупације		Непознато порекло		С В Е Г А	
	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Турска Саница	3	17	39	45	7	41	40	46	7	41
Турски Биљани					9	52	80	74	9	52
Доњи Будељ	1	7	8	21	4	28	16	43	5	35
Горњи Будељ	2	25	12	36	6	75	21	63		
Доња Саница	2	14	18	31	3	21	25	43	6	42
Храстово					7	23	58	50	9	30
Врхопоље					7	15	39	32	14	30
СВЕГА	8		77	43	279	50	112	47	89	151
										559

2004/01/01

Преглед о пореклу мусиманског

НАСЕЉЕ	Из Анадола		Из Лике		Из Далмације		Из Угарске	
	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа
Доњи Будељ			3 21	7 18	1 7	8 24	1 7	9 24
Горњи Будељ			6 75	21 63	2 25	12 36		
Доња Саница	2 14	18 31	3 23	25 43				
Хрустово			7 23	58 50				
Врхпоље			7 15	39 32				
Турска Саница	3 17	39 45	7 41	40 47				
Турски Биљани			9 52	80 74				
Свега . . .	5	57	42	270	3	20	1	9

сеље и живљење. Замоли пашу, да му даде да се ту насељи. Паша му даде у баштину од реке Санице до Челића Косе; на те земље добије и тапије. Тада се брат насељи ту у Саницијкој Жупи, а остала двојица остану у околини Сарајева. Вредно је упоредити ово предање о пореклу рода Вучковића у Српској Саници са заробљењем у Корјеници, које наводи Др Алекса Ивић¹⁾: то је био кнез одведен за једне побуне у Сарајево. Два велика и разграната рода у Корјеници, Калембери и Дракулићи, славе Св. Стевана Дечанскога, којег славе и Вучковићи у Српској Саници. Према овоме је могућно, да је тај заробљени кнез у Корјеници био предак Вучковића.

Са повлачењем Турака са обала морских и из Лике превлачило се и мусиманско становништво које није хтело пре-

¹⁾ „Насеља“ књ. 16, с. 123.

Становништва за свако насеље.

Из осталих крајева Босне	Из Босанске Крајине		Цигани		Унутарње сезлакавање		Непознато порекло		СВЕГА	
	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа
0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
2 14	2 5						3 21	4 10	4 28	7 18
5 35	9 15									37
9 30	31 26									33
4 8	16 13									57
5 29	5 58									116
6 35	13 12	2 11	9 8	1 1	2 2 5	1 5	1 1	1 1	1 5	1 1 17
31	76	2	9	2	3	14	19	49	92	151 559

верти. Турска је власт, изгледа, одузимала делове баштина од хришћанског становништва и да заштити своје нове грађанце, насељавала у њих те бегунце из Далмације и Лике. Тада се са губитком поседа у Лици и Далмацији насељио у Петровац један огранак експанзивног беговског рода Кулевића. Они су постали Присјеке од Млађена и тапије на њих. У Присјеке су насељавали православне бегунце из Далмације и Лике или кад их је глад отуда кретала у Босну.

Знатан је прилив становништва са високог карсног Бјелајског Поља, Тромеђе, Далмације и Лике после Омерпашине Године (1851 год.). Највећи је прилив становништва био из Лике после Окупације 1878 год. Тада су се Личани у масама насељавали у падине грмечких коса и косењака, током да се Заваље, део насеља Српске Санице, зове као заселак и Личани.

2004/01/01

ДОБА НАСЕЉАЊА И област порекла	ПРЕ ОКУПАЦИЈЕ		ПОСЛЕ ОКУПАЦИЈЕ		СВЕГА	
	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа
"Старовинци" . . .	8	35				
Лика			2	12	7	14
Бјелашко Поле .			6	41	32	53
Далмација . . .			6	43	11	36
Унац			16	26	1	1
Грахово			8	19	2	3
Гланоч			4	6		
Од осталих крајева Босне			10	15	12	13
Унутарне сељакање			5	10	3	4
Непознато порекло						
СВЕГА	8	4	35	8	14	7
						96
						22
						94
						47
						179
						41
						74
						37
						108
						25
						197
						429

Приказ о новим насељавањима у првом делу окупације као и највећи масовнији.

Порекло православног становништва и његова старина.

Доба насељавања и област порекла	"старовинци"		ПРЕ 100 год.		ПРЕ ОКУПАЦИЈЕ		ПОСЛЕ ОКУПАЦИЈЕ		СВЕГА	
	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа
"Старовинци" . . .	8	35								
Лика			2	12	7	14				
Бјелашко Поле .			6	41	32	53				
Далмација . . .			6	43	11	36				
Унац			16	26	1	1	17	8	27	6
Грахово			8	19	2	3	10	5	22	5
Гланоч			4	6			4	2	6	2
Од осталих крајева Босне			10	15	12	13	19	9	25	6
Унутарне сељакање			5	10	3	4	8	4	14	3
Непознато порекло							6	3	20	4
СВЕГА	8	4	35	8	14	7	96	22	197	429

2004/01/01

Преглед о пореклу православног

Насеља	Из које области пореклом		"старовници"		Лика		Бјелашко Поље		Далмација		Унац	
	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа
Српска Саница	6	9	30	20	26	40	51	34	9	13	19	12
Српски Биљани	1	8	4	13	1	8	1	3	2	3	11	16
Пиштеница	1	5	1	5			3	16	5	18	3	16
Мухамедбегова Присјека							5	50	18	73	1	10
Смаилбегова Присјека					1	5	2	11	5	8	2	11
Корјеново			8	38	11	22	4	19	21	43	1	5
Српски Будељ			16	50	24	53	8	25	10	22	2	6
Међеђе Брдо			5	33	11	44	6	40	7	28	1	6
Турска Саница			4	57	4	57					4	16
С В Е Г А	8	35	61	103	39	96	20	73	17	27		

Из прегледа на стр. 268. види се, да су подједнако заступљени досељеници из Лике (23%), Бјелашког Поља (22%), и Далмације (19%) од свега православног становништва. Све три ове области активне у становништву према пасивној жупи. Из тога долазе: "старовници" са 8% и Унчани са 6%.

Најјача је струја насељавања из времена пре Окупације са 41%; из тога она иза Окупације за 25%, па она пре 100 година са 22%.

Преглед родова по крсним славама. — У Саничкој Жупи је највише Јовањштака: 33 (16%) рода са 108 (25%) кућа; иза тога Никољштака: 41 (20%) род са 98 (22%) кућа; Ђурђевштака: 25 (12%) родова са 91 (21%) кућом; који славе Св. Стевана Дечанскога: 6 (3%) родова са 23 (5%) куће; Св. Стевана по Божију: 5 (3%) родова са 16 (2%) кућа; Арханђеловштака: 6 (3%) родова са 10 (2%) кућа; Лучинштака: 5 (2.5%) родова са 6 (1.4%) кућа; Св. Враче: 3 (1.5%) рода са 7 (1.6%) кућа; Трифуњштака: 2 (1%) рода са 9 (2%) кућа; Св.

Становништва за свако насеље

Насеља	Од осталих крајева Босне		Гламоч		Грахово		Унутрашње сељакање		Непознато порекло		С В Е Г А	
	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа	Родова	Кућа
Вартоломеја:	2 (1%)	рода са 4 (1%) куће;	Лазареву Суботу:								65	150
	2 (1%)	рода са 7 (1.6%) кућа;	Срђевштака 1 (0.5%) род са								12	30
	5 (1%)	кућа;	Св. Јована Златоустога 2 (1%) рода са 4 (1%)								18	27
	4 (22)	8 (29)	куће;	Петровштака: 1 (0.5%) род са 5 (1%) кућа;							10	26
	1	1	штака:	Пантелијевштака: 1 род са 1 кућом;							60	60
	2 (11)	2 (3)	Михољштака 1 род са 2 куће;	Св. Василија (Мали Божић): 1 род са 1 кућом;							21	48
	2 (6)	2 (6)	Часне Вериге: 1 род са 3 куће;	Димитровштака 1 род са 2 куће;							32	45
	1 (6)	1 (4)	Томиништака: 1 род са 1 кућом.								7	7
	3 (43)	3 (43)									197	429
	22	28										

Крсна имена по области порекла. — Старовника је: 2 (6%) родова са 5 кућа (5% свих) Јовањштака; 2 (5%) рода са 10 кућа (10% свих) Никољштака; 2 (8%) рода са 11 кућа (12% свих) Ђурђевштака; 1 (16%) род са 11 кућа (47% свих) који славе Св. Стевана Дечанскога.

Личана је: 10 (30%) родова са 19 кућа (18% свих) Јовањштака; 15 (36%) родова са 48 (49%) кућа Никољштака; 10 (40%) родова са 25 (27%) кућа Ђурђевштака; 1 (16%) род са 11 кућа што славе Св. Стевана Дечанскога; 1 (6%) род са

2004/01/01

Порекло католичког становништва. — У Саничкој Жупи има свега 10 родова католичког становништва са 26 кућа. Међу се разликују у троје: „Мацари“, Личани и Далматинци. Старе Босанце католике зову овде „Мацари“ као и у Бихаћкој Долини.¹⁾ Остали су досељени из Далмације и Лике. од других првих година иза Окупације и звали се „Мацари“ и „Каури“. Исправа се међу се нису ни женили. Сада се посве изједначавају и у ношњи и обичајима и то највише међусобним женидбама.

Има их: „Мацара“ 3 рода са 9 кућа; Личана 6 родова са 16 кућа и „Далматинаца“ 1 род са 2 куће.

Преглед свега становништва. — У Саничкој Жупи има свега 358 родова са 1014 кућа. Од тога је православног становништва: 197 родова са 429 кућа; 151 род мусиманског становништва са 559 кућа, а католичког 10 родова са 26 кућа. Центар Жупе су заузели: беговски род Саничића, „старовници“ православног становништва и Анадолци. Из њих су најбоље положаје и земље заузели мусимани, који су се доселили из Далмације, Лике и Угарске. Православни су Личани заузели планинске падине Грмече и на рачун беговских породица, које прираштајем и аграрном реформом иза Светског Рата осиромашују, освајају мало по мало и Саничко Поље, центар све Жупе.

VII. НЕКЕ ПСИХИЧКЕ ОСОБИНЕ.

У Саничкој Жупи се запажају три културна утицаја: медитерански, преко Јадранског Приморја, Далмације и Лике; средњоевропски, преко панонског басена и Славоније и утицаји балканске културе патријархалног ступња са нешто источњачких утицаја. Овде се сучељавају, међусобно преплећу и једно друго потискују.²⁾ То се огледа на целој материјалној и духовној култури у области.

Видне су разлике између мусиманског и православног становништва не само у типу насеља и кућа, него и у ношњи, физичким и психичким особинама, обичајима, начину живота и погледима на живот.

¹⁾ „Насеља“ књ. 20., с. 366.

²⁾ Види и Гласник Земаљског Музеја за 1926. и 1927. Насеља, књ. 26.

2004/01/01

4 (59%) куће што славе Св. Враче; 5 (83%) родова са 8 (80%) кућа Арханђеловштака; 2 (40%) рода са 2 (33%) куће Лучинштака.

Далматинаца је: 3 (9%) рода са 27 кућа (26% свих) Јовањштака; 4 (9%) рода са 12 (12%) кућа Никољштака; 3 (12%) рода са 13 (14%) кућа Ђурђевштака; 1 (16%) род са 5 (21%) кућа Стевана Дечанскога; 1 (20%) род са 5 (30%) кућа Стефањштака; 1 33 (0%) са 4 (59%) куће што славе Враче; 1 (50%) са 3 (42%) куће што славе Лазареву Суботу; 1 (50%) род са 7 кућа (66%) Трифуњштака и 1 (20%) род са 2 (33%) куће Лучинштака.

Са Бјелајског Поља је: 5 (15%) родова са 31 (28%) кућом Јовањштака; 5 (20%) са 32 (35%) куће Ђурђевштака; 1 (16%) са 2 (9%) куће што славе Св. Стевана Дечанскога; 1 (50%) са 4 (59%) куће Лазареве Суботе; 1 (50%) са 3 (75%) куће што славе Вартоломеја; 1 (20%) са 1 (16%) кућом Лучинштака.

Змијањаца је: 2 (6%) рода са 2 куће (20% свих) Јовањштака; 3 (70%) са 5 (5%) кућа Никољштака; 1 (4%) са 2 (2%) куће Ђурђевштака; 1 (20%) са 7 (43%) кућа Стефањштака; 1 (50%) са 1 (25%) кућом Св. Вартоломеја; 1 (20%) са 1 (16%) кућом Лучинштака.

Унчана је: 3 (9%) рода са 11 кућа (10% свих) Јовањштака; 2 (4%) са 4 (4%) куће Никољштака; 1 (16%) са 20 кућа (20%) Арханђеловштака.

Гламочака је: 1 (3%) род са 3 куће (20% свих) Јовањштака и 1 род са 3 куће што славе Часне Вериге.

Граховљана је: 1 (3%) род са 2 куће (20% свих) Јовањштака; 2 (5%) са 6 (6%) кућа Никољштака; 2 (8%) са 3 (3%) куће Ђурђевштака; 1 (16%) са 4 (17%) куће што славе Стевана Дечанскога.

Православно становништво Саничке Жупе нема преслава ни сеоских заветина. За сву област је једна црква у Српској Саници, посвећена Св. Петру и Павлу. Према још нештампаним мемоарским белешкама хаџипроте Миле Попадића црква је заузимањем Раде Попадића, стрица протина, саграђена 1858. без одobreња турских власти на темељима старе порушене цркве. Уз Буну је (1875.—78. год.) изгорела. Иза Окупације је најпре саграђена од дрвета, а после 20 година озидана је данашња црква. Сабор је о Св. Петру и окуни се доста света из суседних области: Лушци-поља, Бравска и Подгорја.

избија свом снагом верска мржња, коју је аустријска владавина потпиривала. Тада се износе старе зајевице и рачуни. Изра рата се та верска мржња умањује и развија се тежња класној кооперацији без обзира на верске подвојености.

Национална је свест код православних знатне јачине. Много је људи учествовало у устанку 1875—1878. год. (међу њима је био и Петар Вучковић). У автономији верско-просветној борби босанских Срба за аустријске владавине међу седморицом вођа био је и Хаци-прота Миле Попадић, родом Саничанин, свештеник у Кључу. Уз рат су аустријске власти интернирале у Арад као истакнуте националне раднике: Стевана Ђопића и Ђорђа Младеновића, родом Саничанина, трговца у Кључу.

Морал је био на приличној висини за аустријске владавине. Нешто је лабавији код Личана. Побожни су нарочито „старовници“ и досељеници пре Окупације. За веру би, која је спојена са народношћу, гинули. Поштовање старијег знатно попушта.

У народу Саничке Жупе може се запазити разборит тип људи међу „старовницима“ и досељеницима пре Окупације. Међу њима је честитих, праведних и побожних људи. Предузимљиви су и енергични Личани. Они су бистри и до много већом него код „старовника“ (осим код одсељених трговца Млађена у Кључу). — Међу „старовницима“ има пријатеља и памтила народних предања из велике старине. Има прилично радозналости. Има психичког типа Љутица, „рчина“, или не у великим броју, затим има код оба слоја и ветропира и брљиваца. — Од родова које сматрају да су „старовници“ може се највише Вучковићи. Незнатног су приратја Дашићи, а Костићи једва животаре.

Католички старијици, звани „Маџари“, слични су православним „старовницима“ и по физичко-соматолошким и по психичким особинама; само је код православних јаче очувано народно предање које је изоштрила и искристалисала народна песма. Досељени Личани католици су слични досељеним православним Личанима.

Особине мусиманског становништва. — Колико се могло установити за кратко време боравка међу њима, између мусиманског становништва Саничке Жупе и осталих је ога

2004/01/01
18

Особине православног становништва. — Видно се разликују два слоја православног становништва. Од „старовника“ и насељеника пре Окупације развио се босански патријархални тип. Кућа, ношња и обичаји исти су му као у Змијању и у Бјелајском Пољу код староседелаца,¹⁾) У Корјенову и у Пиштеници превлађује ношња област Тимара и Прекопља. — На патријархалност потсећају предања о старцима, „ђедовима“, са дугом косом и брадом. Задњи су „ђедови“ били: Зекан Чорокало, Вучен Золак и Вук Дашић. Уживали су особито поштовање у народу: жене, деца и млађи људи устајањем су их поздрављали и љубили их у руку.

Становништво насељено пре Окупације зову „староседиоци“, а оно после Окупације, пренели су не само тип куће, ношњу и обичаје, него се разликују од староседелаца и у гледању на свет и живот. Како су Личани живели столећима под Аустријом, нарочито у зони Војне Границе, њихову је патријархалност начела чврста војна организација Војне Крајине. „Староседиоци“ и „дошљаци“ зову се међу се „Каури“ и „Рајкани“. За Турке је сваки онај „Каури“, који није муслиман. „Рајкани“ су што су били турска раја. Скоро већ 50 година осећала се падвојеност међу „Рајканима“ и „Каурима“. Чак се нису ни женили међу собом дugo времена. У новије време, нарочито иза Ослобођења, почињу се и женити међу собом. Тим се крвним и уопште сродничким везама све више губе разлике између та два слоја становништва. Нивелишу се и физичке и психичке особине, а и ношња, начин живота и гледања на свет и живот.

Душевно расположење чини прелаз од веселости ка озбиљности. Има и даровитости, али не толико као у областима љутога карста, који дарове изоштрава у сталној борби. Вредноћа је осредња, а исто тако и држање задане речи, извршиваша обавеза и дужности. Разлика је у опходењу православних међу се и према муслиманима: међу се су много искренији, а према муслиманима су „политични“ са доста конвенционалне лажи. Исто је такво и држање муслмана према православним. У моментима плаховитости и љутње

¹⁾ „Насеља“ књ. 13., с. 183.

Босне нема разлике ни у материјалној култури ни у погледу на свет и живот. Само је свраћало пажњу, да знатан број муслимана, које сам сретао у Саничкој Жупи и с којима сам имао прилику да говорим, има доста монголоидних расних особина (као они у Бужиму и Цазину): великих су јабучица, косих очију, има доста носавих, чекињаве и ретке браде, оком без нарочитица, много већи проценат, колико се може у деловима средње Босне. Монголоидних су црта лица: беговски род Саничића у Горњој Саници, Ботоњићи у Биљанима, а нарочито Омановићи у Јабуковцу, махали Турских Биљани.

Код свију муслимана ове Жупе превлађује утицај ислаама у начину живота и у погледима на свет. У схваташу живота огледа се оријентални фатализам и вера у „крсмет“.

Кад се упореди целокупан живот и рад муслиманској хришћанској становништву (нарочито у маси насељених Личана иза Окупације), запажа се у свему знатна разлика. Код свих досељеника иза Окупације истиче се већи смисао за реалан живот: предузимљиви су и смишљени у раду више него муслимани и православни „старовници“, чак него и досељеници пре Окупације. Личани, нарочито они који су били на раду у Америци, купују од муслимана најбоље земље у Саничком Пољу. Они, тиме постају знатан економски чинилац Саничке Жупе. Аграрна реформа иза рата потпуно је изједначила беговске породице, већ од пре деобама сиромашне, с осталом масом муслимanskог становништва.

VIII. ЗАНИМАЊЕ СТАНОВНИШТВА.

Главне су привредне гране у Саничкој Жупи земљорадња и сточарство. Има и заната и трговине или само толико да задовоље трговачко-занатске потребе области. Знатан део мушких, нарочито из сиромашнијих кућа, запослен је неко време код шумско-индустриског предузећа Шипад.

Земљорадња. — У низинским насељима Саничке Жупе земљорадња је главно занимање становништва. Житородно је нарочито њено Саничко Поље са пристранцима који се терасасто уздижу. Кукуруз најбоље роди у Саничком Пољу, а

¹⁾ „Насеља“ књ. 20., с. 331. и 332.

уегова прођа добра је била, пре него је железница изграђена, у којима се поглавито баве сточарством. У пристранцима Жупе роди и кукуруз и пшеница, јер у равни пшеницу често добије „кљање“ (гљивица, рђа од влаге) и „сијетљива“ је. Изнад пристранака Жупе уздижу се грмечке косе. Преземљорадњом и сточарством, а ту боље успевају бела жита: јечам и зоб.

Зирати се повећавају крчењем планине и тиме настају планински пропланци са сочним пашњацима и питомим ливадама. Пропланци се као крчевине сејањем усева неко време упитоме, а после се заливаде. Услед множења становништва, да се крче шуме. Крчевине као нове земље рађале су и без ћубрења више година. Тако је постало искуство код становништва, да „нема течевине без крчевине“.

Пшеница најбоље роди по заваљско-буђельској тераси и по странама Тарбука испод Челића Коце. Добра је и у Корјенову. Јечам нарочито успева у Жупи, а зоб у Међеђем, Бруду. Саничко Поље сваке године ћубре и сеју кукурузом, јер може да ту добро рађа, веле: као у Банату. За сушних година Поље наводњавају на тај начин што потоке наводе рену ћиву сеју кукуруз, друге године пшеницу, треће опет кукуруз, четврте зоб. Из тога пусте да прележи као пашњак, поторе је и опет истим редом засејавају.

О Петровудне се може најбоље да добије преглед за сејаних ћива. Дно Жупе, Саничко Поље, све је у зеленилу од кукуруза и ливада. Стране су прошаране зеленилом од кукуруза и заруделим житом или њиховим жутим стрњиштима. У највишим деловима Жупе, на грмечким косама и планинским пропланцима, беласају се у шумском зеленилу зарудела бела жита.

Сточарство. — У деловима области, који су више од долинског дна ове Жупе, на планинским косама, подједнако се баве сточарством и земљорадњом. Чак у највишим насељима превлађује сточарство. Држе више овца ради сбъга ливада и пашњака у искрченим планинским пропланцима.

2004/01/01

измагало. Кад је изграђена железничка пруга, товарили су балване на вагоне, секли и извлачили грађу до пруге. Чим се летина делимично среди, мушки су ишли фирмама,¹⁾ где су били запослени знатан део године. Споредна зарада код фирмама помогла је многе људе утолико, да у невреме не морају продавати жито у бесцење и тиме подмиравати кућне потребе и државни порез. И сада знатан број људи из ове области има зараде код исте фирме.

Из Српске Санице одлазио је велики број људи у Америку на рад и одатле су знатне суме новаца слали својим кућама. Многи су се повратили кући са великим зарадом и уштејвином. Поградили су лепе и удобне куће и покуповали добра земља од муслимана, који су се селили иза Анексије у Турску.

Становништво Саничке Жупе купује све што је потребно за кућу у варошима Кључу и Санском Мосту. Свако насеље има по неколико људи који се осим споредним радом код поменуте фирме баве занатом и трговином утолико да задовоље потребе свога села, уколико се оне не подмире у по-минутим варошима.²⁾

¹⁾ Народ зове изразом „фирма“: Шумско-Индустриско предузеће Добрлин — Дрвар А. Д., које се у пословном промету зове скраћено „Шипад“. ²⁾ Да би се видело да је у овим гранама, учешће поједињих народних група ове области у том привредним гранама, наводимо овде имена занатлија и трговаца у сваком месту ове Жупе: У Биљанима су: Јуко Јашаровић, ковач; Мујо Мујевић, држи кавану; Ахмед Омановић тргује благом; Хуско Омановић, трговац; Хусеин Мешановић продаје дуван; Ђуро Бранковић има ујмени млин и од „мље“ узима „ушур“. — У Будељима су: ковач Смајо Мухељић, месар Сима Рунин, кавеција Але Џафић, трговац с благом Осман Каџанић. Имају мање трговине: Омер Куртаљевић, Лука Ковачевић, Милош Манојловић и Илија Рунин. У Саницима су: ковач Салко Синановић; Јосип Дашић има пилану и два млина у којима узима „ушур“. Гостионе имају: Паула Ковач и Мато Хариз. Обућари су: Ибра Шадић и Миомир Ковачевић. Трговац дрветом је Јакуб Хрињић. Трговци су с благом: Решид Каџанић, Василије Ђебеџић и Каџанић, Мехо Медић, Даут Бећирбеговић и Фејзо Црналић. Бирташ је Вахајо Алибеговић. Бакали су: Ејуб Харамбашић, Мустафа Хукановић, Абид Михић. Киријају колима: Алибег Алибеговић, Петар Дубајић, Рамо Шадић и Миле Золак. Ујмене млинове, у којима добијају „ушур“, имају: Стево Кесић, Ђорђо Кондић и Тоде Врањковић. — У Врхпољу су: ковач Мехо Синановић и трговац кожом Ибра Громилић^{*} — У Пиштеници: трговац с благом Јован Адамовић, а ујмени млин има Вучен Кокановић.

Сточарством се баве највише села: Корјеново, Међеђе Брдо, Заваље и Српски Будељ.

Многи су Саничани имали све доскора своје ливаде у Бравску, па су их изменјали са другим људима у Бравску или испрдавали. Да су делови Бравска и њихових ливада били у поседу Саничана и пре Турaka, сведочи место из повеље краља Стјепана Томе Остојића 1446. год.: „и катари и на Бравскихъ що им било у држжанию“.¹⁾

Она места сматрају као најпогоднија за насељавање, у којима се могу подједнако бавити и земљорадњом и сточарством. То изражавају узречицом: „Тешко оном ко не коси Бравска ја Дубице, а не оре Пљеве ја Санице“. Ту сам узречицу чуо од (сада већ покојног) старца Благоја Кнежевића из Раткова. Њу је, вели, изговорио Стојан Јанковић, кад је пролазио са својим четама преко Босанске Крајине.

Да су удаљена насеља имала своје ливаде у Бравску и уз то тешкоће приликом косидбе и водарења, изражавају овом песмом, коју певају уз „гроктање“ или „розгање“ на свадбама и зимским прелима:

„Тешко Јанку косећи у Бравску,
Чекајући ручка из Смољане,
Са Санице хлађане водице.“

Смољана је насеље у Бјелајском Пољу.

Споредно зарађивање. — Осим земљорадњом и сточарством као главним занимањима становништво се измаже и споредном зарадом: једни су запослени код шумско-индустриског предузећа, а други су трговци и занатлије.

За турске владавине у Босни, када шума није била издржана као државно добро и строго чувана од нерационалне сече, секли су Саничани дуге и гонили на коњима у Приморје. Отуда су догонили со и пиће за крсне славе. После Окупације планина је катастрирана као државно добро и забрањивана слободној сечи. Околно становништво има право „сервитута“, а то је сече дрво за гориво и потребне грађе за куће и стаје.

Шуме је почела да експлоатише чувена шумско-индустријска фирма Штајнбајс. Испрва су сечени балвани и отискивани низ точило на Саничко Врело, а одатле сплавовима низ Саницу, Сану и Уну у Добрлин где су пилане. Око сече и отискивања балvana било је запослено много људи. Тиме се становништво Жупе уз земљорадњу и сточарство знатно

¹⁾ F. Miklosich: Monumenta serbica, стр. 439.

2004/01/01

ПОСЕБНИ ДЕО

1. **Српска Саница.** — Село је на тераси више пећинског врела реке Санице, на коси између долина Санице и Ријеке и по странама долина, по косама и косењцима који се благо спуштају заравни речних наноса. Тако се зове за разлику од Турске Санице. За турске владавине чуо се међу муслиманима назив Влашка Саница. Из Окупације службено је названа Хришћанска Саница (тако и у специјалној карти). Из Ослобођења преовлађује назив Српска Саница, на који се привикава и муслиманско становништво.

Насеље обилује изворском водом. Осим са пећинског врела Санице служе водом са ових врела: Јасен, Точило, Језерница у Јеркову Долу, Млинарска Греда и Амбарине, а пију воду и са врела: Орловчић, Бунар, Понор, Грабовац, Заваље, Чапљав, Крушковац, Камберевац, Дујановац, Смиљевац, Буква. — **Зираћне земље** су: око група кућа и зову се: Лазина, Селиште, Шковртањ, Извртањ, Хуњка, Орловчић, Запатак, Поповића, Брдо, Дубока Долина, Балатин, Голо Брдо. — **Ливаде** су: у пропланцима Грмече и зову се: Понор, Јазавац, Шушњар, Разбој, Лице, Миркова Главица, Седло, Међувође. Кад је увађан катастар, првих година Окупације, унесене су у катаstralну општину Српске Санице ове шуме одакле се дрвари село. Грмеч са 2698·9 ха, Јеловити Врх 743·898 ха и Паланчиште. Грмеч и Јеловити Врх су својина егара у коме становиште. Грмеч и Јеловити Врх су својина потребну грађу и дрва за гориво. Врела су у томе делу Грмече: Илина Вода, Водица, Двоњажа, Перјановац (400 м. тече и понире), Јасен, Језерине, Мијачица (10 м.) Велики Плочевац (100 м.), Мали Плочевац (100 м.), Црни Потоци, Шобатовац, Кесеровац, Пиздена Вода на Польу, Кусија, Плочевац, Грђеница, Каменица, Локва у Вучијој Польани, Буковско, Бравско, Корито, Касари више Будеља, Ограђеница, Капљув, Трновац. Под Црним Врхом су врела: Перјановац, Водица, Горњи Плочевац, Доњи Плочевац. На Црном Врху је Краљевић Пељан.

2004/01/01

у првом столећу турске владавине; 2.) досељеници у столећу пред Окупацију 1878. год. и 3.) досељеници после Окупације и Вучковиће. За најстарије сматрају: Дашиће, Кајише, Кордиће и посташа¹⁾ са својим рекну, да су: „сгаровници и својаци од посташа“ са баштинама и да нагласе да су од старине и баштини, веле да су ту „од Цара Лазара“. Изгледа, да су насељени у првом столећу турске управе. — Дашићи (3 к., Никољдан). Звали су се негда Басраци. Од њих су: Андрићи (3 к.). Старац Јовица Дашић (75 год.) вели за своје претке: „памтим оца Божу, који је живео 100 год. и звали га Зељко због зелених очију, и ћела Јову, који је такође живео 100 год. Они су овде од Цара Лазара. Једни су одселили у Кнешпоље и у Банију у Хрватској.“ — Кајиши (4 к., Ђурђевдан). Старац Јовица Дашић (75 год.) тапије на њих постали су им Турци. Не може се као други родови. Судећи по слави, Ђурђевдану, по томе што једва животаре. Судећи и што су им баштине биле најбоље земље, могућно је, да су старинци које су Турци затекли. — Кордићи (2 к., Јовањдан). И они се слабо множе. Има их и расељених, само не знају, када су одселили. — Курице (1 к., Ђурђевдан). Сматрају и њих, да су „старовници“. Има их и у Рибнику, Стражицама и у Далмацији. — Волаши (4 к., Никољдан). Неки и њих убрајају у „старовнике“ са баштинама. — Вучковићи (11 к., Св. Стеван Дечански). Старац од 85 год., Петар Вучковић (умро 1925. год.) знао је за свога прамдеда, Дмитра, чији се деда или прамдеда насељио у Саницу. О њихову по реклу има ово предање. Турци заробе три брата у некакву боју. Једни веле да је то било чак у Косовском Боју. Сва тројица су служили у сарајевског паше, који је имао своје тимаре у Крајини. Један од њих тројице браће ишао је у Крајину паши по жито. Допадне му се у Саници и замоли пашу да се ту насељи. Паша му даде баштину и на њу тапије од реке Санице до Челића Коце (управ изнад државног друма). Остало два брата остану у околини Сарајева. Од њих су, веле, сви они око Сарајева што славе Св. Стевана Дечанског. Турци су, овима у Саници, отимали баштину. Једно време морали су се склонити због крварине у нахију мајданску, а најчешће у село Раствиште Сане. Жао им је било кућишта, а најчешће женама. Оне су, веле, три лета палиле стогове онима који су њихове (остављене) њиве обраћивали. Из три године и тапијама. Повратили су се на своје старо кућиште. Доскора су имали и тапијама.

Родови досељени пре Окупације: Чорокале (3 к., Никољдан). Звали се Аврамовићи. И за њих неки рекну, да су били својаци са баштином од Санице до Челића Коце. По другима су „бирвактиле“ од Далмације. Слабо се множе. — Вранковићи (7 к., Ђурђевдан). Старина је у Громилу, из

— Пашићи су између шума и ораница и зову се: Брежине, Оклинак, Лисина, Рицка, Драга и Чапељ. Село је разбијено на сродничке групе. Делови му се зову: Брежине или Врело, Заваље или Личани, Тарбуци, Ријека, Чорокале и Саница. Врело је изнад врела Санице и до некле има тип мањег друмског насеља. Српска Саница, заједно са селом Међеђум Брдом, има по „Попису становништва 1921. год.“ свега 171 кућу са 1072 душа. Од тога је 1064 православних а 8 римокатолика. Мушких је 570, а женских 502. Село је добило име реке Санице јер су групе сеоских кућа око њеног врела. Један се део насеља зове и Врело, јер је у непосредној близини врела, а и Брежини због бреговитог земљишта на коме су групе тога што су групе тога дела села на Санице, зове се због тога што су групе тога дела села на тераси језерског порекла, која је нешто заваљена. А Личани се зове исти део насеља због досељеника Личана. Тарбуци звучи страно, али изгледа да је тај део села тако назван због многих точила (изнад група од кућа), низ која отискују, нарочито зими за снега, дрва и грађу са планина, управо до самих кућа. У Грмечу се зове Вучија Пољана што се ту за парења скупљају чопори вукова (то зову „пријемет вукова“); Краљева Пољана на Црном Врху што је ту по предању стајао краљ.

У селу има трагова стarih насеља. На Селишту се распознају „закопине“ од кућа где изоравају огњиште и харман. Више Саничког Врела има уломака глиненог посуђа и комада велике цигле. Више састава Ријеке са Саницом распознаје се, да је увршивана земља, а има и креча. Стари људи памте кад су одатле возили камен за зидање подрума под кућама. Свакако је то један од порушених двају градова, Khamenatz или Listkhousats, које спомиње Курипешин.¹⁾ Изнад те градине има на заравањку више дебелих гробних плоча и у сред другој тераси били су већи остаци од зидова неке старе цркве, на којима је дозидана црква 1858. год. Мраморове са горње Црквине узидали су у ову обновљену цркву. Један свињар је копајући бујад ниже данашње цркве ископао кадионицу, којом се и данас служе у цркви.

Немогућно је тачно установити, шта је било са становништвом кад су Турци освојили Саничку Жупу. По томе што је Курипешин прошао крај порушених и пустих градића изгледа, да се становништво било разбежало. Једини род Кајиша могао би бити од тог старог народа.

Према времену досељавања родови се могу разврстати у три групе: 1.) „старовници“, а то су најстарији насељеници

¹⁾ Помињани Курипешинев путопис с. 27.

2004/01/01

Бањци са Бјелајског Поља иза Буне. — Шегар (1 к., Никољдан). Звао се Срдић, а доселио пре Окупације од Унца. — Стубар (1 к., Лазарева Субота). Доселио пред Буну 1875 год. са Бјелајског Поља. — Ожеговићи (2 к., Стјепањдан). По једнима су са Бравска пред Буну 1875. год., а по другима „Срблани“ од Срба у Лици. — Девић (1 к., Св. Јован Златоусти (Уз оно пет дана пред Божићни Пост). Старином са Змијања; мати га привела из Пиштенице. — Граховац (2 к., Ђурђевдан). Доселили из Грахова пре Окупације. — Манојловићи (2 к., Никољдан). Из Лике су, из Брувна, после Окупације. — Михићи (10 к., Св. Стеван Дечански). Старина им је из Дољана, из Лике пре Окупације. — Бијелићи (1 к., Св. Василије (Мали Божић). Доселио из Вођенице, са Бјелајског Поља, пре Буне 1875. год. — Остојић (1 к., Никољдан). Доселио са Соколова пре Буне 1875. год. — Раџа (5 к., Св. Стеван Дечански). Дошли су од Грахова пре Окупације. — Рађеновић (1 к., Ђурђевдан). Доселио са Тромеђе пре Окупације. — Ковачевић (1 к., Св. Стеван Дечански). Доселио пре Окупације. — Голубићи (у Далмацији) пре Буне 1875. год. — Кнежевићи (1 к., Никољдан). Доселио се из Љескара, од Цвјетнића, после Окупације. — Добрићи (2 к., Јовањдан). Доселио из Грачца после Окупације. — Бабићи (1 к., Ђурђевдан). Доселио из Лике после Окупације. — Радиновић (1 к., Никољдан). Доселио из Голубића. — Булајићи (2 к., Никољдан). Доселио из Бјелајског Поља, из Брестовца, пред Буну 1875. год. — Кесићи (3 к., Ђурђевдан). Доселио из Грачца после Окупације. — Бурсаћ (1 к., Ђурђевдан). Доселио из Брувна после Окупације. — Ињићи (1 к., Никољдан). Привела га мати са Тромеђе. — Тојагић (2 к., Врачичи). Доселио из Брувна после Окупације. — Шушај (1 к., Ђурђевдан). Кузмо и Дамјан. Доселио из Лике после Окупације. — Шушај (1 к., Римокатолик из Штајерске, дошао за шумске радове код Штајнбајсова предузећа.

Дашићи имају гробље на Дашића Запољку, Кордићи под садашњом железничком пругом. Ту се, поред Кајиша, копају Кесићи, Ловре и један део Михића. Има старих запуштиних гробаља. За једно веле да је „Кужно Гробље“, а друго код Чоракалова Точка вежу за обамрле родове Поповиће и Дајиће, о којима не знају ништа да приповедају. Највеће је гробље на Црквој Главици, код данашње цркве, у које су се почели копати пре 100 год.

2. **Горња Саница.** — Зове се Горња Саница за разлику од Доње, јер је и она мусиманско насеље. Употребљава се често и назив Турска Саница за разлику од Српске. Село се развило у пристранку речне заравни, више саставака потока Требуња са Ријеком. Требуњ је толико јак, да гоњи мли-

Стрмице у Далмацији, пре 100 год. — Керкези (4 к., Ђурђевдан). Старина им је са Тромеђе, из Цвјетнића, пре 100 год. Побегли им стари од беговског зулума. Има их доста кућа у Бјелајском Пољу. — Попадићи (2 к., Јовањдан). Звали се лили су од Унца пре 100 год. Од њих је био Хаџипрота Миле Попадић у Кључу, добар свештеник и врло цењена и популарна личност, који је оставил иза себе и мемсарске белешке. — Ђошши (2 к., Михољдан). Звали се Кењале. Због некаква старог „копаста“ (хрома) названи су Ђопићи. Доселили су из Срба, од Лике, пре 80 год. — Кокановићи (3 к., Трипуњдан). Дошли из Далмације пре 70 год. — Јокићи (3 к., Арханђеловдан). Старином са Тромеђе, из Беглуга, пре 80 год. — Стојановићи (3 к., Јовањдан). Доселили им стари (4 к., Срђевдан). Са Бјелајског Поља, из села Смољане, пре 60 год. — Гргићи (4 к., Ђурђевдан). Доселили се са Бјелајског Поља пре 60 год. — Вукобрاد (1 к., Ђурђевдан). Доселили се пре 70 год. из Смољане у Бјелајском Пољу. Знају ове претке од данашњег: Коста-Саван-Петар-Симо, који је насељио из Кистања у Далмацији, у Тишковац, а одатле у Смољану. Има их у роду доста високих и крупних. Један је у Завољу обамро. — Ловре (3 к., Благочасне Вериге Св. Апостола Петра). Старина им је од Гламоча. Звали се Јелићи, па због некаква попа Ловре из њихова рода названи Ловре. — Балабани (1 к., Петровдан). Из Теочака.

Родови досељени после Окупације: Бркићи (2 к., Никољдан). Доселили из Кистања у Далмацији. — Буруџија (1 к., Јовањдан). Од Сане пришао жени у кућу. — Совиљ (1 к., Никољдан). Доселили: Совиљ из Омсица, а Радошевић из Губавичког Поља. — Плешаћ (1 к., Јовањдан). Доселили из Брувна. — Тодић (1 к., Арханђеловдан). Доселио из Лике. — Пантелић (1 к., Јовањдан). Као свештеник дошао са Соколова у Змијању. — Обрадовић (1 к., Јовањдан). Доселио из Грачца у Лици. — Вјештица (2 к., Ђурђевдан). Доселио из Лике. — Бокан (1 к., Никољдан). Звао се у старини Војводић. Населио из Осредка у Лици. — Чанак (1 к., Арханђеловдан). Из Зрмање у Лици. — Будимир (1 к., Арханђеловдан). Из Зрмање. — Радочај (2 к., Никољдан). Населио са Удбине. — Шкундићи (2 к., Јовањдан). Доселио из Зрмање. — Димићи (3 к., Јовањдан). Населио из Зрмање. — Коншићи (1 к., Јовањдан). Из Грачца у Лици. — Стојисављевићи (1 к., Арханђеловдан). Доселио са Попине у Лици. — Бањац (2 к., Јовањдан). Старина им је на Бјелајском Пољу, а доселили су пред Устанак 1975. год. — Ђаковићи (2 к., Ђурђевдан). Пре Буне 1875. год. доселили из Козица у Змијању. — Ђукићи (4 к., Јовањдан). Они су

2004/01/01

"нећемо имати где ни ми живјети!" — **Шадићи** (9 к.) су од "фета" овде. Старина им је, веле, чак од Шама. — **Караџићи** директно насељили у Саницу, или најпре у Лику, па одатле у Саницу. — **Харамбашићи** (8 к.). Старина им је из Лике. Неки веле, да им је предак био хадучки харамбаша, па се потурција. Од Харамбашића су: **Мехмедовићи** (7 к.) — Медићи (7 к.). Доселили су, веле, из Лике кад је Стојан Јанковић отуда истерао Турке. — **Дид** им је, веле, био 25 год. у некакву гурбетлуку. — **Хускићи** (4 к.). За њих веле, да су пореклом из Лике и то од Хускан-барјактара. — **Синановићи** (2 к.). Цигани ковачи из Мајдана. — **Диздаревићи** (1 к.). Дошао је "негде од Крајине" пре Окупације. — **Пришић** (1 к.). Дошао као хоџа из Високог као "мулазим".¹⁾ — **Кобиновићи** (1 к.). Дошао као хоџа из Красуља. — **Билегић** (1 к.). Доселио на материнство из Биљана. — **Балагић** (1 к.). Не знају одакле се насељио у Саницу. Свакако је и он од Лике, само не знају од којег су се рода разгранали. — **Биљешковићи** (1 к.). Доселио је на материнство из Рамића (после Окупације). — **Беџулићи** (1 к.). Доселио од Тодорова (пре Окупације). — **Хрђанићи** (3 к.). Старина им је, веле, од Анадола, само не знају, да ли су најпре насељили у Лику или у Саницу. — **Шулићи** (3 к.). Старином су од Лике кад је Јанковић истерао Турке. — Уз други родове који су од муслимана покуповали земљу. То славних родова који су из Лике. — **Ћебенићи** (1 к., Никољдан). Као трговац доселио од Лијевна. — **Ковачевићи** (1 к., Св. Стеван Дечански). Саселио из Српске Санице. — **Драгојевићи** (1 к.). Као трговац доселио из Бање Санице. — **Бабићи** (1 к.). Доселио из Лике. — **Дубајићи** (1 к., Луке. — **Рађеновићи** (1 к., Ђурђевдан). Доселио из Тромеће Лике. — **Ослобођења**. Био у Америци и зарадио доста новаца; после Ослобођења покуповао најбоље земље у Саничком Пољу. од муслимана покуповала најбоља цамија у области. Гробља су код цамије, у Харамбашићима, Каракићима и Хељдовинима.

које се од брда Баљковца и Зборишта спуштају благим на-
гибима према реки Саници.

Село обилује водама. Служе се изворском водом са врела: Бунар код цамије (који никада не засушује), Биљевци, Стране на Долови-потоку. Пију воду и са врела потока: Ми-
гровца, Скакавца, Хубовићког Потока и Млинског Потока. —

¹⁾ Мулазим је официрски чин у турској војсци. Мулазим се је потпоручник а мулазим евел поручник).

чиће. Више ње је станица шумско-индустријске железнице, која се зове по имениу овог села.
Осим Требуња служе се водом и са врела: Камбаровац (гони млине), Смиљанац, Студенац и још са неколико копаних чатрића. — **Зираћне** су земље у заравни речних наноса и зову се: Вриоце, Божина Главица, Клисина, Цинова Долина, Лазине, Јањила, Раковица, Хотомар, Старо Boћe, Јековац, Папуча, Камберуша, Хељдовина. — **Ливаде** су: уз потоке и зову их. Кременуша, Вијотеж, Тук, Тучењак. — **Шуме** су: изнад насеља одакле се село дрвари и зову се: Тарбуци (одакле се дрваре отискивањем дрва низ точила) а поред тога Требуњ и Брежине. — **Пашњаци** су: Крст и Кривода.

Село је сашорено и дели се на: **Харамбашиће**, **Хељдовину**, **Караџиће** и **Горњу Саницу**. У овим су деловима сродничке групе кућа, које су једва приметно растављене сродом друге. У селу је и најстарија цамија у Жупи. По "Попису становништва 1921. год." у Горњој Саници било је 101 кућа са 599 душа. Од тога је 561 мусиман, 19 православних, а 19 римокатолика; свега 298 мушких, 301 женска.

Поток Требуњ се зове тако што често надолази и пред собом до утика у Ријеку све "тријеби" (чисти). Студенац врело што је из њега вода лети студена као лед; Клисина је назив места, на коме је по мишљењу мусиманског становништва била некада црква; Цинова Долина што ту по народном приповедању има цинова; Јањило што су се ту овце са Бравска у пролеће јањиле; Хељдовина што је на њој сијана хељда.

Изнад села, на њиви која се зове "Двориште", има трагова од темеља већег здања. На 200 м. унаоколо распознају се остаци од зидова са кречом и комаћем од цигала. Сва је прилика, да је било римско насеље. Причају, да су косци налазили трагове од калдрме, чији се правац не може одредити.

У Саници је најстарији беговски род Саничића. У "општем делу", у одељку о пореклу мусиманског становништва, изнето је предање о досељењу овог беговског рода, који је дошао од Анадола и који има више огранака. У Горњој Саници су: **Алибеговићи** (5 к.) и **Бећирбеговићи** (2 к.) а у Хељдовинама су: **Бећирбеговићи** (5 к.), **Алагићи** (6 к.), **Шећербеговићи** (1 к.) и **Мемишевићи** (1 к.).

О пореклу других родова у Турској Саници одржава се ово предање у беговском роду Саничића. Један од далеких предака Саничића, кад се вратио с војске, видео је дим из четири куће. Запитао је оца: откуда те куће? Отац му рече: "Дао сам мухаџирима, да населе да нисмо сами у овој пустињи". Тада се, веле, син ударио руком по колену тако снажно, да је чоха пукла, говорећи: "Ти ће нама отјешњати

2004/01/01

(14 к.). Дошли су од Анадола кад и Кожанићи. Старац Шљивар је монголоидног лица. — Црналићи (14 к.). Дошли су од Лике кад је отуда Јанковић Стојан истерао Турке. Црналићи спашедљиви. — Фазлићи (7 к.). И њихова је старина из Лике. Дошли су од Лике кад и Црналићи и Фазлићи (5 к.). Селили преко Санице у Пиштеницу. — Субашићи (1 к.). Не зна се одакле је доселио. Одселио је у Биљане. — Бећић (1 к.). Доровићи (2 к.). Старина им је од Анадола. — Казаферовићи (4 к.). Старина им је из Лике. Њихов се предак пева у народној песми. — Ловићи (3 к.). И њихова је, веле, старина од Анадола кад је Босна „фет учињена“. — Јиџа (1 к.). Не зна се одакле је доселио. Одселио је у Турску. — Хасукићи (1 к.). Старина им је од Лике. — Синановић (1 к.). Као Циганићи (1 к.). Старина им је из Мајдана. — Хукановић (1 к.). Не зна се од кога је „племства“. Одселио је у Врхпоље.

4. Горњи Будељ. — Село је на заравни више врела и језера потока Коричанице. Језеро се зове: Коричаничко, Временито или Вилено Језеро. Село обилује изворском водом. Врела су: Селимовача, Јињица (два врела) и Точак. У њивама су многа врела: Зајлија, Бркљаш, Студенац, Крушковац, Корита. Служе се водом заравни, а по странама, које се спуштају Саници и Коричаници. Дрваре се из Грмеч Планине. Пашњак Разбојна Српском и Доњем Будељу су заједничка испаша.

Село је сашорено и има највише кућа око старог калдрмисаног пута, који је, веле, остао „од Угра“. По „Попису становништва 1921. год.“ село има 61 кућу. Сви су муслимани са 215 душа. Од тога је 96 мушких, а 125 женских.

Будељ је, веле, назван због досељеника од Будима. Вироватније је, да је село добило име по привременим земунцима, у којима су једно време становали бегуници. Горњи Будељ се зове Горњи Турски Будељ за разлику од Горњег Српског Будеља.

Више села, на једној њиви, има комада од глиненог посуђа. Има трагова од калдрме, за коју веле, да је остала „од Угра“. Донекле се може пратити њен слаз потоку Коричаници, где се виде остаци подзида, свакако од моста.

Село је постало досељавањем мухаџира из Угарске и Далмације у доба кад су Турци изгубили ове земље. Причају, да су сви пореклом од Будима. Дошла су четири брата: два су засновала Доњи, а два Горњи Будељ, изнад врела Коричанице. Родови Доњи, а два Горњи Будељ, изнад врела Коричанице. Родови су: Кучковићи (7 к., и даље Хајшићи). Старина им је од Будима кад су га „Каури“ обилијали.

Зирајне су њиве по косама, које су растављене уским по-точним долинама. Оранице су: Печелија, Парадњик, Пиштељи, Рамин Харман, Хантуновине, Здионички Бријег, Тролоква, Стублина, Уметалька, Вуга, Провала, Ловића Палучак, Извртавац, Извртак, Урвина, Склоп, Тислина, Провалија, Угљарица, Кукрик, Седра, Громилача, Лубар (мочвара са 200 m), Риљевац, Дилька, Студенац, Кратељи, Кућерине, — Ливаде су: новине, Липовац, Селиште, Хасанова Греда, Доњи Дмитровац, Гавриновац, Козјак, Милина Долина, Јањила, Драгольуб и Шиб (ерарна шума са 178,4 ха) из које се село подмирује дрвима за гориво и грађу. — Пашњаци су: Бујска Главица, Пољница, Павловићац и Жилавица.

Доња Саница се није могла развити у сасвим сашорено село због тога, што је земљиште испресецано долинама потока. Село се дели на два краја: Црналићи и Доња Саница. Доња Саница је по „Попису становништва за 1921. год.“ имала 68 кућа са 322 душе. Од тога је: 318 муслимана а 4 римокатолика; мушких је 166 а женских 156.

Ораница Пиштељи се зове због многих врела пиштељака; Тислина због отискивања земље; Угљарица јер је ту зове; Студенац због врела истога имена; шума Радловић по некоме Радулу, о коме не знају приповедати. Драголовац због некаквог Дмитра, о коме не знају причати.

Има мање трагова стarih насеља него у горње две Санице. На стarijnju упуњују: Паланчиште, где се распознају трагови некаква здања са кречом; Градина, на једној високој коси изнад Санице, са остацима порушеног зида; Селиште, где се распознаје, да су биле куће, а исто и Кућерине.

По народном предању село је постало кад су Турци ове крајеве освојили. Први се насељио Кожанић (1 к.). По прачању старца Мустафе Кожанића, коме је веле 100 година, Кожанић је старина од Анадола. Дошао им предак, кад је Босна „фет учињена“. Звали су се најпре Есмери, а затим Мехоџићи. Било их је, веле, седмора браће, кад су кренули од Анадола и сви су били ходе. Седми се насељио у Доњој Саници. За четовања Јанковић Стојана (из Равних Котара) у Доњој Саници није ни нумез (кокошињац) изгорио. Уз Буну 1875—78. год. село је попалио некакав поп Карапа са својом „ешкијом“ (устаницима). „Малица“ их је остало иза задње велике куге, јер је све поморила. Једни су одселили првих година аустријске окупације у Турску. Старац Мустафа Кожанић (монголоидног лица) вели да памти, кад је у Доњој Саници било свега седам кућа и то: Кожанића и Фазића по једна, Шљивара, Казаферовића, Блајевића, Црналића и Урема. То је било пре 80 год. Цамија је саграђена пре 60 год. — у Доњој Саници су осим Кожанића и ови родови: Шљиварц

тју, одакле им је старина, највише их одговори, да су једни од "Унђуровине" и то од Будима; други од Далмације, а трећи од Лике. Доњи су Будељ засновала два брата од оне потенуто, основали Горњи Будељ. Свакако је то било после Карловачког Мира (1699.), када су из Угарске потиснути Турци. Као бегунци насељили су у близини Санице. Очувало се предање, да их је морила куга и да је од 32 чељади Керана прекујило само двоје. Родови су: Чафићи (8 к.). Старијом су од Далмације, из Врлике, из оног времена кад је Јанковић истерао отуда Турке. — Селманци (5 к.). Појединима су старион од Будима, а по другима од Каниже. Стојан Јанковић истерао је из Каниже.

Од Селмана су: Карић (1 к.), Кадунићи (2 к.), Кадунић-Селман (1 к.), Шулићи (1 к.) и Булићи (2 к.). — Рамићи (3 к.). Старијом су од Лике. — Куршагић (1 к.). Доселио пре Окупације из Босне. — Куршагић (1 к.). Доселио после Окупације из Кулен-Вакуфа. — Кубураши (1 к.). Доселио из Равнице на материјство. — Бабовић (1 к.). „Дид“ им је од Требиња. Довео га Селман кад је ишао на Црну Гору. — Керажовић (1 к.). Доселио на материјство, пре Окупације, из Доње Санице. — Бегановић-Цаферагић (1 к.). Доселио на материјство из Биљана после Окупације. — Омановић (1 к.). Доселио из Санице пре Окупације. — Караџићи (2 к.). Преселио из Горње Санице. — Не зна се одакле су: Чолићи (3 к.), Фајићи (1 к.) и Куршљевић (1 к.).

6. Српски Будељ. — Село је на тераси изнад Горњег Будеља, а под Грмеч Планином, на косама Јаворника. Шума и пашњак Разбојна деле ово село од увала и области Бравска.

Село се служи изворском водом са врела: Касари, Плочевица, Точић, Стубо. Доњи делови насеља носе воду са Коричанског Врела. — Ораниће су око група кућа и зову се: Развала, Припланци, Бањчев Харман, Раšље, Коњевића Лавина, Залјут, Плочевац, Дропчев До, Селиште, Градина, Чолача. Између шума и зиратних земаља су Џашњаци: Косир, пропланцима и зову се: Ђулумак, Лисина и Вучија Пољана.

— Шуме су у грмечким косама; једна се шума зове Громушица. Страна, Ђулумак и Разбојна Долина (144 ха).

Село је разбијено на сродничке групе. Крајеви су: Брда, Мијачица, Пржгуљице и Трњаци. Српски Будељ је пре Окупације административно припадао саничком кнезу, а после Окупације се издвојио као засебна кнежија. Због експлоатисања шума (предузеће Штајнбајс) крај Мијачица (на про-планику Грмеч Планине) постао је шумско-индустријско насеље са радничким становима, зградом дирекције и кантином. Железничка станица ниже Мијачице зове се Грмеч. Ту се на чекрк спуштају балвани са Мијачице. По Попису становништва 1921. год. Српски Будељ има био 519 душа.

2004/01/01
19

рака. — Коњевићи (7 к.) Дошли су од Сења кад је Стојан Јанковић истерао Турке из Далмације. — Керановићи (5 к.). Старина (6 к.) им је од Лике, а дошли су као и Коњевићи. — Но-мићи (6 к.). Дошли су од Лике пре 230 год. — Не зна се одакле су Шкерини (3 к.), Бегановићи (1 к.) и Ђордићи (4 к.). И они су доспели после повлачења Турака, али се изгубило сећање одакле су.

Године 1912. постало је ново насеље под брдом Головом. Основали су га мухацири из Саничке Жупе, који су се после Анексије одселили у Турску, па се отуда вратили. Подељена им је епарна земља, јер су своје поседе испродајвали, зове се Подићи. Насеље има изглед друмског насеља. По спољњем изгледу куће су им сличније кућама православног становништва него муслиманског. Заселак се зове Курузовиће. Родови су: Ђехићи (1 к.), Бабићи (1 к.) и Малкићи (2 к.) из Турских Биљана. — Ајкићи (2 к.) и Кучуковићи (2 к.) из Доњег Будеља. — Кукчићи (1 к.), Караџићи (3 к.), Хрњићи (1 к.), Ловићи (1 к.) и Шулићи (1 к.) из Горњег Будеља.

Једно је гробље у старом селу, а друго је Мухацирско гробље. На месту које се зове Ђордине Стране има запуштено православно гробље.

5. Доњи Будељ. — Село је више састава Санице и Коричанице, кад се пређе мост на Саницу.

Село је оскудно изворима и због тога се са Санице служе водом за пиће. — Њиве су по заравни речних наноса и по страни косе, која је између Санице и Коричанице. Зову се: Саставци, Жежница, Кадин Трап, Башчина, Кахва, Камашија, Хајрат. — Ливаде су у заравни и зову се: Бихаћ, Кориченица, Баница. Неколико њих имају ливаде у Бравску. — Шуме су у Грмеч-Планини, из које се село подмирује дрвима за гориво и грађу. — Џашњак је Разбојна Долина (144 ха), заједнички за Горњи и Српски Будељ.

Куће су у реду с обе стране пута за Горњи и за Српски

Будељ, те се тако развило друмско насеље.

По "Попису становништва 1921. год." у селу има 39 кућа са 240 душа; сви су муслимани. Од тога је 111 мушких и 129 женских.

О постанку имена је исто предање као и за Горњи Будељ. Разбојна Долина је, веле, добила име по томе, што су ту хајдуци дочекивали путнике и робили их; Жежница, јер је ту жежен креч; Цвиткова Главица по некоме Цвитку, који је на њој стајао и одселио, не зна се куда; ливаде Бихаћ и Банице због нарочите родности травом.

Поред поменутог подзida на Коричаници, за који се мисли, да је од моста, има трагова од старог насеља на Цвитковој Главици. То су комади глиненог посуђа. Када се запи-

— Милјуш (1 к., Јовањдан) из Грачаца. — Стубар (1. к., Лазарева Субота) из Бјелајског Пља. — Рунићи (2 к., Никољдан) из Капљува у Бјелајском Пљу. — Мандићи (4 к., Никољдан). Две куће из Грачаца а друге две из Мазина. — Вјештица (1 к., Ђурђевдан) из Зрмање. — Букићи (2 к., Јованљдан) из Бјелајског Пља (од Бањаца). — Радишићи (2 к., Ђурђевдан) из Лике. — Ковачевић (1 к., Св. Стеван Дечански) из Далмације. — Ангиревић (1 к., Никољдан) из Брувна. — Радаковић (1 к., Никољдан) из Брувна. — Бањанин (1 к., Никољдан) из Грачаца.

7. Српски Биљани. — Село је на уседлини косе Ошљака са највишим висом Рамићски Камен (649 м.). Странски Поток и Ровински Поток састају се под Ошљаком.

Служе се изворском водом са врела: Маслињак (који се слева у Ријеку), Стубо, Лобатинац и Студенац. Једни се служе земље око кућа. Дрваре се са Ошљака на тај начин што Старинци Млађени имали су ливаде у Бравску.

Село је разбијено на сродничке групе, које су удаљене једна од друге око 100 м. Има два дела села, који се сматрају као засеоци, а то су Стране и Кокановићи. Према „Попису становништва за 1921 год.“ има 33 куће са 191 душом, све мусимани пред Буну 1875. год. из Биљана. Они су од рода Бранковића и Грубиша. — Маринковићи (1 к., Св. Стеван Дечански). Доселио пред Буну из Смольане у Бјелајском Пљу. — Манојловићи (3 к., Никољдан). Доселио из Брувна у Лици после Окупације. — Стојановићи (2 к., Јовањдан). Старином су Бањци, а доселили су после Окупације из Смольане у Бјелајском Пљу. — Десетош (1 к., Јовањдан). Мајка му се преудала из Биљана у Будељ и привела га. — Тојагићи (2 к., Врачи — Козмо и Дамјан). Доселили после Окупације из Лике. — Гаврани (2 к., Никољдан). Доселили из Далмације из Лике. — Окупације. — Дукићи (1 к., Ђурђевдан). Доселио из Грачаца после Окупације. — Радуловићи (1 к., Никољдан). Доселио из Лике после Окупације. — Шкундићи (1 к., Јовањдан). Доселио из Лике после Окупације. — Рунићи (3 к., Никољдан). Доселили из Капљува у Бјелајском Пљу пред Устанак 1875 год. — После Окупације су дошли: Анићи (1 к., римокатоличке вере) из Лике. — Совиљ (1 к., Никољдан) из Грачаца. — Маричићи (1 к., Јовањдан) из Брувна. — Оклојићи (1 к., Ђурђевдан) са Удбине. — Иванић (1 к., Ђурђевдан) од Грачаца. — Гробић (1 к., Срђевдан) из Бјелајског Пља. — Гуслов (1 к., Св. Вартомеј). Из Раткова је дошао и пријенио се жени у кућу. — Курица (1 к., Ђурђевдан) из Стражица.

Мусимани су ово село звали „Влашки Биљани“ за разлику од „Турских Биљани“. После Окупације је био убијајући назив „Ришћански Биљани“, док после ослобођења преошљаком, а Кокановићи Биљани. Заселак Стране се зове што је под Ошљаком, а Кокановићи по истоименом роду који га је прво насељио.

Српски Биљани су старији од Турских Биљани. Испод Ошљака је водио државни друм, којим је прошао поменути путник Курипешић. Иznад друма су се насељили Млађени као зимије, дербенције (чувари кланаца), да штите путнике. У општем делу, у одељку о пореклу православног становништва, наведено је предање како су Млађени добили баштину. Старац Иле Млађен-Мршић (86 год.) вели, да су границе баштине: Ошљак—Рамића Камен—Гвоздац—Дебела Страна на Дебели Раст—Драговица—Срнетица—Кориченица—Ђорђина Батина. У Присјеци, где је до скоро била кула бегова Куленовића, били су, веле, двори Млађенови. За време куге је готово све обамрло; само је остала једна удовица са мушким дететом. Њој се пријени неки Тркуља од Унца. Од Куленовића, били су, веле, двори Млађенови. За време куге је готово све обамрло; само је остала једна удовица са мушким дететом. Њој се пријени неки Тркуља од Унца. Од Млађеновића јестало мушко дете заједно са Тркуљом. Млађеновић је крсно име Св. Стеван по Божићу, а Тркуљино Св. Јован. Тркуљини потомци, прозвани Млађени, до скора су саставили обе славе: по роду Св. Јована, а по баштини Св.

Од тога је: 442 православних, 41 римокатолик, 1 гркокатолик и 35 мусимана. Мушких је 341, а женских 178. Кад су се православни родови почели издвајати у ово за себно насеље, звали су га најпре, нарочито мусимани, „Влашки Будељ“, после Окупације „Ришћански Будељ“, а после Ослобођења „Српски Будељ“. Бобића Главица се зове по мусиманима Бобићима; Бањац и Дробац, који су се одселили, не зна се куда; Вучија Пљана због тога, што је ту „пријемет“ вукова, кад се у почетку зиме паре; Пржуљице, што је присојно и што сунце, кад припеча, пржи.

У хатару овог села има трагова старих насеља на Градини и Селишту. Градина је на заобљеној главици са остатком глиненог печеног посуђа. На Селишту се распознају закопине некаквих зграда и изоравају огњишта.

Српски Будељ почели су мусимани из Доњег и Горњег пред Окупацију — чифчије на крајње делове својих поседа „стеће“ шуме. Тежња им је била, да су аге и хајдучије. За време Устанка 1875.—78. мусиманско је становништво осиромашило... Досељеним Личанима су мусимани после Окупације почели да продају крајеве својих поседа до шуме и пашијака у Лици и планини. Личани су добро уновили своје земље у Лици и имали су готовог новца да од мусимана купују земље. Родови су: Лазићи (2 к., Ђурђевдан). Преселили пред Буну 1875. год. из Биљана. Они су од рода Бранковића и Грубиша. — Маринковићи (1 к., Св. Стеван Дечански). Доселио пред Буну из Смольане у Бјелајском Пљу. — Манојловићи (3 к., Никољдан). Доселио из Брувна у Лици после Окупације. — Стојановићи (2 к., Јовањдан). Старином су Бањци, а доселили су после Окупације из Смольане у Бјелајском Пљу. — Десетош (1 к., Јовањдан). Мајка му се преудала из Биљана у Будељ и привела га. — Тојагићи (2 к., Врачи — Козмо и Дамјан). Доселили после Окупације из Лике. — Гаврани (2 к., Никољдан). Доселили из Далмације из Лике. — Окупације. — Дукићи (1 к., Ђурђевдан). Доселио из Грачаца после Окупације. — Радуловићи (1 к., Никољдан). Доселио из Лике после Окупације. — Шкундићи (1 к., Јовањдан). Доселио из Лике после Окупације. — Рунићи (3 к., Никољдан). Доселили из Капљува у Бјелајском Пљу пред Устанак 1875 год. — После Окупације су дошли: Анићи (1 к., римокатоличке вере) из Лике. — Совиљ (1 к., Никољдан) из Грачаца. — Маричићи (1 к., Јовањдан) из Брувна. — Оклојићи (1 к., Ђурђевдан) са Удбине. — Иванић (1 к., Ђурђевдан) од Грачаца. — Гробић (1 к., Срђевдан) из Бјелајског Пља. — Гуслов (1 к., Св. Вартомеј). Из Раткова је дошао и пријенио се жени у кућу. — Курица (1 к., Ђурђевдан) из Стражица.

2004/01/01

Стевана. Изоставили су славу по баштини и сад служе само Св. Јована. У то је ојачао беговски род Куленовића, који се, пошто је изгубио поседе у Лици, насељио у Петровац. Бег Куленовић узе као таоца Стевана, сина Миле Млађена, и поручи да ће га погубити, ако му не донесе тапије. Да спасе сина, пропусти им Присјеку. Од Млађена су Лакић (1 к.) и Мршићи (2 к.). Двојица браће, Ђорђе и Спасоје, саселе у Кључ, где су добри трговци и угледни грађани. — Бранковићи (8 к., Ђурђевдан). Дошли су им стари са Бјелајског Польја. — Кокановић (1 к., Трифуњдан). Дошао из Далмације пре 70 год. — Добријевићи (3 к., Св. Стеван по Божићу). Доселили су из Далмације пре 70 год. — Марини (3 к., Трифуњдан). Доселили су из Далмације "однекуда" из Змијања. — Лазићи (2 к., Ђурђевдан). Они су Грубише и доселили су пре Окупације из Капљува у Бјелајском Польју. — Аничићи (2 к., Врачи — Козмо и Дамјан). Доселили су из Далмације пре Окупације. — Бачкоња (1 к., Ђурђевдан). Као сирота дошао из Буковаче у Бјелајском Польју; ходао по најму, па се овде "окућио". — Бабић (1 к., Врачи — Козмо и Дамјан). Они су Аничићи и прешли су из Страна. — Марјановић (1 к., Томиндан). Из Дабра га мати привела у Марјановиће, а звао се Милинковић. У Дабар су насељио из Зрмање (пре 150 год). — Шабаћ (1 к., Св. Димитрије). Доселио из Унца пре Окупације. — Анђелићи (1 к., Пантелејевдан). У јака му сва чељад обамрла, па му пришао и остао на кућишту. — Димићић (1 к., Николјдан). Не зна се одакле је доселио, а већ је скоро и обамро.

Гробља су: Луњево и Виноградине.
8. **Турски Биљани.** — Између две проширене заравни речних наноса, а изнад реке Санице, уздиже се брдо Градина. Између Ошљака (у коме делимично избија оголићен карст) и Градине је уседлина, од које се одваја више косењака. Село обилује изворском водом. Извори су: Јабуковац, Точак у Домазетима, Чавиновац (засушило језерце и нестало врело), Шкељевац, Греда ("премре" од Мале Госпојине). Два су врела: Градина и Паланчиште. Са врела Лисковац носе воду Османовићи и Ђехићи; Ботоњићи носе воду са точка који се по њима зове Ботоњића Точак. Цаферагићи имају зимње врело, а лети носе са Лисковаца. Балагића Брдо имају свој Балагића Точак. Мешани имају своје врело. Сва се та врела и поточићи слевају у поток, који муслимани зову "Рика", а православно становништво Ријека. Код околног становништва чује се за Ријеку и име Присјека. — Село обилује знатним које су у заравни и по благим странама коса. Њиве се зову: Превија, Медњача, Каменовац, Пејакова Башча, Беглук, Клетиште, Обреж, Пилиповац, Милетина Њива, Громилача, Каменица, Ливадине, Студенац, Ковачевац, Ђурђевица, Зано-

глине, Вигњиште, Хотоман, Пландиште, Отока, Касимовача, Паланчина, Палеж, Црквина, Наплавац, Црни Поток, Међувође, Златина, Збориште, Малован. — Ливаде су: Језерица, Липиште, Мартића Лука, Подобрјеж, Медњак, Чатрња. — Шуме су изнад група кућа: Градина (едарна шума 46·8 ха), Селиште, Ошљак, Паветњача, Милиновац, Љубар, Језерица, Табија, Казафтер. — Пашњаци су: Градина, Језерица, Луњево, Шупљаја. Село има неколико већих група кућа и дели се на крајеве (по родовима); Балагића Брдо, Ботоњићи, Брићи, Ђехићи, Домазети, Јабуковац, Брићи и Ботоњићи толике су, да се сматрају као самостална села, али су једна административна јединица. По попису становништва 1921 год. у Турским Биљанима има 116 кућа са 729 душа; све су муслимани, осим 7 душа православних. Од тога је 378 мушких и 358 женских. Биљани се помињу у повељи краља Стјепана Томе Остојића. Медњача и Медњак се зову због медене росе; Пејакова Башча, Пилиповац, Милетина Њива и Мартића Лука носе имена пређашњих власника, о којима не знају да причају; Клетиште што су ту били некада скупови, који су клели; Малован узвишица због бодљикаве траве која се зове липица; Јабуковац због многих стабала јабука, које су преци данашњег становништва затекли. Од даашњих насеља Саничке Жупе Турски Биљани имају највише трагова из прошlostи. На Градини, која је на заобљеној главици изнад Санице, распознају се зидови од града, свакако једнога од оних које Курипешин се запажају као разорене. Изнад заравни, на Громилачи, има знаминье као турски каменог друма са каменим подзидом с обе стране на остатке камење, веле, да је била црква, а на Паланчини изгледа да су биле зграде; ту је, веле, била варош. На Селишту се запажају "закопине" од кућа.

Предања о пореклу родова нису очувана и тешко је тачно установити, да ли је становништво доселило у време доласка Турака или после Карловачког Мира (1699. год.) Највероватније је, да су били сви Биљани саставни део Млађенове баштине. Кад су Далмација, Лика и Угарска отпали од турске државе, муслиманско је становништво иселило у Турску. Турска држава је одузела део Млађенове баштине и населила те бегунце. Родови су: Цаферагићи (8 к.). Старином су Личани и дошли су пре 230 год. По другима су, веле, од Будима. — Балагићи (12 к.). Пореклом су по једнима из Лике пре 230 г., а по другима од Будима. — Ботоњићи (17 к.). Један се зове Ботоњић Шабановић. Старином су од Анадола. Најпре дошли у Лику (kad су је Турци освојили), а одатле, кад је Лика ослобођена Турци пре

2004/01/01

штва 1921. год.² у селу има 27 кућа са 186 душа. Од тога је 175 душа православних, а 11 римокатолика; мушких је 91, а женских 95 душа.

Точак по некакву попу о коме не знају да причају; Шкрбића тој било рисова; Разбојиште, што су ту некада хајдуци до- чекивали путнике. Од рода Млађена из Српских Биљана бези Калено- вићи су изнудили тапије на делове Млађенове баштине с оне стране Ријеке. На те су земље почели насељавати кме- towе. Деобом спахија Мухамедбега и Смаилбега Куленовића прозове се Мухамедбегов део Мухамедбегова Присјека. Најпре су насељили: Бранковићи (2 к.; од њих су Ковачи 3 к., Ђур- ћевдан). Пре 100 год. су „потекли“ од Бравска; једни су пали у Присјеку, једни у Биљане, а једни у Пиштеницу. Са Гру- бишама су, веле, „једно тијесто.“ — Десиоши (4 к., Јовањдан).

Доселили су најпре у Смаилбегову Присјеку, а одатле, после деобе, на место где су сада. — Шикмани (6 к., Св. Стеван по Божићу). Доселили су пре 70 год. од Дринића у Ђелај- ском Пољу. Звали су се, веле, Мирковићи. Прозвани су Шик- мани због тога, што им је неки предак заклао птицу, па је при томе јако „шикнула“ крв. — Грубише (4 к., Ђурђевдан). Они су са Бранковићима једна крв. Дошли су пре 200 год. из Капљува у Ђелајском Пољу. — Ковач-Љубичић (1 к., Ђур- ћевдан). Саселио пред Буну из Копјенице са Подгорја; звао се Каран, па по матери Љубици прозван Љубичић. — Кеџман (1 к., Св. Вартоломеј и Варнава). Доселио пре Окупације из Дри- нића у Ђелајском Пољу; већ је скоро обамро. — Пећанци (2 к., Јо- ванањдан). Доселили су пре Окупације од Уница. — Пешевић (1 к., Николјдан). Доселио из Санице после Окупације. — Илић (1 к., Ђурђевдан). Доселио пре Окупације „однакуда“ из Ђелајског Поља и звао се Мирковић. — Ђорић (1 к., Св. Јован Зла- гоуст). Привела га мати из Раткова из рода Босанчића. — Томић (1 к.), католик; доселио се из Лике после Окупације. Гробље се зове Дубраве.

10. Смаилбегова Присјека. — Село је на косама које се спуштају од високе заравни Подгорја према речној заравни Санице. Косе су растављене поточним јаругама.

Село се служи водом са ових врела: Мрачај (чији по- точни гони млин), Дабравина, Булатовац (гони млин), Масли- њак од Домазета, испод Ошљака. Сва ова врела чине Ријеку која тече у Саницу. Воду пију и са врела: Враношевац, Влашка Вода, Крушковац, Шолатиница, Трешњевац (сви испод Голо- главе), Мочила, Скочај, Попов Точак, Јавор, Кадино Врело, Самарцино Врело, Лазића Врело, Јејсковац, Вигњевац и Дво- рина. — Оранице су око кућа и зову се: Врањешевац, Ле- дина, Ковачево Брдо, Париповац, Карака, Чевалишића, Ли- сничјак, Јањила, Росуље. — Ливаде су у Бравској и у речној

230 год.), насељили су у Биљане. — Абдићи (10 к.). Дошли су из Острвице код Кулен Вакуфа пре 140 год. — Ђехићи (11 к.). „Одјавно“ су, веле, овде, а старином су из Лике. — Домазети (6 к.). Ови су, веле, овде, а старином су из алемске земље у Лику, а одатле кад је „Прилог“ (земљиште) припао Аустрији (иза Свиштовског Мира, 1791. год.) доселили у Биљане. Сачувано је предање, да је жена једнога од њих са децом остала и покрстила се. После извесног времена походио их је и кад је видeo откриvenу жену, веле, да је заклао. — Чајићи (3 к.). Доселили су пре Окупације „однакуд“ из Крајине. — Коне- шићи (4 к.). И они су, веле, дошли од Лике пре 230 год. — Шекићи (2 к.). И они су, веле, дошли од Лике пре 230 год. — Османовићи (Субашићи 3 к. и Субашић-Османчић 1 к.). Не знају одакле су. — Мујезиновићи (7 к.). Доселили су пре 80 год. од Кључа. — Мешановићи (6 к.). Не зна се одакле су. — Јусић-Хабибовић (1 к.). „Однакуд“ су из околних села. — Зукановићи (1 к.). Доселио из Хрипавца на материјство. — Шушњар (1 к.). Доселио из Орашца пре Окупације. — Дервишевићи (1 к.). Звали су се Хаџићи; не зна се одакле су, старином. — Бахшићи (1 к.). Доселио из Црљени на материјство. — Омановићи (14 к.). Из Анадола су дошли у Лику, а одатле пре 230 год. у Биљане. — Мулахмешовићи (2 к.). Населили од Кључа на материјство. — Омероџићи (3 к.). „Дав- нашњи“ су, а не зна се одакле су старином. — Десиоши (1 к., Јовањдан), доселио из Присјеке као кмет-чифија.

Гробља су: Домазетово, Османовића, Јабуковачко и Му- језиновића.

9. Мухамедбегова Присјека. — Између увала Бравска, Па- уновачког Подгорја и Саничке Долине је брдо Гологлава. Насеље је на неколико коса и косењака стрмих и благих нагиба.

Село се служи изворском водом. *Извори* су: Баштина (где се, веле, налази руда), Попов Точак, Плијешковац, Бе- говац, Прикрајак, Сиговац, Шкрбића Точак, Плијеш испод Брда. Сви се сливају у Ријеку, која тече у Саницу. — Оранице су груписане претежно око кућа и зову се: Домазетска Лука, Рашиновац, Мајданиште, Кнежево Брдо, Језерина, Разбојиште, Кадина Врела, Црквина, Извртањ, Осоје, Ровине, Грубишић До, Смрдан, Томин До, Пљеш. — Шуме су изнад кућа. Нај- већа је епарна шума Рисовац (са 1426 ха) у којој село има право „сервитута“. — Пашњаци су између њива и шума и зову се: Котловара, Јеловац, Колишта, Кобаш, Цигель, Стева- ново Брдо, Двострука Јами.

Село је разбијено на сродничке групе, које су растурене по теменима и странама коса и на заравни речних наноса. Има четири краја: Језерина (више Плишевца), Луке (изнад са- ставака поточића), Плишевац (изнад Лука) и Жућа (уз Ријеку, при њеном слазу у зараван Санице). По „Попису становни-

2004/01/01

298
заравни. Јелин се ливада зове Чардачина. — Пашњаци су изнад кућа и зову се: Громилача и Уметалька.
Село је разбијено на сродничке групе растављене долинама потока. Дели се на крајеве: Дворина (око Куле, која је, веле, од Кулина Бана), Гологлава (највиши део насеља), Лончари (до суседног села Будеља) и Уничани. По „Попису становништва 1921. год.“ село има 51 кућу са 284 душем. Од тога је 283 православних а 1 римокатолик. Мушких је 154

Смаилбогови су ранијих насеља: Паланчина, у Лончарима
и Црквина, на Гологлави.

И Смаилбегова Присјека је била саставни део Млађе. нове баштине. Отели су је бези Куленовићи и почели насељавати бегунце из Далмације и Лике. По пореклу су најстарији родови: *Десиоши* (18 к., Јовањдан). Дошли су од Далмације пре 120 год. — *Бранковићи* (3 к.) и *Грубише* (1 к., Ђурђевдан) једно су „тијесто“. Бранковић је приведен на материјство у Грубише, а старина им је са Бјелајског Польја. Грубише су од Унца пре 100 год. Ђуко Грубиша (старац од 90 год.) прича, да су Бранковићи, кад је кула зидана, предавали са Ошљака камен с руке на руку. О имену Бранковићи постоји ово предање: У врх Бравска биле су „Бјелье вине“ и „Паљевине“. Предак Бранковића почeo их крчити и „бранити“ и због тога га бези прозвали Бранковић. Биће да су то измислили, јер их је стид звати се Бранковићи због издаје Вука Бранковића. — *Племићи* (5 к., Никољдан). Звали су се Скакићи и доселили пре 70 год. од Грахова. — *Тешићи* (4 к., Јовањдан). Сматрају их за најстарије, не зна се одакле од Далмације и најпре насељио негде код Бихаћа а одатле преселио овамо. — *Унчани* (3 к., Никољдан). Доселили од Унца пре Окупације. *Курица* (4 к., Ђурђевдан). Доселио из Санице пре Окупације. — *Војин* (1 к., Јовањдан). Доселио из Кљеваца пре Окупације. — *Радуловић* (1 к., Јовањдан). Доселио од Грахова пре Окупације. — *Стојаковић* (1 к., Јовањдан). Доселио пре Окупације из Војића. — *Десиош—Дамјановић* (1 к., Јовањдан). Од Деспота са Гологлаве насељио у Лончаре. — *Ковачевић—Туфекчић* (1 к., Ђурђевдан). Не зна се одакле се доселио. — *Пећанац* (1 к., Јовањдан).

Доселио пре Окупације од Унца. — Каурин (3 к., Лазарева Субота). Доселили из Далмације пре Окупације. — Кецмани (2 к., Св. Вартоломеј). Доселили из Дринића у Бјелајском Польу пре Окупације; већ су скоро обамрли. — Миљуши (1 к., Јовањдан). Доселио из Лике после Окупације. — Судчевић јушићи (3 к., Јовањдан). Доселио из Далмације пре 10 год. — Вујачић (1 к., Јовањдан). Не зна се одакле су доселили. — Омерацци (1 к.), мусиман; насељио из околних мусиманских села. Гробља су: у Гологлаву и Лончарима.

Село је разбијено на сродничке групе; запажа се неки
поредак од група с обе стране пута. До скора је Међеђе
било саставни део Српске Санице. У „Попису станов-
ајућег становништва 1911. год.“ узети су заједно.

Брдо је добило име по Брду које је прозвано Међеђе
Брдо јер је ту, док је била „стећа планина“ (густа, непро-
ходна, шума), било много међеда; Кричковића Ријека по роду
Кричковића; Метла што на њој мећава „мете“ (носи) снег.
У селу нема трагова из прошлости. Насеље је скорашиње;
на пропланку Међугорје, где су из Санице били

Кричко у селу је на пропланку Менђуборје, где су из Санице били основано је на благом и ливаде. Пре Окупације су насељила два рода: Ступари и Стојановићи. Родови су: Стојановићи (4 к., Јовањдан). Пред Окупацију су насељили са Бјелајског Польа. Ступари (1 к., Лазарева Субота). Населио је пред Буну из Бјелајског Польа. — После Окупације су се

— Ступари из Бјелајског Поља. После окупације су се (1875. год.) доселили: Кричковићи (5 к., Никольдан) из Брувна, у Лици; Гробићи (1 к., Срђевдан) са Бјелајског Поља; Совиљ (1 к., Никольдан) из Грачаца; Лашиновићи (3 к., Јовањдан) из Бјелајског Поља; Алексић (1 к.) из Грачаца; Ђаковићи (1 к., Ђурђевдан) из Змијања; Галић (1 к., Ђурђевдан) са Тромеће од Капљува (1 к., Ђурђевдан) из Капљува у Бјелајском

ског Ђурђевдан) из Змија
Грахова; Грубиша (1 к., Ђурђевдан) из Капљува у Бјелајском
Пољу; Симашовићи (3 к., Никольдан) из Срба; Бабић (1 к.,
Ђурђевдан) из Заграђа, изнад Кључа; Клейин (1 к., Јовањдан)
из Смољане, у Бјелајском Пољу; Даић (1 к., Јовањдан) не
зна се одакле. — Вукобради (5 к., Ђурђевдан). Доселили из

Даић (1 к., Јовањдан) не
, Бујњевдан. Доселили из

шићи (2 к., Јовањдан) са Бјелајског Польја; Ширбац (1 к., Никољдан) од Уница; Лукачи (2 к., Јовањдан) од Уница; Паншоши (8 к., Јовањдан), чији је предак дошао као приводак уз мајку из Санице; Кабићи (1 к., Св. Стеван Дечански) из Грахова, и Пећанац (1 к., Јовањдан) од Бјелајског Польја. — После Окупације су доселили: Лазаревићи (2 к., Јовањдан) из Грахова. — Дошени (1 к., Ђурђевдан) из Лике. — Ињићи (3 к., Никољдан) из Лике. — Даљевић (1 к., Јовањдан) из Лике (скоро је обамро). — Добријевић (1 к., Св. Стеван по Божићу) из Далмације. — Егельја (1 к., Лучиндан), из Лике. — Шкрбић (1 к., Никољдан), из Лике. — Боровић (1 к., Јовањдан), од Гламача. — Годић (1 к., Арханђеловдан) из Санице. — Католички су родови: Бановићи (8 к.). За њих веле, да су овде од старија и зову их „Маџари“. — Шакићи (7 к.). И за њих кажу, да су „Маџари староселци“ Башњаци. — Марикићи (2 к.). Доселили из Далмације после Окупације. — Јавор (1 к.). Доселили из Лике после Окупације. — Павићићи (7 к.). Доселили из Лике после Окупације. — Павелићи (4 к.). После Окупације дошли из Лике. — Иваковић (1 к.). Из Лике после Окупације.

Православни се копају у Бањчево Гробље (на високој заравни) и Золаково Гробље (код врела Студенаца и железничке станице Горње Санице). Католици се копају код своје цркве у Кљевцима.

13. Пиштеница. — Од Ошљака до Голаје пружа се низ долине Санице, где она има проширену речну зараван. Једна коса изнад Санице дели две веће речне заравни. Пиштеница је на странама те косе при њеном слазу у обе заравни. Село обилује изворском водом. Извори су: Млађеновића Точак, Градина, Смедеревац, Трешњевац, Беговац, Дубички Точак, Вињога Точак, Станковића Врело (има их два). Потоčићи: Криваја, Понор и Црни Поток сливају се у Пиштеницу, која извире из пећине. — Зиратне земље су на крајевима заравни. Оранице се зову: Вриоце, Селиште, Вујића Лука, Керани, Беговац, Бобова Лука, Петкова Ограда, Јандрина Главица, Градина. — Ливаде су: Храпине Баре, Хајрића Поток, Колибиште. — Шуме (одакле се дрваре) зову се: Превија, Мочила. — Пашњаци: Врлетница, Понор.

Село је разбијено на сродничке групе. Крајеви су: Горња Пиштеница, Мала Пиштеница и Шкрбићи, који се често зову и Велика Пиштеница. По „Попису становништва 1921. год.“ у Пиштеници има 27 кућа са 176 душа. Од тога је:

95 мушких, а 81 женских. Сви су православни. Село је названо по многим врелима „пиштењацима“ којих има скоро на свакој њиви. То се сагласно већ са којих се пије вода, него „млакве“ — влакве њиве. Мочила се

Бјелајског Польја пре Окупације. Старина им је са Кистања, у Далмацији. — Шербула (1 к., Јовањдан). Доселио после Окупације негде од Петровца; скоро је обамро. — Михај (1 к., Св. Стеван Дечански). Доселио после Окупације из Долјана, у Лици.

Гробље је на вису Вијенац. 12. Корјеново. — Село је на високој заравни, изнад долине Санице. Ту се уздужу главице: Баљковац, Вукова Главица, Руда Главица и Бучка Главица. Изнад насеља су Челићи Коса и Саничка Коса (756 м.).

Село се служи изворском водом, са врела: Грабовац, Студенац, Петров Точак. Носе воду и са врела Требуња који је у Горњој Саници. — Оранице су око група кућа на заравни; шуме и пашњаци су изнад села, у косама Грмече и у стрмој страни изнад корита Санице.

Село је разбијено на сродничке групе. Дели се на зајеке: Баљковац, Корјеново и Касапнице. Пре Окупације Корјеново је административно припадало Српској Саници. По „Попису становништва 1921. год.“ у Корјенову има 60 кућа са 504 душе. Од тога је: 376 православних и 128 римокатолика. Мушких је 254, а женских 250.

Нема тумачења о имену села. Касапнице се зову због тога, што је ту био толики окрај у сукобу две војске, да је изгледало као касапница; Студенац, врело, због воде која је лети хладнија а зими топлија.

Нема трагова стarih насеља. На старину подсећа средњевековно гробље „Мраморје“ са плочама. Хатар засеока Корјеново припадао је Горњој Саници, Баљковац Доњој Саници, а Касапнице Хrustovу. Муслимани из Доње Санице имали су ливаде у Бравску и крајње делове своје „јафте“ (општинског, вићима из Горње Санице, препустивши им ливаде у Бравску). Ту су бези насељавали кметове. Исправа су административно припадали кнезу Српске Санице, заједно са Будељом и Међејим Брдом. Родови су: Бањац (11 к., Јовањдан). Старином су из Дринића, у Бјелајском Польју, одакле су побегли пре 100 год. од турског зулума. У Дринићу су, веле, били и кад је од „Угра“ Босна „расиљана“ и нису никакви „населници“. Садашњи Јово зна, да наброји ове претке: Која — Давид — Јевтан — Пане. Јевтан је насељио и он је у гробљу укопан. Давид је био толико „озгоднио“, да је имао 100 волова. Турци су дошли да пљачкају и у сукобу су му убили три брата. — Золак(-ци) (4 к., Никољдан). Дошли су од Лике пре 100 год. и звали се Радиновићи. Пане, дед данашњег старца Миле од 90 год., родио се овде. Због тога што је био „наопак“ звали га Турци „золак“. — Балабани (4 к., Петровдан). Дошли су од Грахова пре 60 год. — Пре Окупације су се доселили: Петровићи (3 к., Ђурђевдан) из Лике; Лашинко-

2004/01/01

зову што су ту локве у којима се „кисели“ конопље и кетен; Станковића Врело по Станковићима који су се одселили, не зна се куда.

Има трагова од стarih насеља. На Градини, која је на једној коси, распознају се остати зида за које становништво мисли, да је био некада град; на Селишту се распознају „закопине“ од кућа и ту изоравају огњишта.

Триво Млађен, старац од 85. год., који је умро скоро, причао је, да је имао луке до Санице, а сенокосе у Бравску. С Турцима се „пријо“ за земљу и, кад су му Турци почели отимати земљу, трипута је ишао везиру у Травник јер тада је, веле, „кућни темељ“ био мисирача (тиква), док сагњије сели.“ Нема старијег рода (по досељењу) од 100 год. Најстарији су: Бранковићи (2 к., Ђурђевдан). Доселили су се пре 80 год. из Присјеке. Знају да су се звали Мирковићи, па због тога што им је „дид“ бранио неке бјељевине, бези их прозвали Бранковићима. — Кокановићи (2 к. Трипуњдан). Доселили из Далмације пре 100 год. — Јандрићи (2 к., Ђурђевдан). „Дид“ им се звао Дукић и стајао у Лончарима, у Присјеки. Ту их је било 26 чељади у једној кући. Кад је куга морила, поморила је сву чељад која су покопана у Млађанској Гробљу. Као сироче прибије се ујаку Јандрићу и прозове се по ујакову презимену. — Лакић (1 к., Стевањдан по Божићу). Они су од рода Млађена и саселили су у Пијаштици пре 100 год. — Деља (2 к., Никољдан). Доселили из Далмације пре Окупације. — Ковачевићи (3 к., Јовањдан). Доселили су из Копривне пре Окупације. — Грубиша (1 к., Ђурђевдан). Доселио пре Окупације из Присјеке. — Ђукић (1 к., Лучиндан). Доселио из Пламеница пре Окупације. — Шикман (1 к., Св. Стеван по Божићу). Саселио са Бјелајског Поља пре Окупације. — Чорићи (2 к., Св. Јован Златоуст). Доселио пре Буне (1875. год.) „отуда“, од Раткова. — Крајишић (2 к., Јовањдан). Они су од Латиновића рода, доселили „однекуда“ из Крајине. — Шкрбићи (4 к., Никољдан). По њима се често зове и заселак. Дошли су из Далмације пре 100 год. — Шево (1 к., Лучиндан). Пре Окупације доселили из Буковаче, у Бјелајском Пољу. — Чујурило (1 к., Никољдан). Доселио „од некуда озго“ пре Окупације. — Вујинићи (1 к., Никољдан). Доселио од Гламоча пре Окупације. — Добријевић (1 к., Св. Стеван по Божићу). Доселио пре Окупације из Далмације. — Граховац (1 к., Никољдан). Доселио пре Окупације од Грахова. — Не зна се, одакле се доселио Вуковић (1 к.).

Гробље, звано Раскршће, је у близини Граховчеве земље. 14. Врхпоље. — Саница, пре него се састане са Саном, тече уском клисурастом долином. Село је у углу, на саставцима Санице и Сане, и то на терасастој заравни. Долина Сане раставља Врхпоље од Хрустова.

Служе се водом са врела: Студенац, Крвавац, Врила, Точак, Мехића Вода, Барица, Пећина Врхпоље, Рашина Локва, Плачковац, Бравско, Кременац, Камериште, Шарена Њива, Пљана, Гарина Њива, Стражбеница, Пјескуља, Кратељи, Уврата, Ћиб, Јошић, Језеро, Станково Брдо, Седра, Стрмоглавица, Крвавац, Грабежац и Синанов Бријег. — Ливаде су уз воду и зову се: Муљарга, Глибања, Саставак, Врњац, Крвавац. — Шуме (из којих се село дрвари) су изнад села. Зову се: Селиште, Светиња, Осоје, Милаково Осоје, Седра, Језеро, Бјелавине. — Пашњаци су: Батина Долина, Вигњиште, Рујичка. Село се дели на ове махале: Бруда, Хускићи, Кадрићи, Кехића Хан и Врхпоље. Кроз село води пут из Кључа за Сански Мост и дуж њега су Кехића Хан и Врхпоље. На Брдима, Хускићи имају своје сточарске колибе: Хоцић, Хељезовић, у селу има 125 кућа са 591 душом; од тога је 5 православних, а остали су муслимани. Мушких је 313, а женских 278.

На саставцима Сане и Санице је већа зараван коју ставништво зове Поље. Врхпоље је тако прозвано што је изнад тога Поља и саставака река. — Муљарга: ливада што је за поводња замуљена; Глибаја ради сталног блата; Станково не зна се куда.

Више саставака Санице са Саном има трагова грађевине. Изгледа већоватно, да је то била црква пре Турака. На Градини се распознају темељи од зида; а на Паланки темељи од више грађевина. На Селишту има „закопина“ негдашњих кућа са изораним огњиштима о којима становништво не зна да прича.

Предања о пореклу становништва су избледела. Једни вероватније, насељени су из Лике кад су је Турци изгубили. У махали Хускићи су: Храћићи (1 к.), Шудлићи (3 к.), Хукановићи (2 к.), Керићи (3 к.), Рецићи (1 к.), Махићи (4 к.), Хускићи (1 к.), Лешићи (1 к.), Хамзићи (2 к.), и Чолић-Колоња (1 к.). — У Кадрић-Хасанићи су: Кадрићи (10 к.), Буљубашићи (4 к.), Буљубашић-Хасанић (1 к.), Кадрић-Вехабовић (1 к.), Храћић (4 к.), Рецићи (3 к.), Пехацић (1 к.), Хујић (1 к.), Башић (1 к.), Овде су и православни Адамовићи (1 к., Јовањдан), који су досељени од Унца. — У Кехића Хану су: Кадрићи-Хасанићи (1 к.), Хасанићи (4 к.), Имамовићи (3 к.), Хајдаровићи (3 к.), Хоцићи (7 к.), Дубица (2 к.), Першићи (4 к.), Ајкићи (3 к.), Першићи-Бркићи (1 к.) и Храћићи (3 к.). У Ершићу (1 к.), Першићи-Бркићи (1 к.), Хелезовићи (4 к.) и Ершићи (3 к.), Сина су: Керановић (1 к.),

2004/01/01

Распрострањено је предање, да је мусиманско становништво у Хрустову досељено од Лике, кад је отуда Јанковић Стојан истерао Турке. То је било пре 230 год., а до тада је земљиште данашњег Хрустова било ненасељено. Родови су: Мердановићи (11 к.). Старином су од Лике. — Фашићи (2 к.). И они су од Лике. Од њих је Кљајић—Дудић (1 к.). Старином су од Лике. — Хандановићи (5 к.). Старином су од Лике. — Кљајићи (2 к.). Не зна се одакле су старионом. — Ризвићи (5 к.). И њихова је старина од Лике. — Велићи (2 к.). Не зна се одакле су. — Нисмо могли утврдити којим родовима припадају: Кахрић (1 к.), Бруковић (1 к.), Шабић (1 к.), Амиџићи (4 к.), Бећић (1 к.), Хрусташић (1 к.), Синановић—Фазлић (1 к.), Хускић (1 к.), Фазлић—Синановић (1 к.). — Керановићи (14 к.). Од њих су: Зукић—Керан (1 к.), Мушићи (1 к.), Керановић—Мушић (1 к.), Мушић—Керан (2 к.). — Кукавице (8 к.) су дошли од Лике кад је отуда Јанковић Стојан истерао Турке. Од њих су: Авдић (1 к.), Алић—Кукавица (1 к.) и Мудиџан (1 к.). — Не зна се одакле су Дудићи (2 к.). — Мердановићи (12 к.). Старина им је од Лике. Старац Мухо Мердановић (70 год.), стари „ашар-мемур“, вели, да му је „деветдид“ Мујо дошао са Удбине, са Турске Крајине. — Музafferoviћи (3 к.). И њихова је старина од Лике. — Канџићи (3 к.). Пореклом су од Лике. — Католици Букарице (1 к.) су дошли из Лике после Окунације. — Не зна се којем „плетиву“ припадају Мехмедовић (1 к.) и Ђеримовић (1 к.). — Сеферовићи (8 к.). И њихов је „деветдид“ из Лике. Једна кућа Сеферовића одселила је у Мердановиће на материнство. — Башићи (4 к.). И њихова је старина од Лике. — Јелечи су од Лике. Од њих су: Јелечевићи (1 к.), Јелечевић—Голић (1 к.) и Голић—Јелечевићи (2 к.). — Омановићи (5 к.) су дошли пре 80 год. из Јабуковца, у Биљанима. — Зукићи (7 к.). Од њих су Еминовићи (4 к.). И њихов је, веле, „деветдид“ од Лике. — Најглавније, Сеферовића Гробље, је код старе цамије. Остало се зову: Кукавичино, Кљајића, Ајдиновића, Керанско, Јелечевића, Језерачко и Зукића Гробље.

новићи (7 к.), Хамзић (1 к.), Маћерићи (3 к.), Громилић (1 к.), Мусићи (2 к.), Балшићи (3 к.), Араповић (1 к.), Бркић (1 к.), Дубица (1 к.), Салешевићи (5 к.), Храћићи (4 к.), Домазећи (1 к.) и Кљајићи (1 к.).

Има три гробља: Доње Врхпоље, Оџића Гробље и Ка-дирића Гробље.

15. Хрустово — Село је изнад састава Санице и Сане, на више коса и косењака благих нагиба према речној долини Сане. Између Кљеваца (село у срезу Санског Моста) и Хрустова је поток Глибала, који извире испод Хрустовачке Пећине. По мишљењу околног становништва ова пећина има везу са понором у Лушчи-польу.

Село обилује врелима са којих се служе; то су: Глибашко Врело, Агино Врело, Мердановића Врело, Подстине, Османовац у Кукавицама, Сеферовића Врело, Турсановац, Караково Врело и Горња Вода. — Зиратне су њиве око група кућа. Оранице су: Хајмана, Селиште, Лазина, Ђулсине Њиве, Шибара, Стрмоглавица, Дворина, Шибина, Колиште, Кошарева Њива, Мраморје, Сартук, Чардачиште, Милетино Брдо, Лужине, Радуловач, Језерина, Пландиште, Каракуша, Балковача, Ковачевац, Илино Брдо, Пупина Страна. — Ливаде су: Страхића, Баретак, Отока, Паланчиште, Челића Полье, Драгановића Польана. — Шуме су изнад села; оне растављају Касапнице од Хрустова и зову се: Грабеж, Заноглина, Саџак, Лакино Кућиште, Кулина, Бодеж, Виноградина, Остоја, Милашевине, Пећина, Дубока Долина, Циганска Долина, Извртањ, Дејина Долина и Руда Главица. — Пашњици су: Миланова Польана, Кљајино Језеро (780 m²) и Кетениште.

Село се дели на махале: Фашићи, Хандановићи, Језерци, Керани, Кукавице, Мердановићи, Сеферовићи, Здјенићи и Зукићи. По „Попису становништва 1921 год.“ у Хрустову има 128 кућа са 637 душа; од тога је: 12 римокатолика, а остали су мусимани. Мушких је 336, а женских 301.

Хрустово је, веле, добило име због хруста, хрустине. Хрустинама зову место, на коме има „ваљетака“.*.) Милетино Брдо и Радуловач по Милети и Радулу који се раселили, а не зна се куда; Колиште јер ту о Божићу игра коло; Челића Полье и Драгановића Польана по Челићу и Драгановићу о којима не знају да причају; Циганска Долина, јер ту лети Цигани имају своје „черге“.

Има трагова стarih насеља: на Паланчишту се познају темељи од грађевина; на Селишту се познају закопине од кућа са огњиштима и харманима (гувнима), које изоравају. На стariину упућују: Мраморје, које се састоји од неколико надгробних плоча, Дворина, Чардачина, Кулина, Виноградина.

*.) Чује се у селу: „Ако попанем ову хрустину, па те њоме ударим!“ — „Ваљетак“ је вели комад од изломљене стене.

2004/01/01

шавац, с. у ср. параћинском: 204.
шавчани, р. у Дражмировцу: 204.
шајкићи, р. у Медвеђи: 218.
шанац (млака): 117; — з. у Свилајни-
чу: 228.
шантраковићи, види Савићи, у Дубоки:
207.
шара (име овци): 177.
шарампов, висока ограда од прошија: 133.
(види палисад).
шарбановац, с. у Тимоку: 209.
шареница, черга (поњава): 182.
шаторје, с.: 168, 195. види: Војска.
шеварац, п.: 110.
шемитрићи, р. у Балајинцу: 195.
шетоњска Планина, 108.
шибе, п.: 113.
шиљарски поток: 111.
шиљаче, врста кошаре: 152.

шиљићи, р. у Деспотовцу (Војнику): 235; — уопште:
209; у Стромостену: 235; — уопште:
159, 167, 187.
Шица, види Велика Аршица: 208.
Шишмановац, з. у Дворишту: 202; —
Поповњаку: 222; — у Ресавини: 226.
Шљивићи, р. у Стромостену: 235,
Шоборак, п.: 112; — п. и з. у Врлану:
196.
Шогорани — Грујићи, р. у Глошану: 199.
Шопови, види Селинкићи, у М. Попо-
вићу: 216.
Шћеповци, р. у Бресју: 188.
Шуванице, з. у Исакову: 209.
Шујкићи, р. у Тропоњу (Трополу): 236.
Шума, з. и ш. у Седлару: 231.
Шумадинац (западни ветар): 118.
Шумадинци, р. у Орашију: 220.
Шумарје, з. и ш. у Радошчину: 224.
Шумеран, з. у Балајинцу: 185.
Шурковићи, р. у Гладни: 197.
Шушов Поток, п. и з. у Тропоњу (Тро-
поњу): 236.

РЕГИСТАР за Саничку Жупу

Скраћенице: м. = муслимани; пр. = православни; к. = католици; с. = село;
њ. = њива; з. = земља, земљиште; В. = Велики; М. = Мали; Г. = Горњи;
Д. = Доњи; ст. = старином; вр. = врело; и. = извор; ш. = шума; л. = ливада;
п. = пашњак; в. = види.

Бабина Долина, ораница у Српском Бу-
дељу: 291.
Бабићи, пр. у Српској Саници: 285; —
пр. у Г. Саници: 287; — пр. у Г.
Будељу: 290; — пр. у Српским Би-
љанима: 294; — м. у Г. Будељу: 290.
Бабићи, пр. у Међеђем Брду: 299.
Бабовићи, м. у Д. Будељу: 291.
Балабани, пр. у Српској Саници: 284;
— пр. у Корјенову: 300.
Балагића Брда, заселак у Турским Би-
љанима: 294, 295.
Балагића Точак, вр. у Турским Биља-
нима: 294.
Балагићи, м. у Г. Саници: 287; — м. у
Турским Биљанима: 295.
Балатин, њ. у Српској Саници: 281.
Балић, писац: 259.
Балтићи, м. у Турским Биљанима: 295;
— м. у Врхпољу: 304.
Баљковац, главица: 248, 287, 300; —
заселак у Корјенову: 300; — ораница
у Хrustovу: 304.

Банат: 277.
Банија, предео у Хрватској: 283.
Баница, л. у Д. Будељу: 290.
Бановићи, к. у Корјенову: 301.
Бања Лука, варош у Босни: 259, 287.
Бањанин, пр. у Српском Будељу: 293.
Бањац, пр. у Српској Саници: 284, 285;
— пр. у Српском Будељу: 292. (в.
Ђукићи); — пр. у Корјенову: 300.
Бањчев Хармац, ораница у Српском Бу-
дељу: 258, 291, 292.
Бањчево Гробље у Корјенову: 301.
Баретак, вр. у Крстору: 301.
Баричи, пр. у Ердеву: 301.

2004/01/01

Басраци, пр. у Српској Саници: 283.
 (в. Дешнићи).
 Батина Долина, п. у Врхпољу: 303.
 Бахтићи, м. у Турском Биљанима: 296.
 Бачкоње, пр. у Српским Биљанима: 294.
 Башнићи, м. у Д. Саници: 289; — м. у
 Врхпољу: 303; — м. у Хрустову: 305.
 "баштина", своја, властита, земља: 257.
 265, 266, 293, 294, 298.
 Баштина, вр. у Мехамедбеговој Присјеци: 296.
 Башчина, н. у Г. Будељу: 290.
 Бегановићи, м. у Г. Будељу: 290.
 Бегановић—Чаферагићи, м. у Д. Будељу: 291.
 Беглук, с. на тромеђи Босне, Далмације и Лике: 294; — н. у Турском Биљанима: 294.
 Беговац, вр. у Мухамедбеговој Присјеци: 296; — врело и н. у Пиштеници: 301.
 Бегулићи, м. у Г. Саници: 287.
 Бездан, пећина: 249.
 Бећирбеговић Заимбег у Г. Саници: 255.
 Бећирбеговић Бећирбег у Г. Саници: 261.
 Бећирбеговићи, м., грана Саничића у Г. Саници: 261, 286.
 Бекићи, м. у Д. Саници: 289; — м. у Хрустову: 305.
 "бирачките", некада, давно: 283.
 Бијелићи, пр. у Српској Саници: 285.
 Билани, име селу у повељи краља Стјепана Том. Остојића: 287.
 Биљани, заједничко име: 247, 250, 252, 257, 258, 259, 276, 279, 287, 289, 291, 292, 295, 296, 297, 305.
 Биљанска Главица, брдо: 248.
 Биљевци, вр. у Д. Саници: 287.
 Биљешковићи, м. у Г. Саници: 287.
 Бихаћ, варош: 298, 299; — л. у Д. Будељу: 290.
 Бихаћска Долина: 273.
 бихаћска жупанија: 246.
 Бјелај, стари град и насеље у Бјелајском Пољу: 261.
 Бјелајско Поље, поље и предео у Бјелајској Крајини: 247, 249, 257, 262, 267, 268, 270, 272, 274, 277, 278, 284, 285, 292, 293, 294, 297, 298, 299, 300, 301, 302.
 "бјељевине", окрасано дрвеће стоци за храну: 302.
 Бјељевине, кречвине: 298; — шума у Врхпољу: 303.
 "благо", стока: 255, 256.
 Блажевићи, м. у Д. Саници: 288, 289.
 Бобића Главица, брдо: 248, 292.
 Бобићи, м. у Будељу: 292.
 Бобова Лука, н. у Пиштеници: 301.

Бодеж, ш. у Хрустову: 304.
 Божина Главица, н. у Г. Саници: 281.
 Бокани, пр. у Српској Саници: 281.
 Боровићи, пр. у Корјенову: 301.
 босанска бановина: 246.
 Босанска Крајина, област у северозападној Босни: 245, 246, 251, 263, 265, 267, 273, 278.
 Босна: 245, 260, 261, 262, 263, 267, 268, 271, 276, 278, 289, 291, 300.
 Ботоњићи, заселак у Турском Биљанима: 252, 258, 295; — м. у Турском Биљанима: 276, 295.
 Ботоњић Шабановићи, м. у Турском Биљанима: 295.
 "боњаџи" у смислу старинци: 301.
 Томе Остојића: 257, 278.
 Бравоко, поље и предео у Босни: 245, 247, 248, 249, 251, 256, 259, 261, 265, 272, 277, 281, 285, 286, 291, 293, 296, 297, 298, 300, 302, 303.
 "бранити" кречвину: 298.
 Бранковићи, пр. у Српским Биљанима: 249; — у Српском Будељу: 292; — у Пиштеници: 302; — у Мухамедбеговој Присјеци: 297; — у Смаилбеговој Присјеци: 298.
 Бранковић Вук: 298.
 Брда, вис: 296; — заселак у Српском Будељу: 291; — заселак у Српском Врхпољу: 303.
 Брежине, заселак у Српском Врхпољу: 282 (в. Врело); — п. у Српској Саници: 282; — ш. у Г. Саници: 286.
 Брестовац, с. у Бјелајском Пољу: 286.
 Брикићи, заселак у Турском Биљанима: 252, 295; — м. у Врхпољу: 285.
 Брињаш, вр. у Г. Будељу: 304.
 Бројни, м. у Хрустову: 289.
 Брувно, с. у Лици: 284, 285, 292, 293, 299.
 Будељ, заједничко име: 289, 292, 293, 300.
 Будељи, заједничко име: 279, 281.
 Будим: 276, 289, 291, 295.
 Будимир, пр. у Српској Саници: 284.
 Бујска Главица, п. у Д. Саници: 284.
 Букарице, к. у Хрустову: 305.
 Буква, вр. у Српској Саници: 288.
 Буковача, с. у Бјелајском Пољу: 281, 302.
 Буковско, вр. у Срп. Саници: 294.
 Булајићи, пр. у Срп. Саници: 281.
 Булатовац, поточић: 250.
 Булићи, м. у Д. Будељу: 291.
 Буљубашићи, м. у Врхпољу: 303.

Буљубашићи--Хасанићи, м. у Врхпољу: 303.
 Бунар, вр. у Срп. Саници: 281; — вр. у Д. Саници: 287.
 бура, северњак: 251.
 Бурсанчи, пр. у Срп. Саници: 285.
 Буручића, пр. у Срп. Саници: 284.
 Бучка Главица, брдо: 248, 300.
 "валиетак", вени комад од изломљене стене: 304 (в. "храстина").
 Варда, вр. у Срп. Саници: 249.
 Велика Пиштеница, заселак у Пиштеници: 301 (в. Шкрбићи).
 Велики Плочевац, вр. у Грмеч Планинском: 281.
 Велићи, м. у Хрустову: 305.
 Ветропир, лакомислен: 275.
 Вигњевића, вр. у Смаилбеговој Присјеци: 297.
 Бигњиште, н. у Турском Биљанима: 258, 295; — п. у Врхпољу: 300.
 Вијенац, гробље у Међеђем Брду: 300.
 Виленка Врела, и. Коричанице: 249
 Видено Језеро, и. Коричанице: 249, 289.
 Виноградина, н. у Тур. Биљанима: 258, 295, 304; — шума у Хрустову: 304.
 Виноградине, гробље у Срп. Биљанима: 249.
 Винјога Точак, вр. у Пиштеници: 301.
 Високо, варош у Босни: 287.
 "витао", коло у млину: 249.
 Вијотеж, л. у Г. Саници: 286.
 Вјештић, пр. у Срп. Саници: 284; — пр. у Срп. Будељу: 293.
 Влашки Биљани, насеље: 293 (в. Српски Јеји): 297.
 Влашка Вода, вр. у Смаилbegовој Присјеци: 297.
 Влашки Будељ, насеље: 292 (в. Српски Будељ).
 Влашка Саница, насеље: 281 (в. Српска Саница).
 Вук, име у повељи: 246.
 Водица, вр. у Грмеч Планини: 281.
 Воћеница, с. у Бјелајском Пољу: 285.
 Војводићи, пр. у Срп. Саници: 284.
 Еојини, пр. у Смаилbegовој Присјеци: 208.
 Војини, с. у кључкоме срезу: 298.
 Војна Крајина, аустријска у Хрватској: 274.
 Волаши, пр. у Срп. Саници: 283.
 Врана Петића: 249.
 Вранковићи, пр. у Срп. Саници: 283.
 Врањешевић, вр. и н. у Смаилbegовој Присјеци: 297.
 Врбања, река: 246.
 Врбас, река: 246, 259.

Голубић, с. у Далмаћији: 285.
 Горња Саница, насеље: 245, 247, 250,
 251, 252, 253, 256, 258, 261, 262,
 276, 285, 286, 291, 300; — железнич-
 ка станица: 301.
Горњи Будељ, насеље: 245, 246, 248,
 250, 252, 256, 257, 259, 262, 264,
 265, 266, 289, 290, 291, 292
Горња Вода, вр. у Хрустову: 304.
Горња Пиштеница, заселак у Пиште-
 ници: 301.
Горњи Плочевац, вр. у Грмеч Планини:
 281.
Горњи Српски Будељ, насеље: 289. (в.
 Српски Будељ).
Горњи Турски Будељ, насеље: 289. (в.
 Горњи Будељ).
 Грабеж, њ. у Хрустову: 304.
 Грабежац, њ. у Врхпољу: 303.
 Грабовац, вр. у Српској Саници: 281;
 — у Међеђем Бруду: 299; — у Кор-
 јенову: 300.
 Грабовица, с.: 261.
 Грабовити Врх, брдо: 299.
 Градина, и., брдо, ш. и п. у Турским
 Биљанима: 294, 295; — њ. 250, 258,
 259, 288, 291, 292, 295, 301, 302, 303.
 Граховац, пр. у Српској Саници: 285;
 — пр. у Пиштеници: 302.
Граховљани, досељеници са Грахова:
 272.
 Грахово, поље и предео у Босни: 268,
 271, 285, 298, 299, 300, 301, 302.
Граховчеве Земље, њ. у Пиштеници:
 302.
 Грачац, варошица у Лици: 284, 285,
 292, 293, 299.
 Гробићи, пр. у Српској Саници: 284; —
 пр. у Српском Будељу: 292; — пр. у
 Међеђем Бруду: 299.
 Грђеница, вр. у Грмеч Планини: 281.
 Greben: 260.
 Греда, вр. у Турским Биљанима: 294.
 Грмеч, планина: 246, 247, 249, 251, 273,
 281, 282, 300; — железничка станица:
 291. (в. Грмеч Планина).
 Грмечград, вис грмечки: 247, 248.
 Грмеч Планина: 245, 247, 248, 289, 290,
 291. (в. Грмеч).
 „гроктање“, начин народног певања:
 278.
 Громилача, њ. у Турским Биљанима:
 249 и 295; — њ. у Доњој Саници:
 288; — п. у Смаилбеговој Прис-
 јеци: 298; — ш. у Српском Будељу:
 291.
 Громилићи, м. у Хрустову: 304.
 Грубише, пр. у Срп. Биљанима: 294; —
 пр. у Српском Будељу: 292; — пр. у
 пр. у Српском Будељу: 299; — пр. у Смаил-
 Међеђем Бруду: 299; — пр. у Смаил-

бегојеј Присјеци: 297, 298; — пр.
 Пиштеници: 302.
Грубишин До, њ. у Мухамедбеговој
 Присјеци: 296.
Губавичко Поље у Лици: 284.
 „гурбетлук“, израза: 287.
 Гуслови, пр. у Српском Будељу:

Дионице, гробље у Срп. Будељу: 293.
 Дмитровић, ш. у Д. Саници: 288,
 294; — пр. у Српским Биљанима:
 — у Пиштеници: 302.
Добрићи, пр. у Корјенову: 301; — пр.
 Добрини, варошица на Уни: 247, 278.
Долина Санице: 248.
Домазети, заселак у Д. Саници: 250, 287.
Домазет, заселак у Турским Биљани-
 ма: 252, 294, 295, 297; — м. у Тур-
 ским Биљанима: 296; — м. у Врхпо-
 љу: 304.
Домазетово Гробље у Турским Биља-
 нима: 296.
Домазетске Луке, њ. у Турским Биља-
 нима: 296.
Дошевићи, пр. у Корјенову: 301.
Доња Саница, насеље: 245, 247, 248,
 249, 250, 252, 256, 258, 259, 261, 262,
 264, 266, 276, 285, 287, 288, 291, 300;
 — заселак у Д. Саници: 288; — же-
 лезничка станица: 259.
Даљани, с. у Лици: 285, 300.
Доње Врхпоље, гробље: 304.
Доњи Будељ, насеље: 245, 249, 250,
 252, 256, 262, 264, 265, 266, 289,
 290, 291, 292.
Доњи Плочевац вр. у Срп. Саници: 281.
Доњи Подови, брдо: 248.
Драгановића Пољана, л. у Хрустову: 304.
Драгановићи, одсељена породица из
 Хрустова: 304.
Драгишић Иваниш, војвода босански из
 Драговица, место у Српским Биља-
 нима: 293.
 „деветдид“,далеки предак: 305.
Девићи, пр. у Српској Саници: 284.
Дејина Долина, ш. у Хрустову: 285.
Деља, пр. у Пиштеници: 304.
дербенџија, чувар кланаца: 260, 293,
 296.
Деспоти, пр. у Срп. Биљанима: 296; —
 пр. у Срп. Будељу: 292; — пр.
 Смаилбеговој Присјеци: 297, 298.
Деспот—Дамјановићи, пр. у Смаилбе-
 говој Присјеци: 298.
„Диваниште“, њ. у Турским Биљанима:
 294.
 „дивско гробље“, старо гробље у Смаил-
 беговој Присјеци: 298.
„дид“: 287, 291, 302.
Диздаревићи, м. у Г. Саници: 287.
Диљка, њ. у Доњој Саници: 287.
Димитрићи, пр. у Срп. Биљанима: 288.
Димићи, пр. у Срп. Саници: 294.

Дудићи, м. Хрустову: 305.
Дујановац, вр. у Срп. Саници: 250, 281.
Дујомовац, вр.: 284.
Дукићи, пр. у Срп. Будељу: 292; — пр.
 у Пиштеници: 302.
Баковићи, пр. у Међеђем Бруду: 299; —
 пр. у Срп. Саници: 284.
„ћед“, старац с брадом: 274.
Букићи, пр. у Срп. Будељу: 293; — пр.
 у Српској Саници: 284.
Букићи, пр. у Пиштеници: 302.
Будосине Њиве, ораница у Хрустову: 304.
Ђурђевица, њ. у Турским Биљанима: 294.
Егеље, пр. у Корјенову: 301.
Еминовићи, м. у Хрустову: 305.
Есмери, м. у Д. Саници: 261, 288. (в.
 Мехоџићи и Кожанићи).
Жупа, у значењу: Саничка Жупа: 246,
 250, 251, 252, 255, 256, 262, 273, 276,
 277, 278, 279, 286; — заселак у Му-
 хамедбеговој Присјеци: 296.
„жбан“, дрвен суд за воду: 265.
Жежница, њ. у Д. Будељу: 290.
Жилавица, у Д. Саници: 288.
Заваље, вр. у Српској Саници: 281; —
 заселак у Српској Саници: 247, 248,
 249, 250, 253, 255, 267, 278, 282, 284.
 (в. Личани).
Заваљска Ријека, вода: 250.
 заваљска тераса, језерског порекла: 247,
 249.
 заваљско-будељска тераса: 248, 277.
Заграђе, с. у кључком срезу: 299.
 „закопина“, место порекла неке поро-
 дије: 295, 303, 304.
Zanica, у Курипешићеву путопису: 246.
Заноглина, њ. у Турским Биљанима: 294;
 — ш. у Хрустову: 304.
Залипа, вр. у Г. Будељу: 289.
Заљут, њ. у Српском Будељу: 291.
Запатак, њ. у Срп. Саници: 281.
Запољак, зараван у Срп. Саници: 258.
Збориште, брдо: 248, 287; — њ. у Тур-
 ским Биљанима: 258, 295.
Звечак — пећина: 249.
Здионички Бријег, њ. у Д. Саници: 288.
Здјенићи, заселак у Хрустову: 249, 252,
 304.
зијамет, већи посед у турској држави:
 257, 265.
зимет, заштита: 265.
зими, немусиман, раја: 265.
зимије, немусиманско становништво с
 извесним привилегијама: 251, 260, 272,
 275, 290.

2004/01/01

Зимијан-Кел, одред зимија: 257.
Зимијање, предео у Босни између Врбаса и Саве: 245, 257, 259, 265, 274, 284, 285, 294, 299.
Змијањци, становници Змијања: 272.
Златина, варош у Турским Биљанима: 295.
„золак“, наопак, жесток: 300.
Золак (-аци), пр у Корјенову, ст. Радиновићи: 300.
Золаково Гробље, у Корјенову: 301.
Зрмана, с. у Лици: 284, 293, 294.
Зуиновићи, м. у Турским Биљанима: 296.
Зуник, заселак у Хрустову: 304; — м. у Хрустову: 305.
Зуника Гробље у Хрустову: 305.
Иваковићи, к. у Корјенову: 301.
Иванчићи, пр. у Српском Будељу: 292.
Ивић Д-р Алекса, писац: 266.
Извртан, н. у Д. Саници: 288.
Извртан, н. у Мухамедбеговој Присјеци: 296; — н. у Српској Саници: 281; — н. у Д. Саници: 288; — ш. у Хрустову: 304.
Илино Брдо, н. у Хрустову: 304.
Илина Вода, пр у Грмеч Планини: 281.
Илићи, пр. у Мухамедбеговој Присјеци: 297.
Имамовићи, м. у Врхпољу: 303.
Инђићи, пр. у Корјенову: 301; — пр. у Срп. Саници: 285.
Јабуковац, заселак у Турским Биљанима: 250, 251, 252, 259, 276, 295, 305; — врело у Турским Биљанима: 294.
Јабуковачко Гробље, у Турским Биљанима: 294.
Јавор, к. у Корјенову: 301; — врело у Смаилбеговој Присјеци: 297.
Јаворник, коса: 291.
Јадранско Приморје: 273.
Јазавац, л. у Срп. Саници: 281.
Јајце, варош у Босни: 260.
Јандрина Главица, н. у Пиштеници: 301.
Јандрићи, пр. у Пиштеници: 302.
Јанковић Стојан, јунак из Равних Котара: 251, 261, 278, 287, 288, 289, 290, 291, 305.
Јањина, н. у Смаилбеговој Присјеци: 297, 298; — н. у Г. Саници: 286; — шума у Д. Саници: 288.
Јапага, н. у Врхпољу: 303.
Јапра, река: 246.
Јаприца, поток: 246.
Јасен, вр. у Срп. Саници: 249, 281.
Јасенак, вр. у Срп. Саници: 249.
„јафта“, општина: 300.
„једноћелична“, са једним простором: 254.

Језеро, н. иш. у Врхпољу: 303.
Језерачко Гробље у Хрустову: 303.
Језерина, л. и п. у Турским Биљанима: 295; — вр. у Српској Саници: 281; — н. и заселак у Мухамедбеговој Присјеци: 296; — н. у Хрустову: 304.
Језерица, вр. у Српској Саници: 281.
Језерњача, ш. у Турским Саници: 304.
Језерци, заселак у Хрустову: 304.
Јековић, н. у Г. Саници: 286.
Јелечевићи, м. у Хрустову: 305.
Јелечевићи — Голићи, м. у Хрустову: 305.
Јелечевића Гробље у Хрустову: 305.
Јелчи, м. у Хрустову: 305.
Јелићи, пр. у Срп. Саници: 284 (в. Ловре)
Јеловац, п. у Мухамедбеговој Присјеци: 296.
Јеловити Врх у Грмеч Планини: 281.
Јерков До, м. у Срп. Саници: 281.
Јонићи, пр. у Српској Саници: 281.
Јошић, н. у Врхпољу: 303.
Југ, ветар: 251.
Јусић Бријег, коса: 248.
Јуоићи, м. у Хрустову: 303.
Јусић Мезетовићи, м. у Врхпољу: 303.
Јусић-Хабибовићи, м. у Турским Биљанима: 296.
Кабићи, пр. у Корјенову: 301.
Кадирићи, заселак у Врхпољу: 301; — м. у Врхпољу: 240, 303.
Кадирић-Вахабовићи, м. Врхпољу: 303.
Кадирић-Хасановићи, м. у Врхпољу: 303.
Кадино Врело, вода: 297.
Кадина Врела, н. у Мухамедбеговој Присјеци: 296.
Кадин Трап, н. у Д. Будељу: 290.
Кадирића Гробље у Врхпољу: 290.
Кадунићи, м. у Д. Будељу: 304.
Кадунић-Селmani, м. у Д. Будељу: 291.
Казафер, ш. у Турским Биљанима: 291.
Казаферовићи, м. у Д. Саници: 288, 289.
Каишке Луке, у Срп. Саници: 283, 275, 282, 283, 285.
Калембери, пр. у Лици: 266.
Камашлија, н. у Д. Будељу: 290, 286.
Камберовац, вр. у Срп. Саници: 281.
Камберуша, н. у Г. Саници: 286.
Каменград, градина и с. у Босни: 261; — н. у Турским Биљанима: 281, 294.
Каменовац, н. у Турским Биљанима: 294.
Камериште, н. у Врхпољу: 303.

Камничак, стари град и с. на Сани: 261.
Канићи, варош: 291.
Канићи, м. у Хрустову: 305.
Кахва, н. у Д. Будељу: 290.
Кахрићи, м. у Хрустову: 305.
Капљув, вр. у Грмеч Планини: 281; — с. у Ђеловском Пољу: 292, 293, 294, 297, 299.
Карабеговићи, грана Санићића у Г. Саници: 261, 268.
Каракуша, н. у Хрустову: 304.
Каран, поп. војвода из Устанка 1875. т.; 288.
Карауљи, н. у Мухамедбеговој Присјеци: 297.
Карачево Врело, вода у Хрустову: 304.
Караџићи, заселак у Г. Саници: 286, 287; — м. у Г. Саници: 287, 290, 291.
Карикчи, м. у Д. Будељу: 290, 291.
Касапница, брдо: 248.
Касари вр. у Г. Будељу: 281, 291.
Каурви, насељеници из Далмације и Лике: 273, 274, 289.
Каурни, пр. у Смаилбеговој Присјеци: 299.
Карлићи, м. у Врхпољу: 303.
Кардани, заселак у Хрустову: 304; — м. у Д. Будељу: 291.
Кардановићи, м. у Врхпољу: 303; — м. у Г. Будељу: 290; — м. у Д. Будељу: 291; — м. у Хрустову: 305.
Керановић-Мушићи, м. у Хрустову: 305.
Керановић-Хузировићи, м. у Хрустову: 305.
Керанско Гробље, у Хрустову: 305.
Керини, м. у Врхпољу: 303.
Керкези, пр. у Срп. Саници: 284.
Кењале, п. у Српској Саници: 284 (в. Ђапићи).
Кесеровац, вр. у Грмеч Планини: 281.
Кесићи, пр. у Хрустову: 304.
Кетениште, п. у Хрустову: 303.
Кехика Хан, заселак у Врхпољу: 303.
Кециман, пр. у Мухамедbegовој Присјеци: 297; — пр. у Смаилbegовој Присјеци: 299.
Кистање, насеље у Далмацији: 284, 300.
Клепикићи, пр. у Смаилbegовој Присјеци: 299.
Клетниште, н. у Турским Биљанима: 294, 295.
Клиснина, н. у Г. Саници: 258, 286.
кмет-чифчија: 296.
Кљајићи, м. у Хрустову: 304, 305.
Кљајића Гробље, у Хрустову: 305.
Кљајић-Дудићи, м. у Хрустову: 305.

2004/01/01

Коддићи, пр. у Срп. Саници: 262, 265, 283, 285; — пр. у Корјенову: 301.
Корица, с. из повеље: 257.
Корита, вр. у Грмеч Планини: 281; — врело у Г. Будељу: 289; — н. у Срп. Будељу: 291.
Кориченица, поток: 249, 250, 261, 257, 259, 289, 290, 293; — л. у Г. Будељу: 290.
Коричаничко Врело: 249, 291.
Коричаничко Језеро: 249, 289.
Корјеница, варош у Лици: 266.
Корјено, зараван: 248; — насеље: 246, 250, 252, 253, 255, 256, 269, 270, 274, 277, 278, 300.
Коркут Дервиш, писац: 265.
Косир, п. у Срп. Будељу: 291.
Косовски Бој: 257.
котари, сеоски хатар из повеље: 256, 257, 258, 278.
Котловара, п. у Мухамедбеговој Пријеци: 296.
Кочић Петар, писац: 256.
Кошарева Њива, н. у Хрустову: 304.
Крајина, мисли се босанска: 265, 283, 287, 296, 299, 302.
Крајишник, пр. у Пиштеници: 302.
Краљева Пљана, пропланак у Грмеч Планини: 281, 282.
Красуље, с. у кључком срезу: 287.
Кратељи, н. у Врхпољу: 303; — н. у Д. Саници: 288.
Крвавац, вр. и л. у Врхпољу: 303.
Кременац, вр. у Врхпољу: 303.
Кременуша, л. у Г. Саници: 286.
Криводо, п. у Г. Саници: 286.
Криваја, поточић: 250, 301; — н. у Врхпољу: 303.
Кричковићи, пр. у Срп. Саници: 285; — пр. у Међеђем Брду: 299.
Кричковића Врело, вода: 250.
Кричковића Ријека, вода: 250, 251, 258, 299.
Крњеуша, с. у Бјелајском Пољу: 254, „кремет“, удео, судбина: 276.
Крст, п. у Г. Саници: 286.
Крушковац, и. у Г. Будељу: 289; — у Срп. Саници: 281; — у Смаилбеговој Пријеци: 297.
Кубураши, пр. у Д. Будељу: 291.
Кужно Гробље у Срп. Саници: 254, 285.
Кукавице, заселак у Хрустову: 304; — м. у Хрустову: 305.
Кукавично Гробље у Хрустову: 305.
Кукићи, м. у Г. Будељу: 290.
Кукљаста Греда, брдо: 248.
Кукрик, н. у Д. Саници: 288.
Кукрикова Долина, н. у Врхпољу: 303.
Кула-Дворани, заселак у Смаилбеговој Пријеци: 298.

Кулен Вакуф, варошица у Босанској Крајини: 291, 296.
Куленовићи, м. беговски род: 267, 293, 294, 297, 298.
Куленовић Мухамедбег, по коме је звана Присјека: 297.
Куленовић Смаилбег, по коме је проvana Присјека: 297.
Кулин Бан: 298.
Кулина, ш. у Хрустову: 258, 304.
Куревац, н. у Врхпољу: 303.
Курешевац, брдо: 248.
Курипешић Бенедикт, писац: 282, 295.
Curipeschitz, писац: 260, 293.
Курице, пр. у Срп. Будељу: 292; — у Смаилбеговој Присјеки: 298; — пр. у Срп. Саници: 283.
Куртагићи, м. у Д. Будељу: 291.
Куртеле-Куртагићи, м. у Д. Будељу: 291.
Куртељевићи, м. у Д. Будељу: 291.
Курузовине, заселак у Г. Будељу: 291, 290.
Кусија, ш.: 281.
Кућерина, н. у Д. Саници: 288.
Кучковићи, м. у Д. Саници: 289, 290, 260.
Khomenatz, пусти град по Курипешићу: 260, 262, 282.
Лађа, н. у Врхпољу: 303.
Лазаревићи, пр. у Корјенову: 304.
Лазина, н. у Хрустову: 301.
Лазине, н. у Срп. Саници: 286.
Лазића Врела, вр. у Смаилбеговој Пријеци: 297.
Лазићи, пр. у Срп. Будељу: 292; — пр. у Срп. Биљанима: 294.
Лакино Кућиште, ш. у Хрустову: 304.
Лакићи, пр. у Срп. Биљанима: 294; — пр. у Пиштеници: 302.
Латиновића Точак, вр. у Међеђем Брду: 299.
Латиновићи, пр. у Међеђем Брду: 295; — пр. у Корјенову: 300, 301; — пр. у Пиштеници: 302 (в. Крајишник).
Ледина, н. у Смаилbegовој Присјеки: 297.
Летићи, м. у Врхпољу: 303.
Ливадине, н. у Турским Биљанима: 287.
Лијевно, варош у Босни: 287, 270, 273, 284, 285, 265, 266, 267, 268, 300, 301, 303, 305.
Липиште, л. у Турским Биљанима: 288.
Липовац, ш. у Д. Саници: 288.
Лисина, брдо: 248; — л. у Српском Бу-дељу: 291; — п. у Срп. Саници: 282, — пећина 249.

Лисничјак, н. у Смаилbegовој Присјеки: 297.
Лисковац, вр. и н. у Турским Биљанима: 160, 295.
Listkhovatz, пусти град по Курипешићу: 260, 261, 282.
лице, л. у Срп. Саници: 281.
личани, заселак у Срп. Саници: 267, 282 (в. Заваље); — досељеници из Личани, брдо: 262, 267, 271, 273, 274, 275, 276, 282, 292, 295; — Личани, като-лици: 255; — пр. 255.
Лобатинац, вр. у Срп. Биљанима: 293.
ловићи, м. у Д. Саници: 289; — м. у Г. Будељу: 290.
ловића Палучак, н. у Д. Саници: 288.
ловића Ловре, поп у Срп. Саници: 284.
ловића Јелићи, н. у Срп. Саници: 284.
локва, н. у Срп. Саници: 281.
локвени Врх у Грмеч Планини: 248.
лончари, заселак у Смаилbegовој Присјеки: 259, 298, 302; — гробље: 299.
Лончарско Брдо: 248.
Лубар, мочвара у Д. Саници: 288.
Лужако Полье у Босанском Крајини: 247, 248 (в. Лужи-полje).
Лужине, н. у Хрустову: 304.
Лужи-полje, в. Лужи-полje).
Лужи-полje, — 249, 265, 272, 299, 304.
Лукач, пр. у Корјенову: 301.
Лукач, заселак у Мухамедbegовој Пријеци: 296.
Луњево, гробље у Срп. Биљанима: 294; — п. у Турским Биљанима: 295.
љескаре, с. у Лици: 285.
љесковац, вр. у Смаилbegовој Присјеки: 297.
љубар, ш. у Турским Биљанима: 295.
љубиччи, пр. у Мухамедbegовој Присјеки: 297.
љутница, психичка особина: 257.
љуточ, брдо, врх: 248, 301.
мазин, с. у Лици: 293.
мајдан, варошица у Бос. Крајини: 287, 289 (в. Стари Мајдан).
мајданиште, н. у Мухамедbegовој Присјеки: 258, 296.
мала пиштеница, заселак у Пиштеници: 301.
мали плочевац, вр. у Грмеч Планини: 281.
мало приморје: 251.
малкићи, м. у Г. Будељу: 290.
малован, н. у Турским Биљанима: 295; — планина: 295.

2004/01/01

„миљоказ“, римски: 259.
Миљуши, пр. у Срп. Будељу: 293; — пр. у Смаилбеговој Присјеци: 299.
Миркова Главица, брдо: 248, 281.
Мирковићи, пр. у Мухамедбеговој Присјеци: 297; — м. у Пиштеници: 302.
Митровац, пр. у Срп. Саници: 287.
Михићи, пр. у Срп. Саници: 285; — пр. у Међеђем Бруду: 300.
Млађанско Гробље у Срп. Биљанима: 302.
Млађени, пр. стариначки род у Срп. Биљанима: 262, 265, 267, 275, 293, 294, 297, 302; — пр. у Смаилbegовој Присјеци: 298; — пр. у Турском Биљанима: 295.
Млађен-Мршић Миле, старава: 293.
Млађеновић Борђо, трговац у Кључу: 275.
Млађеновића Точак, вода у Пиштеници: 301.
 „млаква“, мочвара у Пиштеници: 301.
Млетачка Република: 262.
Млинарска Греда, пр. у Срп. Саници: 281.
Млински Поток, вода: 250.
Мочила, вода у Смаилbegовој Присјеци: 297; — ш. у Пиштеници: 301.
Мраморје, в. у Корјенову: 258, 300; — в. у Хрустову: 304.
Мрамор, м. у Српској Саници: 282.
Мрачај, вр. и поточић: 250, 297.
Мрел, река у Курипешићеву путопису: 260.
Мршићи, пр. у Срп. Биљанима: 294.
Музаферовићи, м. у Хрустову: 305.
Мујезиновићи, м. у Турском Биљанима: 296.
Мујезиновића Гробље у Турском Биљанима: 296.
 „мулазим“, официрски чин у турској војsci: 287.
 мулаzим-евел: поручник: 287.
 мулаzим сани: потпоручник: 287.
Мулахметовићи, м. у Турском Биљанима: 296.
Мулеж, брдо у Змијању: 247.
Муљага, л. у Врхпољу: 303.
Мумиџани, м. у Хрустову: 305.
Мусићи, м. у Хрустову: 304.
Мухамедбегова Присјека, насеље: 245, 250, 253, 258, 265, 269, 270, 296, 297.
 „мухаџир“ отсељеник у Турску: 255, 286, 290.
Мухаџирско Гробље у Г. Будељу: 290.
Мушићи, м. у Хрустову: 305.
Мушићи-Керани, м. у Хрустову: 305.
 „ногоступ“, узак пешачки пут: 247.
Надосје, в. у Врхпољу: 303.
Наглавак, в. у Турском Биљанима: 295.
 „населници“, скораšњи досељеници: 300.
 „наслон“, зимска стаја уз тор: 256.

Њивица, вр. у Г. Будељу: 289.
Обрад, старији становник Санице из насеље: 246.
Обрадовић Лаза, у Срп. Саници: 254.
Обрадовићи, пр. у Срп. Саници: 284.
Обрјеж, в. у Турском Биљанима: 294.
Ограђеница, вр. у Српској Саници: 294.
Ожеговићи, пр. у Срп. Саници: 285, „озгоднио“, обогатио се: 300.
Оклинак, брдо и п. у Срп. Саници: 285, 282.
Оклопције, пр. у Срп. Будељу: 289.
Округљача, в. у Врхпољу: 303, „окућио“, оженио се и стално наста- нио: 294.
Омановићи, м. у Турском Биљанима: 276, 296; — м. у Д. Будељу: 291; — м. у Хрустову: 305.
Омерацији, м. у Смаилbegовој Присјеци: 299.
Омероцићи, м. у Турском Биљанима: 296.
Омцице, с. у Лици: 284.
Орашац, с. у Бос. Крајини: 296.
Орловчић, вр. и в. у Срп. Саници: 284.
 — вр. у Међеђем Бруду: 299.
Османовац, вр. у Хрустову: 303.
Османовићи, м. у Турском Биљанима: 296; — заселак у Турском Биљанима: 295.
Османовића Гробље у Турском Биљанима: 296.
Осоје, в. у Мухамедbegовој Присјеци: 296; — у Врхпољу: 303; — в. у Турском Биљанима: 295.
Осредци: с. на Тромеђи: 284.
Остоја, ш. у Хрустову: 304.
Остојићи, пр. у Срп. Биљанима: 294; — пр. у Срп. Саници: 285.
Остојић, краљ Стјепан Тома: 257, 278, 295.
Остромица, стари град и с. у Бос. Крајини: 296.
Отока, в. у Турском Биљанима: 295; — л. у Д. Саници: 288; — л. у Хрустову: 304.
Оцића Гробље у Врхпољу: 304.
Ошљак, коса: 245, 248, 250, 251, 253, 294, 295, 297, 298, 301.
Павелићи, к. у Корјенову: 301.
Паветњача, ш. у Турском Биљанима: 301.
Павичићи, к. у Корјенову: 301.
Павловац, п. у Д. Саници: 288.
 „пазариште“, место за стоку о пијачном дану: 252.
Паланка, в. у Врхпољу: 258, 303.
Паланчина, в. у Турском Биљанима: 295; — в. у Смаилbegовој Присјеци: 298.

Паланчиште, вр. у Турском Биљанима: 294; — в. у Доњој Саници: 288; — в. у Срп. Саници: 281; — в. у Хрустову: 304.
Палијеш, в. у Турском Биљанима: 295.
Паљевине, л. у Смаилbegовој Присјеци: 298.
Панонија, римска провинција: 259.
Пантелићи, пр. у Српској Саници: 284.
Пантоши, пр. у Корјенову: 301.
Папуча, в. у Г. Саници: 286.
Парадњак, в. у Д. Саници 288; — в. у Врхпољу: 303.
Париповац, в. у Смаилbegовој Присјеци: 297.
Пауновача, планина: 246, 248.
Пауновачка Подгорја, мањи предео: 296.
Пејакова Башча, в. у Турском Биљанима: 294, 295.
Пернишћи-Бркићи у Врхпољу: 303.
Перјановац, вр. у Срп. Саници: 281.
Петкова Ограда, в. у Пиштеници: 301.
Петров Точак, вр. у Корјенову: 300.
Петровић, спрска варош у Босни: 267, 294, 300.
Петровићи, пр. у Срп. Саници: 284; — пр. у Корјенову: 300.
Петњанци, пр. у Корјенову: 301; — пр. у Мухамедbegовој Присјеци: 297; — пр. у Срп. Саници: 298.
Пењина, в. у Хрустову: 304; — вр. Саници: 249.
Пехачићи, м. у Врхпољу: 303.
Печевићи, пр. у Срп. Саници: 284; — пр. у Мухамедbegовој Присјеци: 297.
Пилиповач, в. у Д. Саници: 288.
Пиштељи, насеље: 246, 250, 251, 253, 256, 258, 259, 269, 270, 274, 279, 285, 289, 297, 301, 302; — поток: 250, 301.
 „Пиштеница“, у повељи Краља Остојића: 257.
 „пиштењац“, врелца: 301.
Пилиповач, в. у Турском Биљанима: 295.
Плескуља, в. у Врхпољу: 303.
Пламеница, с. кључкога среза: 302.
Пландиште, в. у Турском Биљанима: 295; — в. у Врхпољу: 303; — в. у Хрустову: 304.
Плачковач, в. у Смаилbegовој Присјеци: 298.
Племићи, пр. у Смаилbegовој Присјеци: 298.
 „плетиво“, род: 289, 305.
Плећаши пр. у Срп. Саници: 284.

2004/01/01

Присика, насеље у повељи Краља Стјепана Остојића: 257.
Присјека, заједничко име: 247, 248, 250, 252, 255, 256, 257, 258, 259, 267, 293, 294, 296, 297, 298, 302; — река: 250.
Присјечка Ријека, вода: 250, 251.
Приторак, уз наслон: 256.
Провалија, н. у Г. Будељу: 288.
Пришићи, м. у Г. Саници: 287.
Равне Заноглине, пропланак у Грмеч Планини: 249.
Равни Котари, предео у Далмацији: 251, 288.
Радаковићи, пр. у Срп. Будељу: 293.
Радиновићи, пр. у Срп. Саници: 285 (в. Золак); — пр. у Корјенову: 300.
Радишићи, пр. у Српском Будељу: 293.
Радловат, ш. у Д. Саници: 288.
Радочаји, пр. у Срп. Саници: 284.
Радошевићи, пр. у Срп. Саници: 284.
Радуловац, н. у Хрустову: 304.
Радуловићи, пр. у Срп. Будељу: 292; — пр. у Смаилбеговој Присјеци: 298.
Рађеновић, писац: 257, 262.
Рађеновићи, пр. у Срп. Саници: 281; — пр. у Г. Саници: 287.
Разбој, л. у Срп. Саници: 281.
Разбојиште, н. у Мухамедбеговој Присјеци: 296, 297.
Разбојна, п. у Г. Будељу: 289; — шума у Срп. Будељу: 291.
Разбојна Долина, ш. у Д. Будељу: 290; — у Срп. Будељу: 291.
Развала, н. у Срп. Будељу: 291.
Развалска Страна, п. у Срп. Будељу: 291.
Рајкани, подругљив назив за староселце: 274.
Раковица, н. у Г. Саници: 286.
Рамин Харман, н. у Д. Саници: 288.
Рамића Камен, коса: 293.
Рамићи, с. у кључком срезу: 247, 287; — м. у Д. Будељу: 291.
Рамићки Камен, коса (в. Рамића Камен): 248, 293.
Раскршће, гробље у Пиштеници: 302.
Раст, с. у санском срезу: 283.
Расуље, н. у Смаилбеговој Присјеци: 297.
Ратково, с. у Змијању: 259, 292, 297, 302.
Раце, пр. у Срп. Саници: 285.
Рашина Локва, вр. у Врхпољу: 303.
Рашиновац, н. у Мухамедбеговој Присјеци: 296.
Рашље, н. у Срп. Будељу: 291.
Реџићи, м. у Врхпољу: 303.
Рибник, с. у кључком срезу: 283.

Ризвићи, м. у Хрустову: 305.
Ријека, заселак у Срп. Саници: 247, 250, 253, 265, 282; — Кричковић, поток: 250, 285; — присјечка: 250, 293, 294, 296, 297; — поток: 282, 286; — долина: 281.
рикне, нагло удари вода из Пекине.
Риљевац, н. у Д. Саници: 288.
Римски Бунареви у Змијању: 259.
Рисовац, ш. у Мухамедбеговој Присјеци: 296, 297.
Ришћански Биљани, в. Српски Биљани: 293.
Ришћански Будељ, в. насеље: 292 (в. Српски Будељ).
Рјечица, вр.: 250.
Ровине, н. у Мухамедбеговој Присјеци: 296.
Ровински Поток, вода: 293.
розгање, начин певања: 278.
Росуље, н. у Смаилбеговој Присјеци: 298.
Руда Главица, брдо: 248, 300, 304.
Руденица, н. у Врхпољу: 303.
Рунићи, пр. у Срп. Будељу: 292, 293.
Рунића Гробље у Срп. Будељу: 292, 293.
Рујичка, п. у Врхпољу: 303.
рчина, особина становништва: 275.
Сава, река 246, 259.
Салешевићи, м. у Врхпољу: 304.
Салона на мору: 259.
Salona, римски град на мору: 259.
Самарџије, пр. у Смаилбеговој Присјеци: 298.
Самарџино Врело, вр. у Смаилбеговој Присјеци: 297.
Сана, река у Босни: 245, 246, 247, 249, 259, 278, 283, 302, 303, 304.
Sana, по Курипешину: 206.
Сандуль Младен, стари становник: 247, 281; 282; — долина: 265; заселак у Срп. Саници: 282; — жупа: 278; — део: 245, 246, 247, 251, 259, 261, 289, 298, 299; — село: 257, 261, 279, 282, 283, 286, 287, 288, 297, 301; — општина: 252; — река: 245, 246, 247, 249, 250, 251, 258, 259, 265, 266, 278, 281, 282, 287, 288, 289, 290, 291, 294, 295, 296, 297, 299, 301, 302, 303, 306.
Ssanitza у Курипешину путопису: 260.
Саничке Баре, ливаде: 248, 250.
Саничко Врело, вода: 258, 278, 282, 252, 296.
Саничка Долина, предео: 245, 247, 248, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258.

Смиљевац, вр. у Срп. Саници: 281; — вр. у Г. Саници: 286.
Смољана, с. у Ђелајском Пољу: 249, 278, 284, 292, 299.
Смрдан, н. у Мухамедбеговој Присјеци: 296.
снјетљив, угарљив: 277.
Совиљи, пр. у Срп. Саници: 284; — пр. у Срп. Будељу: 292; — пр. у Међежем Брду: 299.
Соколово, с. у Змијању: 284, 285.
Szekollour Gussen, у Курипешину путопису: 260.
Ssokhovo Gnessdu, у Курипешину путопису: 260.
Солин, на мору: 259.
спахија, ага: 257.
Сплит: 259.
Срб, насеље у Лици: 275, 284, 285, 299.
Србија: 258.
„Срђани“, досељеници из Срба: 285.
Срдићи, пр. у Српској Саници: 285 (в. Шпегар).
Срнотица, планина: 246, 265, 293.
Српска Саница, насеље: 245, 247, 250, 252 — 256, 258, 262, 265, 266, 267, 269, 270, 272, 279, 281, 282, 285, 287, 299, 300 (в. Влашка Саница).
Српски Биљани, насеље: 245, 250, 253, 256, 262, 265, 269, 270, 293, 297 (в. Влашки Биљани).
Српски Будељ, насеље: 245, 246, 250, 253, 255, 256, 258, 265, 269, 270, 278, 289, 290, 291, 292.
Станковића Врело, вода у Пиштеници: 301, 302.
Станковићи, пр. у Пиштеници: 302.
Станково Брдо, н. у Врхпољу: 303.
Старо Воће, н. у Г. Саници: 286.
стека планина, густа непроходна шума: 292, 299.
Стојановићи, пр. у Срп. Саници: 284; — пр. у Срп. Будељу: 292; — пр. у Срп. Будељем Брду: 299.
Стојаковићи, пр. у Смаилbegовој Присјеци: 298.
Стојисављевићи, пр. у Срп. Саници: 284.
Стражбеница, н. у Врхпољу: 303.
Стражице, с. у Змијању: 283, 292.
Стране, вр. у Д. Саници: 287; — заселак у Срп. Биљанима: 293, 294.
Странски Поток вода у Срп. Биљанима: 292.
Страхића, н. у Хрустову: 304.

Стрмица, насеље у Далмацији: 284.
Стрмоглавица, н. у Врхпољу: 303; — н. у Д. Саници: 288.
Стублиња, н. у Д. Саници: 288.
Стубо, вр. у Срп. Будељу: 291; — вр. у Срп. Биљанима: 293.
Студенац, вр. у Г. Саници: 286; — вр. у Г. Будељу: 289; — вр. у Срп. Биљанима: 293; — вр. у Корјенову: 300; — вр. у Пиштеници: 301; — вр. у Врхпољу: 303; — н. у Турским Биљанима: 294; — н. у Д. Саници: 288.
Ступари, пр. у Срп. Саници: 285; — пр. у Срп. Будељу: 293; — пр. у Међем Бруду: 299.
Субашићи, м. у Турским Биљанима: 296; — м. у Д. Саници: 289.
Субашићи-Османчићи, м. у Турским Биљанима: 296.
Судчевићи, пр. у Смаилбеговој Присјеци: 299.
Табија, ш. у Турским Биљанима: 295.
Таванов Врх, брдо: 248.
Тарбуци, заселак у Срп. Саници: 247, 248, 253, 255, 265, 277, 282; — шума у Г. Саници: 286.
Тарница, н. у Врхпољу: 303.
Теочак, с. у Белајском Пољу: 284.
Тешићи, пр. у Смаилbegовој Присјеци: 298.
тијесов, од дрвета тивсе (*Taxus baccata*): 259.
тијесто, крв, род: 298.
тимар, мањи спахилук: 257, 261, 265, 283.
Тимар, мањи предео Бос. Крајине: 274.
Тислина, н. у Д. Саници: 288.
Тишковац, с. на Тромеђи: 284.
Тодићи, пр. у Срп. Саници: 284; — пр. у Корјенову: 301.
Тодорово, с. у Бос. Крајини: 287.
Тојагићи, пр. у Срп. Саници: 285; — пр. у Срп. Будељу: 292.
Томин До, н. у Мухамедбеговој Присјеци: 296.
Точак, вр. у Г. Будељу: 289; — вр. у Турским Биљанима: 294; — вр. у Врхпољу: 303.
Точило, и. у Срп. Саници: 281.
Точић, и. у Срп. Будељу: 291.
Травник, варош у Босни: 260, 262, 265, 299, 302.
Требиње, варош у Херцеговини: 291.
Требуњ, вр. и поток у Г. Саници: 250, 251, 285, 286, 300; — ш. у Г. Саници: 286.
Трешњевац, вр. у Смаилbegовој Присјеци: 297; — вр. у Пиштеници: 301.
тријеби, чисти, носи: 286.

Тркуља, пр. у Срп. Биљанима: 284.
Трновац, вр. у Срп. Саници: 293.
Тријаци, заселак у Срп. Будељу: 291.
Тролоква, Босне, Лике, Далмације: 207, 283, 284, 285, 287, 299.
Тук, л. у Г. Саници: 286.
Турска: 255, 262, 267, 279, 288, 293, 295, 257, 260, 261, 262, 265, 266, 282.
Турска Крајина: 260, 262, 305.
Турска Саница, насеље: 245, 247, 250, 252, 258, 261, 262, 264, 266, 269, 270, 281, 285, 286 (в. Г. Саница).
Турски Биљани, насеље: 245, 250, 252, 253, 256, 258, 262, 264, 265, 276, 293, 294, 295.
Турски Будељ, насеље: 289 (в. Г. и Д. Турсановац).
Тучењак, л. у Г. Саници: 286.
Турсановац, вр. у Хрустову: 304.
Ћебеџићи, пр. у Г. Саници: 287.
Ћенифа, нужник: 265.
Ћеримовићи, м. у Хрустову: 305.
Ћехићи, заселак у Турском Биљанима: 252, 295; — м. у Турском Биљанима: 296; — м. у Г. Будељу: 290.
Ћомићи, м. у Г. Будељу: 290.
Ћопаст, хром: 284.
Ћопић Стеван, старац: 275.
Ћордина Стране, старо гробље у Г. Будељу: 290.
Ћордина Батина, место у Срп. Биљанима: 293.
Ћорићи, м. у Г. Будељу: 290; — пр. у Мухамедbegовој Присјеци: 297.
Ћорића Главица, брдо: 247, 248, 293.
Ћулумак, н. у Врхпољу: 303; — пр. у Срп. Будељу: 291.
ћумез, кокошињак: 288.
Уврата, н. у Врхпољу: 303.
„Угар“, старо становништво у Босни: 259, 289, 300.
Угарска: 262, 263, 266, 273, 289, 291, 295.
Угљарица, н. у Д. Саници: 288.
Удбина, варошица у Лици: 284, 292, 305.
удутлема, ограничење земљишта: 265.
удутција, онај који поставља гранике: 265.
ујмени, млин у коме се узима „ујам“ за жито што се меле: 279.
Уметаљка, н. у Д. Саници: 288; — пр. у Турским Биљанима: 295; — најак у Смаилbegовој Присјеци: 293.
уна, река: 246, 278.
унци, предео: 251, 268, 270, 284, 285, 293, 294, 297, 298, 299, 301, 303; — река: 246.
унђуровина, Угарска: 261, 291.
уничани, заселак у Смаилbegовој Присјеци: 298; — пр. у Смаилbegовој Присјеци: 298; — становници: 270, 272.
урвина, н. у Д. Саници: 288.
ураме, ветар: 251.
устона, узимање за млевење жита у „ушур“, узимање млину: 279.
Фазилић-Синановићи, м. у Д. Саници: 261, 288, 289.
Фајићи, м. у Д. Будељу: 291.
Фатих, заселак у Хрустову: 304; — м. у Хрустову: 305.
Фатих, учињен, освојен: 261, 263, 264, 287, 288, 289.
Цазин, варошица у Бос. Крајини: 276.
„Цар Лазар“: 258, 259, 262, 283.
Цариград: 260, 262.
Цвјитковића Главица, брдо у Д. Саници: 258, 290.
Цајетнић, с. на Тромеђи: 284, 285.
Цигани: 267, 287, 289, 304.
Циганска Долина, н. и п. у Хрустову: 304.
Цигель, п. у Мухамедbegовој Присјеци: 296.
Црвина, н. и л.: 258, 282, 295, 296.
Црквена Главица, брдо: 285.
Црна Гора: 291.
Црналићи, заселак у Д. Саници: 252, 288; — м. у Д. Саници: 288, 289.
Црналића Поток, вода: 250.
Хасанчића Гробље, у Д. Саници: 289.
Хасукићи, м. у Змијању: 296.
Хаџићи, м. у Турском Биљанима: 296 (в. Дервишевићи).
Хајдаровићи, заселак у Г. Саници: 286, 287; — н. у Г. Саници: 286.
Хајдарман, гумно: 304.
Хасанчићи, м. у Врхпољу: 303.
Хасанова Греда, ш. у Д. Саници: 288.
Хасукићи, м. у Д. Саници: 289.
Хаџићи, м. у Турском Биљанима: 296.
Хајдаровића, заселак у Г. Саници: 286, 287; — н. у Г. Саници: 286.
Хајдаровићи, м. у Турском Биљанима: 295.
Хендек, н. у Турском Биљанима: 288.
Хантуновине, н. и ш. у Д. Саници: 288.
Хантоман, н. у Турском Биљанима: 295.
Хотамар, н. у Г. Саници: 286.
Хотамар, м. у Врхпољу: 303.
Хоџићи, м. у Г. Будељу: 303, 304; — Хралчићи, м. у Врхпољу: 303.
Хралчићи, м. у Врхпољу: 303.
Хрватска: 283.
Хришћанска Главица, насеље: 281 (в. Српска Главица).
Хришћанска Коса, коса: 266, 277, 283, 299.
Хришћанска Поље, л. у Хрустову: 304.
Хришћанска Коса: 248, 249. (в. Челићи-Коса).
Чегар, п. у Срп. Саници: 292.
Чолић Врело, у Срп. будељу: 292.

2004/01/01

Чикаре, Чикарићи у Сакару: 487, 488, 497; — у Вољевцима 486.
 Чикарино Брдо у Вољевцима: 486, 489.
 Читаковићи-Читаци у Својдругу: 404, 407.
 Читлук, с. у С. Н.: 315, 318, 319, 336, 339, 342, 343, 352, 486, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 499, 505; — с. у области (II горњи) (аз.): 316, 324, 332, 336, 339, 341, 342, 347, 348, 427, 465, 466, 467, 470, 471, 472, 473, 474, 476; — део села Злодола: 395, 396.
 Читлучки Поток у Д. Љубовићи: 465.
 Читлучко Брдо у Читлуку (рађ.): 491.
 Чобићи у Читлуку (азб.): 347, 465, 470, 471, 472, 476.
 Човићи у Вољевцима: 486, 487, 488, 500.
 Чокеша, р. у Заглавку: 396, 397.
 Чоков Камен у Добротину: 399.
 Чолаков Бријег у Рачи: 379.
 Чолаков Гај у Брасини: 504.
 Чолаковићи (Чолаци) у Брасини: 504, 505; — мусл. у Сакару: 326, 496, 497; — (Јелићи) у Костојевићу: 408.
 Чолићи (Чоладија) у Добротину: 399, 400; — у Заглавку: 396; — у Обојгоре: 390.
 Чоловина, б. у Добротину: 399.
 Чолово Брдо у Добротину: 399.
 Чочића Врело: 370.
 Чугури (Тодоровићи): 406, 408, 409, 410.
 Чугурска Коса у Костојевићу: 408.
 Чунгер, б. у Тари: 370.
 Чунчарско Точило на Звијезди: 373.
 Чутурића, Чутурски Поток: 410.
 Чутурићи у Јеловику: 411.
 Чучала, б. у Заглавку: 395, 396.
 Чучкова Раван на Тари: 379.
 Чучковић, б. у Тари: 384.
 Чучковићи у Бајиној Башти: 387.
 Чучуге, с. у Тамнави: 387.

Цавина Вода у Обојгоре: 382.
 Цавин Бријег у Селанцу: 482.
 Цавин Поток у Селанцу: 482.
 Цамића, б. у Г. Буковици: 442.
 Цамићи у Гаочићима: 374.
 Цивраци у Својдругу: 405.
 Чинов Бријег у Радаљу: 499.
 Чиновићи у Радаљу: 499.

Шабац, в.: 319, 344, 353, 354, 357, 363, 364, 372, 376, 389, 423, 441, 456, 470, 473, 483, 488, 489, 503.
 Шајиновац, б. у Радаљу: 499.
 Шамановићи (Шамани) мусл. у Сакару: 497.

Шанац, б. у Будишићу: 495; — у Гуњацима: 460; — I у Царини: 454; — II у Царини: 454; — у Рачи: 379.
 Шапар, б. у Г. Буковици: 442.
 Шапари, старо мусл. село у Буковици: 316, 336, 343, 442, 443, 444, 445, 468; — старо мусл. село у Јевштанском: 336, 338, 413, 414, 415, 462.
 Шапарске Стране у Г. Буковици: 442.
 Шапарски Поток у Јевштанском: 413.
 Шапчанин Јовановић Ж. Јован: 475.
 Шарампов, б. у Постењу: 477; — Царини: 454; — на Бачевцима: 424; — у Бајиној Башти: 385.
 Шареник, с. у Ст. Влаху: 368.
 Шарска Пећина, б. у Торнику: 448.
 Шатор, б. у Јевштанском: 413.
 Шаторско Врело у Јевштанском: 413.
 Шашичи, с. у Срему: 352, 432.
 Шварц, б. у М. Зворнику: 498.
 Шекулар код Котора: 473.
 Шеово Полье на Повлену: 415.
 Шеринац, б. у Заглавку: 395, 396.
 Шестан, б. у Заглавку: 395.
 Шестић, б. у Рачи: 379; — у Перућцу: 375.
 Шећеровићи (Бобићи) у Драгодолу: 453.
 Шиба, б. у Г. Љубовићи: 463.
 Шибалићи у Бајиној Башти: 386.
 Шибеник, в. у Далмацији: 454.
 Шибови (Шибе) б. у Драгодолу: 402.
 Шимнићи у Црвици: 402.
 Широка Бара у Драгодолу: 451, 452.
 Широки Пут б. у Бораньи: 502.
 Шкрљићи (Шкрље) у Перућцу: 376.
 Шљивова, с. у Рађевини: 342, 461, 492, 387; — б. у Рачи: 379.
 Шљивовица, с. у Старом Влаху: 375, 378, 387; — б. у Рачи: 379.
 Шобатовац, из. у Д. Тријешћици: 493.
 Шобатов Бријег у Д. Тријешћици: 493.
 Шобот, б. у Бесеровини: 377.
 Шопић, с. (боград.): 353.
 Шпилари код Котора: 473, 474.
 Штибић-Брдо у Сијерчу: 406.
 Штибићи у Костојевићу: 407, 408, 409, 478.
 Штибићи Павле, Митар и поп Богдан: 409.
 Штитарово, с. у Осату: 374.
 Штула, б. у Јагоштици: 373.
 Штуловица, б. у Заовинама: 365.
 Шумадија: 388.
 Шумарице, б. у Добротину и Сијерчу: 388, 393, 399, 401, 406.
 Шундићи, мус. у Сакару: 497.
 Шупља Липа, б. у Драксину: 398.
 Шурице, с. у Јадру: 456.

Р Е Г И С Т А Р
за задарска и шибенска острва.
 Скраћенице: р. = род; с. = село; з. = земљиште; б. = брдо; у. = увала; в. = Велики; М. = Мали; о. = острво.

Аба М. и В., о. око Корната: 562.
 Адвани, р. у Муртеру: 578.
 Адум, р. у Зларину: 584.
 Алавања, р. у Угљану: 567.
 Алекса, р. у Зларину: 584.
 Александровић, р. у Невићану: 574.
 Алотов-Берак, р. у Жирју: 582.
 Алић-Лавчић, р. у Борбињу: 559.
 Алканте, р. у Пољани: 569.
 Алфир, р. у Лукорану: 584.
 Анђелићи, р. у Солинама: 557.
 Анчић, р. у Шепуринама: 580; — р. у Зларину: 584.
 Антићев, р. у Бању: 572.
 Антонића, р. у Жману: 561.
 Антулов, р. у Зларину: 584.
 Араплица, р. у Кукљици: 572.
 Арамбашић, р. у Вргади: 577.
 Арапов, р. у М. Ижу: 565.
 Арат, р. у Језерима: 580.
 Арабанас, р. у Салима: 564.
 Арманићи, р. у Салима: 563.
 Арњово Полье, з. код Салима: 563.
 Арта, о. код Муртера: 527, 577.
 Арте, о. код Вргаде: 577; — рт код Калиа: 571 и Вргаде: 577.
 Артина, б. код Заглаве: 562; — о. код Вргаде: 577.
 Астман = Жман с.: 561.
 Аунеди, р. у Салима: 564.
 Афрић, р. у Првић Луци: 581.
 Ацалић, р. у Зларину: 584.
 Баба о. око Корната: 562.
 Бабајко, р. у Исту: 553.

2004/01/01